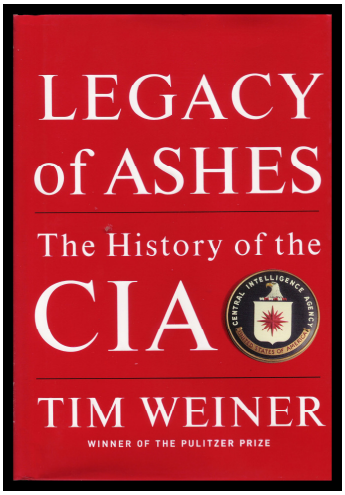

ENKAZ DEVRALMAK

CIA Tarihi

(Legacy of Ashes – The History of CIA)

Tim Weiner

Yazar Hakkında: TIM WEINER yirmi altı yıldan beri Amerikan istihbarat servisleriyle ilgili yazılar yazan Pulitzer ödüllü bir New York Times muhabiridir. Bu kitap, CIA tarafından düzenlenen operasyonları izlemek için Afganistan dahil birçok ülkeye seyahat etmiş olan Tim Weiner'in üçüncü kitabıdır.

YAZARIN NOTU

ENKAZ DEVRALMAK, CIA'nın ilk altmış yılının hikâyesidir. Teşkilâtın uğradığı başarısızlıkların, batı uygarlığının gelmiş geçmiş en güçlü medeniyeti olan ABD'nin ulusal güvenliğine ne denli büyük bir tehdit oluşturduğunu anlatır.

Gücünü sınırlarının ötesine yansıtmak iddiasında olan bir devletin, yurt dışında neler olup bittiğini anlamaya, dağların ardını görmeye ihtiyacı vardır. Halkını buralardan gelecek tehlikelere karşı korumak onun görevidir. Bunun için gizli operasyonlar yapar. Başkan Eisenhower'ın deyişiyle bunlar "Nahoş ama gerekli işler"dir. Güçlü ve akıllı bir istihbarat teşkilâtı olmadan generaller ve Başkanlar kör ve sakattır. Süper güç ABD, hiç bir dönem özlediği böyle bir teşkilâta sahip olamadı.

CIA'nın yurt dışı geçmişi kısa süreli başarılar ile uzun süreli ve kalıcı başarısızlıklarla doludur. Yurt içinde ise siyasi güç savaşlarının sahnesidir. Teşkilâtın bazı başarıları belki bir miktar kan dökülmesini önlemiş, zenginliklerin korunmasına yaramıştır ama hataları bunları hesapsızca çarçur etmiştir. Bu hatalar, yüzlerce Amerikan askerinin ve gizli ajanının hayatına mal olmuş, 11 Eylül 2001'de üç bin Amerikalının terör saldırısında ölmesine ve sonrasında bir o kadarının da Irak'ta, Afganistan'da yitip gitmesine yol açmıştır.

Bütün bu olumsuzlukların nedeni, CIA'nın en birincil görevini yerine getirememesidir. O görev, ABD Başkanını, dünyada neler olup bittiğinden haberdar etmektir! II. Dünya Savaşından sonra dahi, Sovyet komünizmine direnebilecek tek güç olarak kalan ABD'nin, eşgüdüm içinde çalışıp Başkanı aydınlatacak bir istihbarat teşkilâtı yoktu.

Savaş deneyimi olan, vatansever bazı Amerikalılar teşkilât saflarında çalıştılar ama pek azı vizyon sahibiydi. Başkanları yanlış yönlendirdiler. Olup bitenleri kavramaktan aciz olan Başkanlar, CIA'ya gizli operasyonlarla tarihin akışını değiştirme görevi verdiler. Ajanların mesleki eğitimleri, savaş alanlarında yaptıkları hatalardan ders almak olgusundan ibaretti. Başkan'a duymak istemediklerini söylemek tehlikeli işti, bu yüzden yurt dışındaki başarısızlıklarını örtmek, Washington'daki konumlarını korumak için Eisenhower ve Kennedy'ye yalan söylediler.

Johnson, Nixon, Ford, Carter; bunların hiçbiri teşkilâtın nasıl çalıştığını anlayamadı. Onlara göre CIA, ya her şeyi halledebilen, ya da her şeyi yüzüne gözüne bulaştıran bir oluşumdu, bir türlü hangisi olduğuna karar veremediler. CIA'nın uzman analistleri değerlendirmelerini objektif bilgilere göre değil, halk arasındaki yaygın inanışlar doğrultusunda yaptılar, düşmanın niyet ve yeteneklerini hatalı yorumladılar, komünizmin gücünü yanlış hesapladılar, terörizm tehdidini algılamakta yetersiz kaldılar.

Soğuk Savaş döneminde CIA'nın en önemli görevi, istidam ettiği ajanlar vasıtasıyla Sovyetlerin sırlarına erişmekti. Kremlin'in içine nüfuz edebilecek yetenekte tek bir kişiyi bile elde edemediler. Yanlarına alabildikleri sadece gönüllü olarak gelenlerdi. Bunların çoğu da, Reagan ve G.W. Bush döneminde, CIA'nın Sovyet masasında görevliydiler ve Sovyetler hesabına casusluk yapan çift taraflı Amerikan ajanlarının ihanetine uğrayıp yakalandılar veya öldürüldüler.

CIA Reagan döneminde, kendisine bir üçüncü dünya misyonu yükleyip İran Devrim Muhafızlarına silah satarak Orta Amerika'daki savaşı finanse etmeye kalkıştı. Örgütü yönetenler, yasaları ihlâl ettiler ve zaten iyice azalmış olan kurumsal itibarlarını hepten sıfırladılar. Ama en önemlisi, esas düşmanın, yani Sovyetlerin zayıflıklarını tespit edemediler.

Teknoloji ilerledikçe, karşı tarafta neler olup bittiğini anlamak insanların görevi olmaktan çıkıp makinalara devredildi. Uydular belki Sovyet silahlarının yerini tespit edebildi ama komünizmin yıkılmakta olduğu, soğuk savaş bitene dek algılanamadı.

CIA, Kızıl Ordu'nun Afganistan'ı işgalini önlemek için milyarlarca dolar harcadı ve Sovyetlere karşı destansı bir bir başarı kazandı ama İslamcı savaşçılara sağladığı silahların bir gün kendi kafasına doğrultulabileceğini algılayıp tavır alamadı, bu da tarihi bir başarısızlıktı.

Soğuk Savaş döneminde CIA'yı bir arada tutan amaç birliği, 1990'larda Clinton yönetimi sırasında çözüldü. Teşkilât, âdeta Pentagon'un alt birimiymiş gibi işlemeye başladı. Görünürdeki savaşların stratejilerini belirlemekle uğraşacağına hiç yaşanmayacak savaşlar için taktikler geliştirmek yolunda enerjisini harcadı, ikinci Pearl Harbor'u önleyecek gücü kalmamıştı.

Beyaz Saray'a, Irak'ta kitle imha silahları bulunduğuna ilişkin uydurma raporlar düzenleyince, bir gramlık bir istihbarata dayanarak, bir tonluk yalan yanlış bilgiler ürettikleri ortaya çıktı, güvenilirliklerini tamamen yitirdiler. Baba Bush'un, bir zamanlar onurla yönettiği teşkilât, oğul Bush tarafından yurt dışında paramiliter bir polis gücüne, yurt içinde ise bürokrasiyi felç eden bir oluşuma dönüştürüldü. G.W. Bush 2004 yılında CIA'yı, Irak'taki savaşın gidişatı hakkında sadece "varsayımda" bulunmakla suçladı ve aşağıladı, böylece siyasi anlamda ipini çekmiş oldu.

Teşkilât eğer varlığını sürdürecekse kendini baştan aşağıya yenilemelidir. Bu da yıllar alacak bir süreçtir. Esasen CIA yöneticileri üç nesildir dünya olaylarını kavramakta güçlük çekmekteler. Benzer şekilde, gerek Başkanlar gerek Kongre üyeleri, hatta istihbarat örgütü direktörlerinin neredeyse tamamı, CIA aygıtının işleyişini anlamakta yetersiz kalmışlardır. Bu yöneticilerden bir çoğu, teşkilâtı, devraldıkları durumdan daha kötü bir biçimde haleflerine devretti. Başarısızlıkları yüzünden, Eisenhower'ın deyimiyle her nesil, kendinden sonraki nesle ***"miras olarak enkaz"*** bıraktı. Kısacası, altmış yıl önce nasıl bir ortamda bu işe başladı isek, hala aynı ortamdayız; yani tam bir kaos!

Bu kitap, Amerikan ulusal güvenlik kurumlarının dosyalarında yer alan sözlere, fikirlere ve belgelere dayanmaktadır. Çalışmayı kaleme alırken, CIA, Beyaz Saray ve Dışişleri Bakanlığı arşivlerinde bulunan elli binden fazla belge okudum, iki binden fazla askerin, istihbarat elemanının ve diplomatın hikâyelerini dinledim, 1987 yılından bu yana üç yüzü aşkın CIA görevlisi ve emeklisi ile mülakat yaptım. Her yazılanın kaydı mevcuttur. Bu kitapta kulaktan dolma bilgi, isimsiz kaynaklara atıf yoktur. Ancak işin doğası gereği eksiklikler vardır. Hiç bir devlet başkanı ya da CIA direktörü, hele hele dışardan bir kişi, teşkilât hakkında her şeyi bildiğini iddia edemez. Burada yazdıklarım, elbette gerçeğin tamamı değildir ama yazılanların tamamı gerçektir ve umarım faydalı bir uyarı olarak algılanır.

Tarihte varlığını üç yüz yıldan fazla sürdüren bir cumhuriyet görülmemiştir. Dünyayı gerçek haliyle görüp anlamak bir zamanlar CIA'nın aslî görevi idi. Eğer böyle gözlere sahip olamazsak ülkemizin büyük bir güç olarak varlığını sürdürmesi mümkün değildir.

BÖLÜM I

"Başlangıçta hiçbir şey bilmiyorduk"

Truman Yönetimi Döneminde CIA

1943 – 1953

1. "İstihbarat Küresel ve Totaliter Olmalıdır"

Başkan Franklin D. Roosevelt'in ölümünün ardından, 12 Nisan 1945 tarihinde kendini Beyaz Saray'da bulan Harry S. Truman'ın istihbarat adına bütün istediği bir 'gazete'den ibaretti. Ne atom bombasının geliştirilmekte olduğundan haberi vardı, ne müttefiki olan Sovyetler 'in niyetlerinden. Yetkilerini hakkını vererek kullanabilmek için bilgiye ihtiyacı vardı, hepsi o kadar.

Kendinden önceki başkan Roosevelt, savaş zamanında istihbarat hizmeti sağlaması amacı ile General William J. Donovan'a Stratejik Hizmetler Dairesini (Office of Strategic Services / OSS) kurdurtmuştu. Ne var ki Donovan'ın OSS'si, kalıcı bir yapılanma olamayacaktı. Bu dairenin kül yığını enkazından Merkezî Haberalma Teşkilâtı (Central Intelligence Agency / CIA) ortaya çıktı. Başlangıçta bu teşkilâttan Truman'ın beklediği, kendisine dünyada olup bitenlerden bahseden günlük bir bülten sunmasıydı. Yıllar sonra arkadaşına yazdığı bir mektupta "Amacım asla bir casusluk organizasyonu kurmak değildi" demişti. Daha işin başında amaçtan sapılmıştı.

***

Onur madalyalı bir savaş kahramanı olan Donovan, küresel ve totaliter bir savaş yaşandığından ***istihbaratın da küresel ve totaliter*** olması gerektiğine inanıyordu. Amacı, Amerika'nın düşmanı olan ülkelere karşı yıkıcı operasyonlar düzenlemek suretiyle bunların yeteneklerini, niyetlerini ve faaliyetlerini öğrenmekti. Donovan, eski askerlik arkadaşlarından Wall Street brokerlerinden, üniversite mezunu entellerden, gazetecilerden, dublörlerden, paralı askerlerden, düzenbazlardan, kısacası her türlü sosyal katmandan, gelişi güzel bir biçimde topladığı adamlarla inanılmaz bir kadro kurdu. Bu kadro savaş sırasında, Donovan'ın geniş hayal gücü ile planlanmış bir yığın casusluk ve sabotaj eylemleri gerçekleştirdi. Kimi başarılı oldu, kimi fiyasko ile sonuçlandığı halde başarılı imiş gibi gösterildi.

Roosevelt'in Donovan konusunda hep şüpheleri olmuştu. 1945 yılı başlarında, OSS'nin harp sırasındaki operasyonları hakkında gizli bir tahkikat yapılmasını emretti. Ortaya Donovan'ın "Amerikan tipi bir Gestapo" yapılanması oluşturmaya çalıştığı yolunda dedikodular yayılınca Başkan Donovan'a planlarını halının altına süpürmesi talimatını verdi. 6 Mart 1945 tarihinde ise Genel Kurmayın kararıyla planlar resmen rafa kalktı.

***

Genel Kurmay, Başkan'a değil, kendilerine hizmet edecek bir casusluk teşkilâtı istiyordu. Böylece Amerikan istihbaratını kimin kontrol edeceğine ilişkin üç nesil boyunca sürecek bir savaş başlamış oldu.

OSS'nin ülke içinde fazla bir itibarı yoktu, Pentagon nezdinde ise hiç! Askerler şifreli Japon ve Alman haberleşmelerinden elde ettikleri bilgileri OSS'cilere vermiyordu. II. Dünya Savaşının sona ermesiyle Kongrenin başlattığı araştırmalar, ülkenin kendini savunması için başka yöntemlere ihtiyacı olduğunu açığa çıkardı. Pearl Harbor faciasının yaklaşmakta olduğuna dair bölük pörçük bir çok bilginin mevcut olduğu ama kurumların kendi aralarındaki çekişmeler yüzünden bilgi paylaşımının yapılamadığı ve bu yüzden parçaların birleştirilerek büyük resmin kimse tarafından görülemediği bu araştırmalar sırasında anlaşılmıştı. Roosevelt'in Donovan hakkında istemiş olduğu gizli rapor ise ancak soğuk savaş sonrasında kamuya açıklandı. Yer yer Donovan'ın şahsını da hedef alan rapor, OSS'nin savaş sırasında yaptıklarını yerden yere vuruyor ve "Amerikan çıkarlarına ciddi zarar vermiş" olmakla suçluyordu. İthamların bazıları şöyleydi; Romanya'da bir eğlence mekânında evrak çantasını unutmak (sonrasında çantanın bir dansöz tarafından Nazilere verilmesi), yeteneğe göre değil, yandaşlık kriterine göre personel istihdam etmek, Liberya gibi uzak bölgelere ajan göndermek, sonra onları orada unutmak, savaşa tarafsız olan İsveç'e yanlışlıkla komando birlikleri indirmek, Fransa'da ele geçen bir Alman cephaneliğinin başına nöbetçi dikmek sonra hepsini birden havaya uçurmak, Roma'nın Nazilere teslim olmasından sonra OSS'nin hatalı istihbarat geçmesi neticesinde 1.100 kişiden oluşan bir Fransız birliğinin düşman tarafından tuzağa düşürülmesine ve tamamen yok edilmesine neden olmak vs.

Başkan Roosevelt 12 Nisan 1945 tarihinde vefat ettiğinde Donovan, teşkilâtının sonunun geldiğini anlamıştı. Vefatı takip eden bir aylık matem süreci boyunca Washington'da müthiş bir iktidar çekişmesi yaşandı. Savaşın Avrupa cephesinde sonlanıp zaferin ilân edildiği 8 Mayıs 1945 tarihini takip eden günlerde Donovan ülkesine dönerek gerek Kongrede gerekse basın nezdinde kendini savunma mücadelesine girişti. Yeni Başkan Truman onu fazla ciddiye almadı ve Japonya'ya atom bombası atılmasından altı hafta sonra 20 Eylül 1945 tarihinde, Donovan'ın Gestapo biçimi yapılanmalara teşne olduğu kararına vardı ve kendisini görevden alarak OSS teşkilâtının on gün içinde dağıtılmasını emretti. Amerikan casusluk örgütü böylece ortadan kalkmış oldu.

2. "Güç ve Şiddet Mantığı"

Harp bitmiş, Nazi tehdidi bertaraf edilmiş ama onun yerini Sovyet tehdidi almıştı. ABD'nin ise bu tehditle baş edebilecek bir istihbarat birimi yoktu. Gelecekte kurulacak olan teşkilâtta rol alacak liderler ise iki kampa ayrılmışlardı. Bir kısmı espiyonaj teknikleri kullanılması suretiyle, sabırla ve yavaş yavaş gizli istihbarat toplanması gerekliliğini savunuyor, diğer kısmı ise örtülü operasyonlar gerçekleştirerek düşmanla adı konmamış bir savaşa girilmesinden yana tavır alıyordu. Casusluk yanlıları dünyayı anlamayı, gizli operasyon yanlıları ise dünyayı değiştirmeyi amaçlıyordu. Yöntem konusu bir yana, yönetimin kimde olacağı ayrı bir tartışma konusuydu. Genel Kurmay yönetimin kendisinde olması konusunda bastırıyor, Kara ve Deniz Kuvvetleri kendilerine bağlı ayrı bir teşkilât istiyor, efsanevi FBI Başkanı J. Edgar Hoover, global casusluk operasyonlarının FBI tarafından yürütülmesini savunuyordu. Dışişleri Bakanlığı ise bu tür faaliyetleri kendi bünyesine alma çabasındaydı. Posta İdaresi bile istihbarat meselesini sahiplenmenin peşindeydi.

Truman, II. Dünya Savaşı sırasında oluşturulmuş olan muazzam Amerikan savaş aygıtının demonte edilmesi işini Bütçe Dairesinin Başkanı Harold. D. Smith'e vermişti. Uyarı ondan geldi. Pearl Harbor öncesinde ABD, dünyadaki olaylardan habersiz, içine kapanık, saf ve masum bir yapı arz etmeye başlamıştı. Truman, bu konuda bir şeyler yapmanın vaktinin geldiği gerçeğini nihayet farkına vararak, Deniz Kuvvetleri İstihbarat Dairesi Başkan Yardımcısı Sidney W. Sours'a bir teşkilât kurdurttu. Ne var ki bu teşkilâtın bir görev tanımı bile yoktu. Truman 'gazete' istiyordu. Casusluk yapılmayacaktı. Sours, hiçbir devlet örgütünden destek alamadı. Yüz gün sonra da, dişe dokunur yegâne hizmet olarak şu çok gizli notu Başkan'a vererek görevi bıraktı: "SSCB hakkında en üst düzeyde istihbaratın en kısa zamanda edinilmesi ABD açısından hayati öneme haizdir."

O günlerde Kremlin'le ilgili en güvenilir, en işe yarar bilgiler Moskova Büyükelçisi, Emekli General Walter Bedell Smith ve yardımcısı George Kennan'dan alınmaktaydı. Bedell çok sonraları CIA Başkanı olacaktır. Bu dönemde Kennan'dan Washington'a tam 8.000 kelimeden oluşan ve "Uzun Telgraf" adıyla ABD diplomasi tarihinin en meşhur yazışması olan tel çekilir. Tam bir Sovyet paranoyasını yansıtan bu belgenin tek cümlelik özeti şudur: ***"Sovyetler akıl ve mantığa kapalıdır, onlar sadece güç ve şiddet mantığından anlarlar."***

***

1946 ortalarında, merkezî haberalma biriminin ikinci başkanlığına eski bir pilot olan General Hoyt Vanderberg getirildi ama o da Kongre'nin onayı olmadan harcama yapamıyordu ve para olmadan güç de olmuyordu. Bu dönemde, Vanderberg, bütçe dışı kaynaklardan sağladığı paralarla Avrupa'dan bilgi satın alma işine girişti. Sovyet niyetlerini, bu yöntemle anlamaya çalıştı. İşe yaramaz istihbarat için, işe yaramaz adamlara milyonlarca dolar ödendi. Ortalık, yakın tarihteki, Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu haberlerine benzer asparagas haberlerden geçilmiyordu; "Balkanlardaki Sovyet Generalleri, İstanbul'un düşüşü şerefine kadeh tokuşturuyor... Stalin Türkiye'yi işgal edip buradan Akdeniz ve Orta Doğu'ya atlayacak ... vs." Hangi haberin doğru, hangi haberin uydurma olduğunu ayırt etmek, istihbarat birimlerinin en çetrefil görevi haline gelmişti.

Böyle bir ortamda Sovyet ilerlemesini önlemenin tek yolu olarak, Kızıl Ordunun tedarik hatlarının Romanya'da kesilmesi olacağına karar verildi. Amerikan görevlileri ve elde edilen Romen işbirlikçileri ile gizli bir direniş hareketi oluşturuldu. Bu oluşumun içine sızmayı başaran deneyimli Sovyet casusları kısa zamanda örgütü açığa çıkarıp sorumlularını kendi yöntemlerine göre bertaraf etti. Romanya'nın başına gaddar bir dikta yönetimi geçti. Bunu çabuklaştıran da, ilk sınır ötesi gizli operasyonunda başarısız olan acemi Amerikan istihbarat grubu olmuştu.

3. "Yangını Yangınla Söndürmek"

Frank ve Poly Wisner çiftinin Washington'daki evi, 1947 yılı boyunca Pazar akşamları, ABD ulusal güvenlik teşkilâtının şekillendirileceği toplantılara sahne oluyordu. Geleneksel hale gelen bu toplantıların menüsündeki ana 'gıda' maddesi içki idi. Katılımcılardan biri olan yeni Dışişleri Bakanı G.C. Marshall, Kennan'ı bakanlığının Politika Plânlama Dairesinin başına getirdi. Altı ay sonra da, dünyayı yeniden şekillendirecek üç hayatî karar devreye girdi:

-Truman Doktrini: Dünyanın herhangi bir ülkesine, ABD'ye düşman bir ülke tarafından yapılacak saldırı, Amerika'ya yapılmış sayılacaktı. Bu çerçevede, yabancı ülkelerde yaptığı faaliyetleri durdurması konusunda Sovyetlere uyarıda bulunulması kararlaştırıldı. Ayrıca,

-Komünizmin yayılmasına karşı bir kalkan oluşturarak ABD'nin etkinliğinin artırılması amacıyla Marshall Plânının devreye alınması ve,

-Merkezî Haberalma Teşkilâtı adlı gizli bir servisin kurulması kararları alındı.

***

1947 yılının Şubat ayında İngiltere, artık Yunanistan ve Türkiye'ye askerî ve ekonomik yardım yapamayacağını ABD'ye bildirdi. Doğacak boşluğun Sovyetler tarafından doldurulacağı endişesiyle Amerika, Yunanistan'a milyonlarca doların yanı sıra savaş gemileri, silah ve asker gönderdi. Atina müthiş bir casusluk merkezine dönüşmüştü. Avrupa'da Sovyet tehdidi giderek artıyor ama ABD'nin hala güçlü ve koordineli bir biçimde çalışan istihbarat teşkilâtı bulunmuyordu. CIA, içe dönük siyasi çekişmelerin gölgesinde, 18 Eylül 1947 tarihinde resmen kuruldu. Ancak doğuşu daha baştan sakattı. En temel görevlerinden biri Pentagon ve Dışişleri Bakanlığından gelen raporları koordine etmek olsa da bizatihi bu teşkilâtların içinden gelen şiddetli bir muhalefete muhataptı. Yetkileri yeterince belirgin değildi. Resmi bir tüzüğe ve Kongre onaylı mâli kaynaklara, kuruluşundan ancak iki yıl sonra kavuşabilmişti. Teşkilâtın gizlilik kuralları, ABD'nin demokratik şeffaflık prensipleriyle çelişiyordu zira mevcut haliyle, dünyadaki faaliyetleri ve ne dolaplar çevirdikleri, Başkan dahil, kimse tarafından tam olarak denetlenemiyordu.

Statüsüne göre, CIA'ya gizli operasyonlar yapma yetkisi ancak Ulusal Güvenlik Konseyi (National Security Council / NSC) tarafından verilebiliyordu. Ne var ki NSC, genellikle Başkan'ın katılımı olmaksızın, ayda yılda bir toplanabilen etkisiz bir yapılanmaydı. Sovyet tehdidinin bu denli tırmandığı bir dönemde, ülkede ulusal güvenlik konularında yaşanan bu kararsızlık ve uyumsuzluk vahim mertebedeydi. Kennan'ın tabiriyle "Amerikan halkı her ne kadar böyle yöntemleri onaylamayacak olsa da ulusal güvenlik adına ***yangının yangınla söndürülmesi*** kaçınılmaz bir gereklilik" haline dönüşmüştü. Neticede, Savunma Bakanının da örtülü biçimde onayladığı bir kararla "Gerilla Savaşı Birlikleri" örgütü kuruldu. Amerikan gizli servis aygıtı böylece harekete geçirilmiş oldu

***

Ulusal Güvenlik Konseyinin CIA'ya verdiği ilk 'çok gizli' görev (14.12.1947) Sovyetlerin girişimlerine örtülü psikolojik harekât eylemleriyle karşılık verilmesi oldu. Bu kapsamda gizli servis ajanları, İtalya'da 1948 yılı Nisan ayında yapılacak seçimlerde komünistlerin kazanmasını engellemek için alelacele, çizmenin yolunu tuttu. Milyonlarca Katolik'in ruhanî liderliğini yapan Papa'nın ülkesi, Batı medeniyetlerinin beşiği İtalya, Allahsız bir hükümetin insafına terk edilemezdi. Operasyonlara Kongre henüz onay vermemişti, örgüt de tüzüğünde belirlenmiş yetkileri fazlasıyla aşıyordu ama savaşa falan girilmiyordu ne de olsa, Sovyetlere kendi usulleriyle cevap veriliyordu sadece.

Teşkilâtın mâli kaynakları yetersizdi. Savaş sonrası döviz piyasalarında meydana gelebilecek çalkantılara bir önlem olarak oluşturulmuş bütçe dışı "döviz istikrar fonu"na dalındı. Siyah torbalara doldurulan paralar, CIA tarafından yapılandırılan siyasi partilerin politikacılarına, Vatikan'ın siyasi kanadı olan Katolik Girişimi'nin papazlarına aktarıldı. Yöntem işe yaradı ve seçimler, Komünist Parti'nin koalisyon ortağı olmasını gerektirmeyecek bir farkla Hristiyan Demokratlar tarafından kazanıldı. Siyasi partiler ile CIA arasındaki aşk böyle başladı ve siyah torbalar, gelecek yirmi beş yıl boyunca daha nice ülkede, seçimleri aynı yöntemle satın aldı.

İtalyan seçimleri öncesinde Sovyetler Çekoslovakya'yı işgal edip önde gelen yöneticilerini tutuklamaya başlamıştı. ABD kamuoyu panikledi. Bu ortamda Truman, Marshall Plânını fazla zorlanmadan Kongreden

geçirdi. Plân, özgür dünyaya, harbin yarattığı zararları gidermek için, beş yıllık bir süreçte 13,7 milyar Dolar yardım yapılmasını öngörüyordu. Böylece Sovyetlerin yayılmasına karşı Amerikan yapısı, siyasi ve ekonomik bakımdan kucaklayıcı bir barikat inşa edilmiş olacaktı. Plânın içine sıkıştırılmış basit bir kayıt sayesinde CIA da, siyasi manevralarını sürdürebilmek için büyük bir kaynak elde edecekti. Şöyle ki: Yardımdan istifade edecek her ülke, çekeceği paraya eşit bir meblağın kendi para biriminden karşılığını bir fona koyacak ve kalkınma hamleleri bu şekilde finanse edilecekti, ancak küçük bir şart vardı; oluşan fonun %5'i CIA'ya aktarılacaktı!

Teşkilât bu fonlardan, kimseye hesap vermek zorunda kalmadan milyarlarca Dolar hortumladı. Bu global para aklama mekanizması soğuk savaş bitene kadar gizli kaldı ve gizli operasyonları finanse etti. Hortumlanan paralarla saygın kişilerin yönettiği, itibarlı dernekler, konseyler, kamuoyu yapıcı oluşumlar desteklendi. Sovyetler de benzeri işleri, tüm Avrupa'ya yayılmış yayınevleri, gazeteler, öğrenci ve işçi örgütleri vasıtasıyla yapıyordu.

Soğuk savaş böylece sürerken, CIA, savaşın sıcağa dönüşmesi halinde kullanabileceği direniş birliklerini adım adım oluşturmaktaydı. Bu çerçevede, akla gelebilecek en sıradan isim altında bir de vurucu güç yapılandırıldı; Politika Koordinasyon Dairesi (Office of Policy Coordination / OPC). Güç CIA çatısı altında oluşturulmuştu ama oluşumun şefi, yapılan işlerin hesabını, etkisiz bir kişilik olan CIA başkanı yerine, Dışişleri ve Savunma Bakanlarına veriyordu. Bunlardan biri (Dışişleri), vurucu güç biriminden (OPC), 'söylenti yayma, rüşvet verme, anti komünist cepheler oluşturma' gibi görevler bekliyor, diğeri ise (Savunma) 'gerilla hareketleri, yeraltı orduları, sabotaj ve suikastlar' gibi işlere bulaşmasını istiyordu.

***

Berlin, soğuk savaş meydanlarının en büyüğü idi. Buradaki CIA bürosunun başında bulunan Wisner, bölgedeki Sovyet gücünü sarsmak için yeni bir Alman para biriminin oluşturulması gerektiğini savunuyordu. Rusların bunu ret etmesi kaçınılmazdı, böylece savaş sonrası Berlin'de güç paylaşımı görüşmeleri akamete uğrayacak, oluşacak yeni siyasi durum Rusları geriletecekti. Plân uygulamaya konuldu ve Sovyetlerin cevabı hiç gecikmeden geldi: Berlin'in tecridi! Berlin tecridini aşmak için Amerikalılar hava köprüsü kurmak zorunda kaldı.

Moskova'nın nükleer silâhlar, jet uçakları, füzeler, biyolojik silâhlar konularında kaydettiği ilerlemeler hakkında acilen istihbarata ihtiyaç vardı. Berlin tam bir casuslar savaşına sahne oluyordu. Wisner, karşıdan sürpriz bir saldırıya maruz kalmadan önce tanklarla, toplarla Berlin'e girilmesini savunmaktaydı. Neyse ki edinilen bilgiler ne Sovyetlerin, ne de yeni müttefikleri Doğu Almanların bir sıcak savaş hazırlığı içinde olduğuna işaret ediyordu. Wisner'in önerisi bu nedenle kabul görmedi ama kararlılık ruhu amirlerince takdir edildi.

Gizli operasyonların bir komisyon tarafından değil, Pentagon ve Dışişlerinin desteğini arkasına alan tek bir kişinin başkanlığında yürütülmesi gerektiğine ilişkin görüş ağırlık kazanınca bu kişinin Frank Wisner olmasına karar verildi. Wisner'in gizli operasyonlar ihtirası, Amerika'nın dünyadaki konumunu sonsuza kadar değiştirecekti.

4. "En Gizli Şey"

Frank Wisner, Sovyetleri eski sınırlarına geriletmek ve Avrupa'yı komünistlerin tasallutundan korumak göreviyle 1 Eylül 1948 tarihinde, Amerikan Gizli Operasyonlar Servisi sorumluluğunu yüklendi. Yaptığı işlerin ABD dış politika prensipleriyle bağdaşıp bağdaşmadığına aldırmadan ve üstlerine bilgi vermeden deliler gibi çalışıyordu. Wisner'in espiyonaj gibi zahmetli işlerle kaybedecek vakti yoktu, darbe tezgâhlamak, politikacılara rüşvet vermek gibi kestirme yollarla acil işlerini daha kolay halledebiliyordu. Yönettiği servis, onun döneminde, en geniş bütçeye, en geniş kadroya ve en büyük güce sahip olarak CIA'nın içindeki en yetkili birimdi. Bu durum tam yirmi yıl sürdü. Gizli Operasyonlar Servisi, Sovyet ekonomisini batırmak amacı ile işleri sahte para basmaya kadar götürdü. Wisner, tüm gücü ile III. Dünya savaşı için hazırlık yapıyordu. İşini yürütebilmek için nerede bir yetenekli insan görse, daha fazla maaş ve ikbal vaad ederek o kişiyi kadrosuna katıyordu. Bunların arasında, sonraları Yunanistan, Türkiye, Arnavutluk, Macaristan, Romanya, Bulgaristan ve Yugoslavya'dan sorumlu olacak James McCargar'da vardı. Politika Koordinasyon Dairesinin başına getirilmişti. Operasyonları gizli olsa da CIA, kamunun bildiği bir devlet kuruluşuydu ama Politika Koordinasyon Dairesinin sadece operasyonları değil, bizatihi kendi varlığı da gizliydi, o kadar ki, kurulduğu ilk yıllarda ABD hükümeti içinde pek az bilinen varlığı, atom bombasından sonraki ***"en gizli şey***"di.

5. "Zengin ve Kör Bir Adam"

II. Dünya Savaşında ABD, komünistlerle işbirliği yaparak faşistlere karşı savaştı. Soğuk savaş sırasında ise faşistlerle omuz omuzaydı ve onları komünistlere karşı kullandı. Bu dönemde, ABD işgali altındaki Almanya'da, 2 milyondan fazla komünizm karşıtı Doğu Avrupalı ve Rus, ne yapacağını bilmez bir biçimde ortalıklarda dolanıp durmaktaydı. Wisner, bunların arasından oluşturulacak paramiliter bir güçle Sovyetlere karşı savaşmayı kafasına takmıştı. Ne var ki bu kişiler son derece farklı etnik kökenlerden gelmekle kalmayıp değişik ideolojik yapılara sahipti ve hiç de tek vücut olup direnişe geçebilecek bir homojenite göstermiyordu. Eski faşistler, Sovyet baskısından kaçanlar, hep kendilerini çok önemli ve etkiliymiş gibi göstererek kapağı CIA saflarına atmaya çalışıyorlardı. Teşkilât bunlar için milyonlar harcıyor, Pentagon bütçesi içine sokuşturulmuş fasıllar çerçevesinde inanılmaz meblağlar el değiştiriyordu. Alman askerî istihbarat dairesinin eski bir çalışanı olup sonrasında CIA'ya katılan bir ajan, Amerikan haberalma örgütü için "Abwehr'i (Alman askerî istihbaratı) gözleri gibi kullanmaya çalışan ***zengin ve kör bir adam***" benzetmesini yapmıştı.

***

CIA, devşirmelerini kullanarak Ukrayna, Arnavutluk, Doğu Almanya ve sair ülkeler üzerinden Moskova'ya sızmak için sayısız girişimde bulundu. Ajanlar, gözü pek Polonyalı pilotların kullandığı işaretsiz uçaklarla demir perde gerisine indiriliyor ama çoğu Sovyet yetkililerince teker teker yakalanıyordu. Komünistler esirlerine zorla "Her şey yolunda, daha para gönderin, daha silâh gönderin" diye mesajlar göndertiyor, gönderilen ganimete el koyduktan sonra da onları öldürüyordu.

İşin iç yüzü yıllar sonra ortaya çıktı. CIA teşkilâtındaki gizli operasyonların güvenliğinden sorumlu şef James J. Angleton, tüm bu operasyonları, Pentagon'daki oda arkadaşı, İngiliz istihbarat görevlisi Kim Philby ile birlikte düzenliyordu. Philby ise, Moskova hesabına da çalışan çift taraflı bir casustu ve CIA tarafından görevlendirilmiş paraşütçülerin indirilecekleri noktaların koordinatlarını Sovyetlere veriyordu. Alkolik Angleton'un, yakın dostu Philby'nin yaptıklarından haberi olmadığı gibi Amerikan hükümeti içinden de bu kayıpların neden verildiği hakkında fikri olan yoktu. Yıllar sonra CIA, bu mültecilerin Sovyetler aleyhine kullanılmasının gerçekçi bir fikir olmadığını kabul etti ama 1950'ler boyunca, demir perde arkasına sızmaya çalışan yüzlerce CIA ajanının esir düşüp öldürülmesinin hesabı hiç sorulmadı. Angleton ise yararlı (!) hizmetleri nedeniyle terfi ettirilip yirmi yıl daha görevini sürdürdü.

***

CIA'nın Bilimsel İstihbarat bölümü 20 Eylül 1949 tarihinde Sovyetlerin atom bombası yapabilecek yeteneğe ulaşabilmesi için daha en az dört yıla ihtiyacı bulunduğunu güvenli bir eda ile yönetime bildirdi. Bundan tam üç gün sonra Truman, Stalin'in atom bombasına sahip olduğunu açıkladı. İlgili CIA birimi, Moskova'nın kitlesel imha silâhları imâl etme kapasitesine sahip olup olmadığı hakkındaki tespitleri yapabilecek teknik yeteneklerinin bulunmadığını itiraf etti. Bu eksikliklerinin Amerika'nın başına büyük felaketler getirebileceğini açıkladı. Bu sarsıcı açıklama üzerine CIA yönetimi panikledi ve ajanlarına gidip Sovyetlerin savaş plânlarını çalmalarını emretti. Ancak bu, Mars gezegenine casus yerleştirilmesini emretmek kadar nafile bir talimattı. Kısa bir süre sonra, Uzak Doğu'dan sürpriz bir saldırı haberi geldi. III. Dünya Savaşının başlangıcını işaret edecek kadar önemli bir gelişmeydi bu.

6. "Onlar İntihar Eylemleriydi "

Kore savaşları CIA'nın ilk büyük sınavıydı ve teşkilât bu sınavında ilk gerçek liderini kazandı: General Walter Bedell Smith. Smith, örgütün dördüncü yılında, dördüncü başkan olarak iş başına geçtiği gün ne tür bir enkaz devraldığını farketti. İğneleyici bir dile sahip, otoriter ve mükemmeliyetçi bir tipti. Wisner'in teşkilât başkanına değil, Pentagon ve Dışişlerine bağlıymış gibi çalışmasına, CIA için ayrılmış bütçenin neredeyse tamamını kullanmasına derhal son verdi.

Truman'ın Bedell Smith'den ilk istediği, Kore hakkında etraflı istihbarat getirmesi oldu. Verdiği bu talimatın ardından Başkan, birliklerini Kuzey Kore'nin derinliklerine kadar sokmuş ve Çin'in asla bir saldırıda

bulunmayacağı iddiasında olan General D. MacArthur ile bir toplantı yapmak üzere Pasifik'teki Wake adasına uçtu.

Mao Tse-tung'un, ulusalcı Chiang Kai-shek güçlerini püskürtüp Çin Halk Cumhuriyetini ilân ettiği o 1949 yılında CIA, Çin'de olup bitenlerden tamamen habersizdi. MacArthur'da duruma hiç yardımcı olmuyordu zira CIA ajanlarından nefret ediyor, onları Uzak Doğu'dan mümkün olduğunca uzak tutabilmek için elinden geleni ardına koymuyordu.

CIA'nın harp sahasındaki istihbarat kaynakları, güvenirlilikten yoksun ve yolsuzluklarıyla ünlü Güney Kore başkanı Syngman Rhee ile Çin ulusalcı lideri Chiang Kai-shek'in ajanlarından ibaretti. Bu dalavereciler ise teşkilâtın parasını sömürmüş karşılığında işe yaramaz, yalan yanlış bilgilerle dolu kağıt yığınları vermişti.

ABD'nin gerçek anlamdaki tek güvenilir bilgi kaynağı, telsiz merkezinin dinlemelerine takılan, Moskova ile Uzak Doğu arasındaki şifreli haberleşmelerdi. Telsiz dinlemeleri, tam da Kuzey Kore lideri Kim İl-sung'un, Stalin ve Mao ile saldırıya geçme konularını tartıştığı sırada kesiliverdi. Amerikalılar için bu çok önemli bilgi kaynağını tek başına susturan ise Sovyetler hesabına casusluk yaptığı sonradan anlaşılan servis çalışanı W.W. Weisband idi.

Telsiz istihbaratında yaşanan bu berbat durum karşısında Bedell Smith yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duydu ve Ulusal Güvenlik Ajansı (National Security Agency / NSA) böyle kuruldu. Zaman içinde CIA bu teşkilâtın yanında, büyüklük ve güç açısından cüce kalacaktı. Yarım yüzyıl sonra NSA, Weisband olayını "büyük ihtimalle ABD tarihinin en önemli istihbarat kaybı" olarak niteledi.

***

Truman ile MacArthur arasında 11 Ekim 1950 tarihinde Pasifik'teki Wake adasında yapılan toplantıya dönülecek olursa, CIA, görüşme gününe kadar Çin'in herhangi bir saldırı ihtimali olmadığına dair ısrarla yanıltıcı bilgiler verdi durdu. Ancak Çinliler, 1 Kasımda 300.000 kişilik bir orduyla öyle sert bir saldırıda bulundu ki, Amerikalıların tümü nerdeyse denize dökülüyordu. CIA, önceki yılın tüm siyasi gelişmelerini yanlış okumuştu; Sovyetlerin atom bombası, Kore savaşı, Çin istilası... İşi Amerika'yı sürprizlerden korumak olan teşkilât fena faka basmıştı. Truman acil durum ilân etti ve General Eisenhower'ı yeniden aktif göreve davet etti. Olayların şaşkınlığındaki Bedell Smith ise CIA'yı profesyonel bir istihbarat servisine dönüştürme mücadelesine girişti. Başkan Truman'a ve Ulusal Güvenlik Ajansına şu soruyu yöneltti: "CIA gerçekten Doğu Avrupa'da, Çin'de, Rusya'da silahlı darbe hareketlerini desteklemekle mi görevlidir?". Pentagon ve Dışişlerinden şu cevabı aldı: "Evet, bütün bunlar ve daha fazlası!"

Bedell Smith bütün bunların nasıl gerçekleşeceğinin merakı içindeyken Gizli Operasyonlar sorumlusu Wisner, her ay yüzlerce üniversite öğrencisini işe alıyor, bunları birkaç haftalık üstün körü bir eğitimden geçirdikten sonra deniz aşırı ülkelere gönderiyordu. Bu genç insanlar, daha kendileri doğru dürüst bir askerî ve siyasi deneyimden yoksun iken, Pasifik'teki adı sanı duyulmamış adalarda, Kore'de, Çin'de, dilini kültürünü bilmedikleri insanları örgütleyip komünistlerin üzerine salmakla görevlendiriliyorlardı. Kendilerini neyin beklediğinden bîhaber olan bu gençler, karadan, denizden ve havadan düşman saflarının gerilerine gizlice geçiriliyor ve yüzlercesi, binlercesi hayalî direniş gruplarına katılacağım diye yitip yok oluyordu. Bir Ulusal Güvenlik Ajansı yetkilisi yapılanları, sorumsuzluk örneği ***"intihar eylemleri"*** olarak nitelemişti.

Bu anlamsız operasyonlar için milyonlarca dolar boş yere harcanıyor, olup bitenler ise üst yönetime birer başarı öyküsü olarak yansıtılıyordu. Kore savaşının bitiminden çok sonraları ortaya çıkan raporlarda bizzat CIA, bu zavallı ajanlar tarafından edinilip Pentagon ve Beyaz Saray'a sunulan istihbaratın aslında Kuzey Kore ve Çinli ajanların yanlış yönlendirmeleriyle düzenlenmiş uydurma bilgiler olduğunu kabul etti. Ne yapıldı ise bir türlü Kuzey Kore'ye nüfuz edilememiş olunması, CIA tarihindeki en uzun süreli istihbarat başarısızlığı olma şampiyonluğunu hala sürdürmektedir.

***

Teşkilât, Kore Savaşı sürerken 1951 yılında ikinci bir cephe açtı. Mao'nun savaşa girmesiyle panikleyen CIA Çin masası yetkilileri, her nasılsa kendilerini, Kızıl Çin içlerinde 1 milyon gerilladan oluşan rejim karşıtı bir güç olduğuna inandırmışlardı. Bu güçle buluşup Mao'ya karşı bir direniş başlatmak için ana kara içlerine 200.000 gerillayı donatacak yeterlilikte silah ve yüzlerce ajan indirildi. Ne var ki tüm arayışlara rağmen, varlığından bahsedilen direniş güçleri bir türlü bulunamadı.

CIA'nın Kuzey Kore tiyatrosunun son sahnesi Burma'da oynandı. Trajik olduğu kadar komik bir öyküdür. 1951 yılı başlarında Çin komünist ordusu, General MacArthur'un güçlerini güneye doğru kovalıyordu. Pentagon, ulusalcı Çin birliklerine ikinci bir cephe açtırabilirse Amerikan ordusu üzerindeki baskıyı hafifletebileceğini düşündü. Bu maksatla, Kuzey Burma'da, Çin sınırına yakın bir bölgede mahsur kalmış olan ulusalcı general Li Mi ile işbirliğine girişti. General, Amerikalılardan silah ve altın istedi. İstekleri karşılanan Li Mi birlikleriyle kuzeyden Çin'e girdi ama Mao güçlerince perişan edildi. Çünkü Bangkok'taki telsizci Çinli bir komünist ajandı ve olacakları karşı taraf haber vermişti. Li Mi ve adamları önce geri çekildi sonra yeniden toparlanmaya başladı. Wisner onlara daha çok silah ve para gönderdi ama yandaş direnişçiler savaşmıyordu nedense. Çok sonraları, Golden Triangle (Altın Üçgen) diye anılan dağlık bölgeye gizlendikleri, buradaki yerel kadınlarla aile kurup çoluğa çocuğa karıştıkları ve haşhaş ekim işine giriştikleri anlaşıldı. Yirmi yıl sonra CIA, Burma'da yeni bir savaşa girmek zorunda kalacaktı. Bu seferki düşman, Burma'yı dev bir eroin laboratuvarı haline getirmiş olan uluslararası uyuşturucu baronu Li Mi idi!

Teşkilâtın tüm Kore operasyonları fiyasko ile sonuçlandı. CIA'nın ikinci adamı Dulles ise batı uygarlığı için gerçek savaş alanının Avrupa olduğuna inanıyordu. Onun görüşüne göre Asya, gösterinin alt unsurlarından biriydi. Uzak Doğuda kaybedilen binlerce Amerikalı ve Amerikan yandaşı yerel insanın hayatı için ise şunları söyledi: "Bütün birliklerinizi tam anlamıyla hazır hale getirip, savaşı yüzde yüz kazanacağınızdan emin olacağınız zamana kadar bekleyemezsiniz. Bir yerden başlamak ve ilerlemek zorundasınız... Bu arada birkaç şehidiniz olacak, bazı insanlar ölecek tabii..."

7. "Yanılsamalarla Dolu Alabildiğine Geniş Bir Alan "

Dulles, komünizmin ancak gizli operasyonlarla çökertilebileceği inancındaydı. Eğer Rusya eski sınırlarına geriletilecekse, ona göre hücum, Doğu Avrupa'dan başlatılmalıydı. Yakında ABD'nin Moskova Büyükelçiliğine atanacak olan Chip Bohlen, Dulles'e şöyle dedi; " Siyasi savaş mı açıyoruz? Bunu zaten 1946'dan beri sürdürüyoruz ve ne kadar başarılı olduğumuz tartışmalı. Söz konusu olan yeni bir hücum başlatmaksa, ***önümüzde yanılsamalarla dolu alabildiğine geniş bir alan görüyorum***."

Kore savaşı bütün hızıyla sürerken Genel Kurmay CIA'ya, Sovyetler Birliğini hedef alan geniş bir gizli operasyon başlatması talimatını verdi. O dönemde Marshall Plânı, Amerika'nın müttefiklerine silâh sağlama anlaşması haline dönüşmekteydi. CIA, bu eğilimi tüm Avrupa'yı, Sovyetlerle girişilebilecek bir savaşa karşı silahlandırma fırsatı olarak gördü. İskandinavya'nın ormanlarına, Fransa'ya, İtalya'ya, Yunanistan'a uçaklardan sandıklar dolusu silâh indirildi, göllere külçe altın atılıp gizlendi. Ukrayna'nın bataklıklarına, Baltık ülkelerine, paraşütle ajanlar ve milis güçleri indirildi. Sovyet imparatorluğunda casusluk yaparak bilgi toplama görevi giderek, rejimi yıkma amaçlı bir savaş biçimine bürünmekteydi.

***

Bedell Smith, Wisner'in bir haltlar karıştırdığından emindi. Güvendiği adamlardan biri olan General Trusscott'u Almanya'daki CIA çalışmalarını gözlemlemek ve şüpheli gördüğü her eylemi askıya aldırtmakla görevlendirdi. Teftiş sırasında, saatli bomba gibi patlamak üzere olan bir çok şüpheli programla karşılaşıldı. Bunlardan biri, "Denizaşırı Ülkelerde Sorgulama Programı" adı verilen bir uygulamaydı. CIA, iki taraflı casusluk yaptığından şüphelendiği ajanları sorgulamak amacıyla gizli hapishaneler oluşturmaktaydı. Almanya ve Japonya'nın yanı sıra Panama'da faaliyete geçirilen hapishane bunların en büyüğü idi. Panama Kanalı yakınlarındaki bir ABD deniz üssünde bulunan bu hapishanenin tutukluları üzerinde, işkenceyi andıran teknikler ve beyin yıkama çalışmalarıyla sorgulama yapılıyor, ayrıca ilâç verilmesi suretiyle, insan aklını kontrol altına alma deneyleri yapılıyordu. Project Arthichoke (Enginar Projesi) adıyla anılan bu proje, 1948 yılında, CIA'nın Almanya'da çift taraflı çalışan ajanlarca aldatıldığını anlaması üzerine uygulanmaya başlamıştı. İnsanlar ilk kez kobay olarak kullanılıyordu. Amerikan istihbarat subayları, yabancı ajanların 'vücutlarına ve beyinlerine hükmedilmedikçe' onlara güvenilemeyeceği şeklinde bir şartlandırma ile yetiştirilmişlerdi. Bu anlayış doğrultusunda, beynin kontrol altına alınabilmesi için eroin, amfetamin ve uyku ilâçlarının yanı sıra yeni ilâçlar üzerinde de araştırmalar yapılıyordu. Bunlardan biri LSD idi.

Projenin ana hedeflerinden biri, sorgulama altında olan kişiyi, yalanlarını devam ettiremeyecek hale getirme özelliği olan bir ilâç keşfetmekti. LSD, bunun için geliştirilmişti. İlâçlar yüzünden hayatını yitiren deneklere,

Sovyetlerin mağlup edilmesi uğruna, harcanmasında mahsur olmayan mahkûmlar gözüyle bakıldı. Teşkilâtın dosyaları incelendiğinde, CIA bilim adamları ve doktorlarının, projenin gelişmelerini tartışmak maksadıyla 1956 yılına kadar düzenli biçimde toplantı yaptıkları ve bunu takip eden yıllarda da "özel sorgulama teknikleri"nin uygulandığı anlaşılıyor. Üst düzey CIA bürokratları, kamuya sızmaması için bu programla ilgili bir çok belgeyi imha etmiştir. Örnek gösteriyor ki, CIA, demir perdenin ardına nüfuz etme gayreti içinde, düşmanının taktiklerini benimser olmuştu.

***

General Trusscott'un sona erdirdiği projelerden biri de Young Germans (Genç Almanlar) ismini taşıyordu. Projenin liderlerinden çoğu, artık yaşlanmaya başlamış olan Hitler gençliği idi ve sayıları 1952 yılında 20.000'i buluyordu. Young Germans örgütünün görevi, CIA tarafından temin edilen silâhları, radyo telsizleri, kameraları ve paraları, ülkenin her tarafında güvendikleri noktalara, olası bir savaş halinde kullanmak üzere gömmekti. Örgütün, vakti geldiğinde öldürülecekler listesinde, ülkenin önde gelen demokrat siyasetçileri bile vardı. Sırları bir gün açığa çıktı, olay büyük bir skandala dönüştü.

Fiyaskoyla sonuçlanan bir başka CIA düzenlemesi "Free Jurists' Committee" adlı genç avukatlar ve adalet çalışanlarından oluşan bir yeraltı grubunun yaptığı çalışmalardı. Bunların amacı, komünist rejimin Doğu Berlin'de işlediği suçlarla ilgili dosyalar hazırlayıp bunları dünya kamuoyuna açıklamak ve bu yolla Rusları zor duruma düşürmekti. CIA yönetimi, istihbarat toplamaya yönelik bu oluşumu, paramiliter bir güce dönüştürme kararı aldı. Kalem tutmaya alışık örgüt üyeleri, yeni görevlerinde başarılı olamadılar, isimleri açığa çıktı ve hepsi Ruslar tarafından tutuklandı.

Polonya'da olduğuna inanılan bir direniş örgütüne yardım etmek maksadıyla bu ülkeye gizlice paraşütle indirilen ajanlar, bunlarla birlikte gönderilen altın, silâh ve cephanenin durumu da bir başka başarısızlık öyküsüdür. Sovyetler, adı geçen bu örgütü daha 1947'de yok etmişti ama CIA, Rusların tertiplediği senaryoya inanarak, örgütün güçlü bir biçimde varlığını sürdürdüğü yanılsaması içindeydi. İndirilen onca ajan KGB tarafından tutuklandı veya öldürüldü. Silâhlar, paralar ve altınlar da Rusların eline geçti, üstelik de bir kısmı İtalyan Komünist Partisine seçim yardımı olarak gönderildi.

Doğu Avrupa'da bir kısım operasyonları yürüten F. Lindsay, patronları Dulles ve Wisner'e, CIA'nın Ruslar aleyhine gizli eylemler düzenleme stratejisinden vaz geçip, bilimsel ve teknik casusluk uygulamaları yapması gerektiğini söyleyerek istifa etti. Hayal ürünü direniş örgütlerine paramiliter destek veriyorum diye Don Kişot'luk yaparak Rusları Avrupa'dan püskürtmek mümkün olamayacaktı.

İleride CIA'nın Başkan Yardımcılığını yapacak olan McMohan adlı bir yetkili de konuyla ilgili raporunu, "Sovyetler Birliği'nin iç yüzüne ilişkin bilgimizin derecesi sıfırdır!" sözleriyle noktalamıştı.

***

Bu sıralarda CIA, 15.000 çalışanı, yıllık yarım milyar dolarlık gizli harcamalar fonu ve elliyi aşan ülkede çalışma merkezi bulunan dünya çapında bir güçtü. Bedell Smith, neredeyse bireysel iradesi sayesinde bu gücü, gelecek elli yıl boyunca kendi arzu ettiği biçimde işleyecek bir organizasyon haline getirdi ve Beyaz Saray nezdinde bir miktar saygınlık kazandırdı ama asla profesyonel bir istihbarat örgütü haline getiremedi. Bu olumsuzluğu, işi yapacak yetenekte insan bulunamamasına bağlıyordu. Son zamanlarında teşkilâtının yöneticilerini toplayarak, geniş bir alanda düşük performansla faaliyet gösterilmesi yerine, kısıtlı sayıda operasyon yapılmasını ama bunların 'iyi' yapılmasının istedi. Nasıl sonuç vereceği belirsiz nitelikteki operasyonların sonlandırılıp dağıtılmasının, aylar sürecek zorlu bir iş olduğunu söyleyen yardımcıları yüzünden bu arzusunu gerçekleştiremedi.

Dwight D. Eisenhower'ın seçimleri kazanmasında, Sovyet peyk devletlerinin özgürleştirilmesinin bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu savunan politikalar önemli rol oynadı. Bunu gerçekleştirecek olan hür dünya ülkeleriydi. Konuyla ilgili konuşma metinlerinin çoğunu, Bedell Smith'in bir türlü otoritesini kabul ettiremediği yardımcısı Allen Dulles'in ağabeyi, John Foster Dulles yazmıştı. JF Dulles, Eisenhower'ın en yakın dış politika danışmanıydı. Zafer plânları, CIA'nın başına yeni bir direktör getirilmesini içeriyordu. Bu kişi, Bedell Smith'in itirazlarına rağmen Allen Dulles olarak belirlendi.

Dulles, gelecek sekiz sene boyunca, gizli eylemlere olan tutkusu, detaylı analiz yapma konusundaki duyarsızlığı ve ABD başkanını aldatmak gibi tehlikeli bir huya sahip olması yüzünden, kurulmasına ön ayak olduğu CIA teşkilâtına anlatılmaz ölçüde zarar verecektir.

***

BÖLÜM II

"Tuhaf Bir Dahi"

Eisenhower Yönetimi Döneminde CIA

1953 – 1961

8. "Herhangi Bir Plânımız Yok "

Dulles'ın göreve getirilişinin üzerinden bir hafta geçmişti ki Joseph Stalin öldü (5 Mart 1953). Aynı günlerde teşkilât, Kremlin'in niyetleri hakkında olsun, Sovyetlerin uzun vadeli plânları hakkında olsun herhangi bir bilgi sahibi olunmadığını açıklıyordu. Eisenhower patladı; "1946 yılından beri Stalin öldüğünde neler yapılacağına dair lâf üretip durdunuz, şimdi öldü ve ***herhangi bir plânınızın olmadığını*** söylüyorsunuz. Stalin'in ölümünün bizim için ne fark ettireceğini bile bilmiyorsunuz." Teşkilâtın Sovyetler hakkındaki bilgileri, lunapark aynalarındaki aldatıcı görüntüler misali spekülasyonlardan ibaretti. Stalin'in yerine gelen Nikita Kruschev'in hatıralarından öğreniyoruz ki, selefinin dünyaya egemen olmak gibi bir ihtirası olmadığı gibi bunu gerçekleştirecek imkânları da yoktu. Amerika'yla topyekûn bir savaşa girme ihtimali onu "titretiyordu". Savaştan korkuyor, zayıflıklarının farkında olduğu için ABD'yi savaşa tahrik edebilecek herhangi bir şey yapmaktan uzak duruyordu. Stalin'in savaş sonrası uyguladığı en tutarlı strateji, sınırlarını korumak maksadıyla Doğu Avrupa'yı dev bir insan kalkanı olarak kullanmak olmuştur.

Sovyet halkı bir çuval patates almak için ucu bucağı olmayan kuyruklarda ömür tüketirken, ABD halkı sekiz yıl boyunca sürecek olan bir barış ve bolluk döneminin tadını çıkarttı. Bunun bedeli, inanılmaz bir silahlanma yarışı, siyasi cadı avcılığı ve sürekli bir savaş ekonomisi uygulaması olmuştur.

Eisenhower'ın endişesi, soğuk savaş döneminde generallerinin tüm isteklerini karşılaması halinde hazineyi tüketmekti. Bu nedenle stratejisini gizli silâhlar (nükleer) ve örtülü operasyonlar üzerine kurmuştu. Böylesi, milyarlarca dolarlık uçak ve gemi filolarından çok daha hesaplıydı ne de olsa... Nükleer silâhlar, Sovyetleri bir savaşa girmekten caydıracak, gizli operasyonlar da komünizmi içten yıkacak, yayılmaları önleyecekti, Başkan'ın tabiriyle, Ruslar böylece kendi sınırları içine iteklenecekti.

***

1953 yılında Dulles, Başkan'la yaptığı toplantılarda bir yandan Rusların sürpriz bir saldırı yapıp yapamayacaklarına ilişkin herhangi bir istihbarata sahip olunmadığından yakınıyor, bir yandan da Sovyetlerin 1969 yılından önce kıtalar arası füzelerini devreye sokamayacaklarından bahsediyordu. Tahmininde tam 12 yıllık bir yanılgı vardı. Sovyetler, ilk kıtalar arası füze denemelerini 1953 yılının Ağustos ayında gerçekleştirince Eisenhower, fazla geç kalmadan Moskova üzerine nükleer bir saldırı gerçekleştirme seçeneğini düşünmeye başladı. Düşmanın nükleer kapasitesi hakkında bir istihbarata sahip olunmaması onu fazlasıyla endişelendiriyordu.

Sovyetleri sindirme plânlarının ana unsurlarından biri gizli operasyonlar olmasına karşın 16-17 Haziran 1953 tarihinde Doğu Berlin'de patlak veren olaylar, CIA'nın komünistlerle bire bir çatışma durumunda ne denli yetersiz kaldığını ortaya koyuyordu. Bu tarihte, binlerce öğrenci ve işçi, kendilerini baskı altında tutan Sovyet ve Doğu Alman Komünist Partileri ile onların tesislerine karşı kapsamlı şiddet eylemlerine girişti. Tanklar, polis araçları ateşe verildi. CIA'nın, bu günler için yetiştirip beslediği yer altı örgütleri, kalkışmalara destek anlamında hiçbir işe yaramadı, başkaldırı komünistler tarafından ezildi.

Başkan'ın, Doğu Avrupa'daki yer altı teşkilâtları vasıtasıyla Sovyetlere karşı üzeri örtülü bir savaş başlatması, bu ülkelerdeki kukla liderlerin bertaraf edilmesi yolundaki talimatları da, CIA'nın kısıtlı yetenekleri nedeniyle yerine getirilemedi. Böylece, Rusya'yı gizli operasyonlarla kendi sınırlarına "itekleme" politikaları, doğuşundan beş yıl sonra ölmüş oldu. Başkan bu kez CIA örgütüne farklı bir yön verme kararı aldı. Teşkilât, düşman ideolojilerle,

Asya, Orta Doğu, Afrika, Lâtin Amerika ve sömürge imparatorlukları nerelerde çöküyorsa oralarda mücadele edecekti.

Eisenhower yönetimi altında CIA, 48 farklı ülkede, 170 geniş çaplı operasyon gerçekleştirdi. Dulles kardeşler, Amerika ile açıkça iş birliği yaparak müttefik olduğunu kanıtlamayan tüm rejimlerin değiştirilmeleri veya bertaraf edilmeleri gerektiğini savunuyordu. Bu fikre Eisenhower'ın de katılmasıyla dünyanın siyasi haritası yeni baştan çizilmeye başlandı.

***

Dulles, teşkilâtın başına geldiği ilk günden itibaren CIA imajının cilânlanması adına büyük bir halkla ilişkiler kampanyasına girişmişti. Bu çerçevede, New York Times, Washington Post gibi etkili basın yayın organlarıyla yakın ilişkiler kurulmuş, bir telefonla istenilen haberler yayına verilip, istenmeyenler çöpe gönderilir, sivri dilli yazarlar görevlerinden alınır konuma gelinmişti. Dulles, elliyi aşkın haber ajansı, bir düzine yayın evi ve Batı Almanya'nın en güçlü basın baronlarından olan Axel Springer dahil, bir çok etkili ahbap çavuştan meydana gelen muazzam bir halkla ilişkiler ve propaganda aygıtı oluşturmayı başarmıştı. Basın, görevini sadakatle yerine getiriyor ama CIA arşivleri başka şeyler söylüyordu.

Dulles ve yardımcılarının toplantı tutanakları, teşkilâtın, uluslar arası krizlerle uğraşmak yerine içe dönük olaylarla meşgul olma yönüne çark ettiğini gösteriyordu. Örgüt elemanları arasında alkolizmin pençesine düşenlerin sayısı hızla artıyor, akçeli suistimaller, toplu istifalar almış başını gidiyordu. Deniz aşırı ülkelerde heyecan verici görevler vaadiyle işe alınan üst seviyede eğitimli gençler, kendilerini yeteneksiz yöneticiler elinde, harcıâlem işlerde çalışır bulmuşlar, gereksiz işlere inanılmaz paralar harcandığına şahit olmuşlar, yasal olmak bir yana, akıllara zarar görevlere koşulmuşlar, inançsızlık ve daha önemlisi amaçsızlık girdabına düşmüşlerdi. Onların umutsuzluğu, teşkilâta yeni yeteneklerin de gelmesini de engelliyordu. Dulles bu tespitleri içeren tutanakların üzerini örttü.

Tam kırk üç yıl sonra, 1996 yılında yapılan incelemeler sonunda hazırlanan rapor, teşkilâtın eskiden tevarüs eden bir personel kriziyle karşı karşıya olduğuna işaret ediyordu. CIA bugün bile, dünyadaki çeşitli istasyonlarında, yeterli sayıda yetenekli yönetici bulunduramamaktadır.

***

Eisenhower, CIA teşkilâtını, başkanlık gücünün etkin biçimde kullanılmasını sağlayan bir aygıt olarak şekillendirmek istiyordu. Komuta yapısının oluşturulması işini, Müsteşarlık unvanıyla Bedell Smith'e teslim etmek istedi. Eisenhower'ın seçilmesinden sonra, Müşterek Genel Kurmay Teşkilâtının başına getirilmeyi bekleyen B. Smith bu tayinden hoşlanmadı, Bakan Foster Dulles'un altında ikinci adam olmak istemiyordu ama Eisenhower'ın Dulles biraderler ile kendisi arasında dürüstçe köprü vazifesini görecek bir dosta ihtiyacı vardı.

B. Smith, kızgınlığını bir kaç kadeh viski devirdikten sonra Başkan Yardımcısı Nixon'a şöyle dile getirmişti; "Başkan, yapmaktan hoşlanmadığı işleri bana yaptırıyor, böylece kendini iyi polis olarak gösterebiliyor."

Teşkilât, tarihi boyunca bulaştığı darbe girişimlerinden sadece ikisinde başarılı oldu. Bunların ikisi de B. Smith'in, şikâyet ettiği işleri yapmakta olduğu on dokuz aylık dönemde gerçekleşti. Kayıtlara göre, onlar da, gizlilik ve kurnazlıkla kazanılmış zaferler değildi. Rüşvet, baskı ve kaba güçle elde edilmişlerdi. Ne var ki teşkilâtın demokrasi tarihine altın harflerle yazıldılar ve Dulles'un amaçladığı imaj cilâlama işine yardımcı oldular.

9. "CIA'nın Yegâne Büyük Zaferi "

1953 yılının Ocak ayında, Eisenhower'ın başkanlığı devralmasından bir iki gün önce, B. Smith, teşkilâtın Yakın Doğu operasyonları şefi Kim Roosevelt'i odasına çağırarak "Senin şu Allah'ın cezası İran operasyonu ne zaman başlayacak?" diye gürledi. Roosevelt, iki ay önce, İngiliz istihbaratçı arkadaşlarının İran'da karıştırdığı haltları temizlemek üzere Tahran'a gitmişti. İngilizler, Başbakan Muhammed Musaddık rejimini devirmeye uğraşırken yakalanmışlardı.

Olayların I. Dünya Savaşı öncesine dayanan bir geçmişi vardır. O dönemde Donanma Bakanı olan Winston Churchill, İngiliz – İran petrol şirketi hisselerinin % 51'inin Britanya tarafından satın alınmasını sağlamış, donanmanın tüm gemilerini kömürlü sistemden akaryakıtlı sisteme dönüştürmüştür. Petrol, Britanya ekonomisinin damarlarında dolaşan kan kadar önemli hale gelmiştir. Britanya hakimiyetinin hüküm sürdüğü o

dönemde, İngiliz, Rus ve Türk birlikleri, İran'ın kuzeyini işgal etmiş, tarımsal alanları tahrip ederek iki milyon insanın canına mal olacak bir açlığın başlamasına neden olmuşlardı. O karışıklıkta Rıza Han adlı bir Kazak komutan yönetimi ele geçirip Şahlığını ilân etmişti. İran meclisinin dört üyesinden biri olan Musaddık, Rıza Han'ın muhalifiydi.

Meclis, İngiliz-İran Petrol Şirketinin, kendilerini aldatarak milyarlarca dolarlık petrol gelirinin büyük bölümüne el koyduğunu kısa zamanda ortaya çıkardı. İngilizlere karşı duyulan büyük nefret ve Rus korkusu, 1930'larda Nazilerin İran'da zemin kazanmasına neden oldu. Bunu önleme bahanesiyle, 1941 yılının Ağustos ayında Stalin ve Churchill, İran'ı işgal etti. Rıza Han sürgüne gönderildi, yerine oğlu 21 yaşındaki Muhammed Rıza Şah Pehlevi getirildi. İngiliz – Rus işgali sırasında ABD, İran havaalanları ve karayollarını kullanarak Stalin'e yaklaşık 18 milyar dolarlık savaş malzemesi yardımında bulundu. II. Dünya Savaşı döneminde, ABD'nin İran'da yerel jandarma gücünü oluşturup eğitmek dışında fazlaca bir faaliyeti yoktu (Bu görevi gerçekleştiren General Norman Schwarzkopf'un, aynı ismi taşıyan oğlu, 1991 Irak Çöl Fırtınası harekâtının komutanıydı).

Harpten sonra müthiş fakirleşmiş olan İran'da Meclis üyelerinden Musaddık, İngilizlere verilen petrol imtiyazının yeniden görüşülmesini talep etti. İngiliz – İran Petrol Şirketi, dünyanın bilinen en zengin petrol rezervleriyle, Abadan'daki dünyanın en büyük petrol rafinerisini kontrol etmekteydi. Ülkedeki fakirlik ile petrol işindeki İngilizlerin lüks içindeki yaşam biçimleri, komünist Tudeh partisinin destekçilerini giderek artırıyordu. Gelirden daha fazla pay isteyen İranlıların talebi İngilizler tarafından ret edilince Meclis, 1951 yılının Nisan ayında petrolün millileştirilmesi kararını aldı, akabinde Musaddık başbakanlığa getirildi. Eylül ayında İngiltere, İran petrolünün dünya piyasalarında boykot edilmesini sağlayarak Musaddık rejimini ekonomik olarak çökertmeye çabalıyordu. Bu sırada W. Churchill 76 yaşındayken Başbakan oldu. Musaddık ise 69 yaşındaydı. Ülkelerini pijamalarıyla yöneten bu iki yaşlı ve inatçı adam ABD ile İngiltere'nin de aralarının soğumasına neden oldu. Petrol alanlarını ve Abadan rafinerisini ele geçirmek isteyen Churchill, ABD'nin yardımını istedi. Truman, ABD'nin böyle bir işgali asla desteklemeyeceğini söyledi. Churchill de, eğer bu destek olmazsa kendisinin de Kore işinde ABD'yi desteklemeyeceğini bildirdi. Görüşmeler 1952 yazında tıkandı.

***

1952 yılının Kasım ayında, İngiliz ajanı Monty Woodhouse ile Bedell Smith / F.Wisner ekibi Musaddık'ı nasıl devireceklerinin plânlarını yapmaktadır. Oysa ABD'nin resmi dış politikası Musaddık'ın desteklenmesi yönündedir. Ne var ki, Wisner'in ifadesiyle bazı politikaların, CIA görüşleriyle paralellik arz etmesinin gerekli olduğu zamanlar olabilmektedir.

ABD'de Truman'ın otoritesinin zayıfladığı, başkanlık nöbetinin değişme zamanının yaklaştığı bu sıralarda A. Dulles, Tahran darbesinin K. Roosevelt komutasında gerçekleştirilmesini önerdi. Roosevelt, iki yıldır İran'da siyaset, propaganda ve olası bir Sovyet işgaline karşı paramiliter örgütlenme faaliyetleriyle uğraşmaktaydı. Gelişmeler üzerine, Musaddık rejimini içerden sarsmak maksadıyla, mutedil politikacılar, din adamları ve basın mensupları, rüşvet dağıtılarak satın alındı. Kiralanan sokak serserileri vasıtasıyla komünist Tudeh Partisi yöneticileri ve binalarına saldırılar başlatıldı.

Bu arada, A. Dulles, İran'ın Sovyet kontrolüne girmesinin ABD'nin ve dünyanın başına getireceği felaketleri anlatarak Başkan'ı, darbenin gerekliliğine inandırmaya çalışıyordu. Eisenhower ise, Musaddık'a 100 Milyon Dolarlık bir destek verilmesi suretiyle rejime istikrar kazandırılabileceğini savunuyordu. Bir kaç gün sonra "Barışa Bir Şans Vermek" başlığıyla yaptığı konuşmada, "Hangi hükümetler tarafından yönetilecekleri ve hangi ekonomik sistemi benimseyecekleri, ulusların kendi tercihleridir, bu hakları ellerinden alınamaz. Bir ülkenin bir başka ülkeye, yönetilecekleri hükümeti dayatması asla savunulamaz." demişti.

Buna rağmen, İngilizler ve CIA, Musaddık'ı devirecek darbenin hazırlıklarını sürdürdü. Darbeden sonra vitrine çıkarılacak isim bile belirlenmişti: Emekli General F. Zahedi. Kendisine 75.000 Dolar verildi ve darbeyi tezgâhlayacak sekretaryayı oluşturması söylendi. Bu arada, yıkıcı faaliyetler ve propaganda savaşlarına da hız verildi; "Musaddık, Sovyetler ve Tudeh yanlısıydı... Musaddık, ülkeyi kasten ekonomik çıkmaza sürüklüyordu... Musaddık bilinçli olarak ordunun moralini bozuyordu... Musaddık İslâm düşmanıydı..." Sevilen dinî liderlere CIA ajanlarınca suikastlar düzenleniyor, suç komünistlere atılıyordu, İslâm Savaşçıları adlı kökten dincilere destek veriliyor ve bunların, Musaddık yanlılarını her türlü yöntemle yıldırmaları sağlanıyordu.

CIA, Zahedi'nin askerî sekretaryasını da kullanarak ulusal radyonun, Merkez Bankasının ele geçirilmesi gibi detaylar da dahil olmak üzere darbeyi en ince teferruatına kadar plânladı ve Başkan'ın yeşil ışığını beklemeye başladı.

İsteksiz de olsa Eisenhower beklenen onayı 11 Temmuz 1953 tarihinde verdi ve bu andan itibaren her şey ters gitmeye başladı.

***

Darbeden üç gün önce, iş sır olmaktan çıkmış, gizli bir radyo, Amerikan devleti ve Zahedi ile diğer casus ve ajanların Musaddık hükümetini devirmek üzere harekete geçtiğini İran halkına duyurmaya başlamıştı. Sonrasında CIA, Zahedi'nin tek bir askeri bile kontrol edemediğini öğrendi. Ellerinde Tahran'ın askerî plânları, ordunun teşkilât şeması bile yoktu. İşler, Eisenhower'ın II. Dünya Savaşındaki silah arkadaşı, İran konusunda deneyimli bir isim olan General McClure idaresine verilerek biraz toparlanma sağlanmaya çalışıldı. Sıra Şah ve ailesini Tahran'a getirip Zahedi'ye destek vermelerini sağlamaya gelmişti. Şah, ordunun desteğini alamayacağı endişesiyle darbeye taraf olmayacağını söylüyordu. Buna rağmen baskıyla kendisine Musaddık'ın görevden alındığına ilişkin kararname imzalattırıldı. Musaddık kendisini Şah'ın değil ancak Meclisin görevden alabileceğini söyleyerek karşı koydu. İran radyosu 16 Ağustos günü darbe teşebbüsünün akim kaldığını duyurdu. Şah ülkeyi terk etti.

***

CIA, kiraladığı adamlarla Tahran'da Şah yanlısı, Musaddık aleyhtarı gösteriler başlattı. Bazı dinî liderlerin de (genç Ayetullah Humeyni gibi) katılımıyla kalabalıklar büyüdü. Meclisi kuşattılar, bazı kabine üyeleri rehin alındı, dört büyük gazetenin büroları basılıp yakıldı, Musaddık'ın parti binası yağmalandı. Roosevelt'in talimatıyla telgraf idaresi, Propaganda Bakanlığı, polis karakolları ve askerî karargâhlar vuruldu. Üç kişinin öldüğü çatışma sonrasında CIA radyo binasını ele geçirip yayın yapmaya başladı. Zahedi, saklanmakta olduğu evden alınıp başbakanlık koltuğuna oturtuldu. O gün Tahran sokaklarında yüzlerce insan öldü. Ayrıca, bunun iki mislinden fazlası da iyi biçimde savunulan Musaddık'ı ele geçirmek uğruna öldü. Devrik Başbakan, müteakip üç yılı hapiste geçirdikten sonra ev hapsine çıktı. Musaddık, ev hapsindeki onuncu yılında vefat etti. Roosevelt, yeni Başbakan Zahedi'ye nakit olarak 1 milyon dolar verdi, o da tüm muhalifleri ezmeye, karşıt görüşe sahip binlerce kişiyi hapse tıkmaya girişti. Büyükelçinin ifadesiyle, olaylar beklendiği, ya da en azından umut edildiği gibi yürümemişti ama sonu istenildiği gibi bitmişti.

Kim Roosevelt Beyaz Saray'da bir kahraman gibi karşılandı. Allen Dulles, görünürdeki bu başarıyı, CIA'nın imajını cilalamak için alabildiğine istismar etti ama önemli bir CIA uzmanı olan Ray Cline'a göre ortada abartılacak bir başarı yoktu. CIA, darbeye zemin hazırlayacak ölçüde şiddet yaratması için yeterli sayıda sokak çapulcusu ve asker kiralamış, önemli miktarda para bir elden diğerine geçmiş ve o eller de rejimi değiştirmişti.

Ortalık sakinleştikten sonra Şah ülkesine döndü ve üç yıl sürecek sıkı yönetim ilan etti. İran'daki Amerikan görevlilerinin yardımlarıyla, rejimi koruyup güçlendirecek bir istihbarat teşkilâtı kuruldu. SAVAK adlı bu teşkilat, CIA tarafından eğitildi ve donatıldı. SAVAK, yirmi yılı aşkın bir süre boyunca Şah'ı korudu ve Sovyetlere karşı ABD'nin gözü kulağı oldu.

Şah, Amerika'nın İslam dünyasına yönelik politikalarının odağında yer alıyordu. ABD adına Şah'a muhatap olması gereken kişi Büyükelçi değil, CIA istasyon şefiydi. Şah ile CIA arasındaki bu "ihtiraslı kucaklaşma" (Dışişleri Bakanlığı yetkilisi A. Killgore'un tabiridir) yıllar boyu sürdü. Darbe ***CIA'nın yegâne büyük zaferi*** olarak görülüyordu. Olay, ulusal bir başarı gibi Amerikan kamuoyuna pazarlansa da İranlı bir nesil, Şah'ın CIA tarafından iş başına getirildiği bilinciyle büyüdü.

Teşkilâtın Tahran sokaklarında yarattığı kaos, çok uzak olmayan bir gelecekte, Amerika'nın başına belâ olarak dönecekti. CIA'nın sihirli bir el çabukluğu ile istediği bir ülkede iktidarları yerlerinden edebileceği algısı, cezbedici bir yanılsamadan ibaretti. Bu cazibe, CIA'yı, Orta Amerika'da kırk yıl sürecek bir savaşın içine sokacaktı.

10. “Bombalayın. Tekrar Ediyorum, Bombalayın! ”

Guatemala Başkanı Jacobo Arbenz’i iktidardan uzaklaştıracak bir darbenin tezgâha konma meselesi, neredeyse üç yıldan beri CIA koridorlarında konuşulmaktaydı. Allen Dulles, bu işi nihayet gerçekleştirmeye karar verince, Güney Kore’de bir takım karanlık işlerde sorumluluk üstlenmiş olan Al Haney’i, özel temsilcisi olarak bu göreve atadı. Görev önce, İran’dan muzaffer bir biçimde dönmüş olan Kim Roosevelt’e önerilmişti ama o, teşkilâtın Guatemala’da hiç ajanının bulunmadığını, ordunun ve halkın istekleri hakkında bilgi sahibi bulunulmadığını gerekçe göstererek körü körüne bu işe girmek istemediğini belirtmiş ve öneriyi kabul etmemişti. Guatemala ordusundan atılmış olan Albay Carlos Castillo Armas, CIA tarafından iktidara getirilecek isim olarak seçildi ve Al Haney, aldığı emir doğrultusunda bu adamı başa getirmek üzere çalışmalara başladı.

***

Darbeye nezaret etmek üzere bölgeye yeni elçiler atandı. Bunlarda biri, 1950 yılında, Dışişleri Bakanlığında görevli solcuları ve liberalleri ayıklayıp işten attıran, sonrasında Büyükelçi olarak atandığı Atina’da CIA ile yakın işbirliği yaparak Yunan iktidarına ulaşan kapıları açma becerisini gösteren yetenekli diplomat Jack Peurifoy idi. Yeni görev yerine ulaştığını bildirmek maksadıyla Washington’a çektiği ilk telgrafında şöyle yazmıştı: “Büyük sopayı kullanmak üzere Guatemala’ya vardım.” Başkanla ilk karşılaşmasına ilişkin izlenimini ise şöyle aktarmıştı yönetimine: “Başkan bir komünist değilse bile, eminim ki gerçek bir komünist gelesiye kadar bununla idare edebiliriz.” Bir başka deyişle, Arbenz, boynuna komünistlik yaftası asılabilecek bir kişilikti, gerçekten olmasa bile...

Thomas Whelan, Nikaragua diktatörü Anastasio Somoza ile çalışmak üzere bu ülkeye atandı. Somoza, Castillo Armas’ın adamlarını eğitmek maksadıyla CIA’nın ülkesinde bir kamp kurmasına yardım ediyordu.

9 Aralık 1953 tarihinde Allen Dulles, 3 milyon dolarlık bir bütçeyi onaylayarak “Başarı Operasyonu” adı verilen darbe girişimini resmen başlattı ve çok geçmeden ilk skandal patladı.

Batı dünyasındaki tüm büyük gazeteler, Başkan Arbenz’in “Kuzeydeki bir ülkeden” destekli darbe plânı ile karşı karşıya olduğunu yazıyordu. Darbe, Somoza’nın Nikaragua’daki çiftliğinde adamları eğitilmekte olan C. Armas tarafından yapılacaktı! Olay, Haney ile Armas’ın irtibatını sağlayan bir CIA görevlisinin otel odasında unuttuğu çantasındaki belgelerin bulunması üzerine basına sızmıştı.

Guatemala kamuoyunun dikkatini başka yöne çekmek maksadıyla basına bir sürü yalan haber servis edildi: “Arbenz, tüm Katolik askerlerini, Stalin’e tapmaları için zorluyordu... Sovyet denizaltıları, Guatemala kıyılarına silâh getiriyordu... Ülke semalarında uçan daireler görülmüştü..., vs.”. CIA, halkı etkilemek için plajlardan birine kendi adamları vasıtasıyla kasalar içinde Rus silâhları gömdürtüp sonra da bunları buldurtarak basına malzeme vermişti.

CIA kuralları, gizli operasyonlarda Amerikan parmağının görülmemesinin sağlanmasını şart koşuyordu. Ancak Wisner, sırf Amerikan parmağı görünüyor diye “Başarı Operasyonundan vazgeçmenin, ABD’nin soğuk savaş silâhları arasındaki en önemlisinden istifade edememek anlamına geleceğini” savunuyor ve işi sürdürmek istiyordu. O’na göre bir operasyon, Amerikan halkından saklandığı ve ABD hükümeti tarafından üstlenilmediği sürece gizli sayılırdı.

***

Castillo Armas, harekete geçmek için Amerikalılardan haber bekliyordu ama minik ve yeteri kadar eğitim almamış birlikleri de Guatemala ordusuyla başa çıkabilecek güçte görünmüyordu. CIA, Amerikan silâh ambargosunun sıkıntılarını yaşayan ve bir Amerikan işgalinden çekinen subayları rüşvetle yönetim aleyhine kışkırtmaya çalıştı. Ajanlarından aldığı rapor ise, subayları darbeye zorlayacak tek şey Guatemala City’nin bombalanması olabilirdi. Bu arada ABD, tüm uluslar arası hukuk ilkelerini ihlâl ederek savaş gemileri ve denizaltılarla Guatemala kıyılarını ablukaya aldı. Gerekçe olarak da, ülkeye Sovyet silâhlarının getirilmekte olduğunu açıkladı. İşin aslı şuydu: ABD’nin, ülkesine uyguladığı silâh ambargosunu delmeye çalışan Arbenz, bir İsviçre bankası vasıtasıyla Çekoslovakya’daki bir silâh şirketine 4,9 Milyon Dolarlık bir transfer yapmıştır. CIA önce paranın izini sürmüş ama sonra kaybetmiştir. Neticede, Çek silâhlarıyla yüklü *Alfhem* isimli gemiyi elinden kaçırmış, mallar Guatemala’ya indirilmiştir. Silâhların üzerindeki gamalı haç işaretlerinden ne denli eski, paslı işe yaramaz şeyler olduğu bellidir ama bu olay ABD için bulunmaz bir propaganda malzemesi oluşturmaktadır.

Hükümet sözcüsü John McCormack, sevkiyatı, Amerika'nın arka bahçesine ekilen atom bombaları olarak niteledi ve ardından ambargo geldi.

26 Mayıs'ta CIA'ya ait bir uçak, başkanlık sarayı üzerinde uçarak propaganda broşürleri attı. Halk, Castillo Armas'ın liderliğinde komünist ateizmine karşı mücadele etmeye çağrılıyordu. Fazla kulak asan olmadı ama daha önce hiç havadan bombalanmamış olan ülkenin üzerinden savaş uçakları geçirilebilmişti. Bu tür tacizler ve Nikaragua'ya iltica etmiş bir hava generalinin sesiyle yapılan yalan dolu kışkırtıcı radyo yayınlarıyla ülkeye ve özellikle Arbenz'in birlikleri üzerine korku salınmaya çalışılıyordu.

***

Arbenz'in tepesi attı. Pilotların düşmana iltica edecekleri korkusuyla kendi hava kuvvetlerini uçamaz hale getirdi, CIA ile yakın işbirliği yapan komünizm aleyhtarı tanınmış bir öğrenci liderinin evini bastı, sivil özgürlükleri kısıtladı, teşkilâta çalıştığı bahanesiyle yüzlerce insanı tutukladı, bunlardan en az yetmiş beşi işkence altında öldü ve toplu mezarlara gömüldü. CIA'nın, yaptığı propagandalarla çizmeye çalıştığı diktatör portresine gerçekten benzemeye başlamıştı.

Bunlar olurken, CIA, Moskova politbüro üyelerinin ülkeye geldiği, komünist çalışma kampları kurularak, 16 yaşından büyük tüm erkek ve kız çocukların buralarda eğitimden geçirileceği, insanların kiliseden koparılacakları yolundaki propagandalarını iyice artırdı ve köylüyü yasal güçlere karşı silahlandırdı.

18 Haziran'da Castillo Armas, dört yıldan beri hazırlandığı saldırıyı başlattı ama saldırı hükümet güçlerince püskürtüldü. Armas, gizlendiği yerden CIA'ya yardım çağrısında bulundu. Ülkede panik havası esiyordu. CIA istasyon şefleri, genel merkezin bombardımanı bir an önce başlatmasını istiyordu. Büyükelçi Peurifoy doğrudan Allen Dulles'e bir tel çekerek ***"Bombalayın. Tekrar ediyorum, bombalayın!"*** diye yazdı.

CIA karargâhında büyük gerginlik yaşanıyordu. Bombardımanın, saldırıya tepki olarak hükümet güçlerini daha dirençli hale getirmesinden endişe ediliyordu. Verilecek sivil kayıpların, ABD aleyhtarı bir kampanyaya dönüşebileceğini savunanlar da vardı, bu aşamadan sonra geri adım atmanın büyük itibar kaybına yol açacağını, saldırının bir an önce yapılarak işin bitirilmesi gerektiğini savunanlar da.

Eisenhower, Dulles'e, o anki şartlar itibariyle darbenin başarılma şansının ne olduğunu sordu. "Sıfır" diye itiraf etti CIA başkanı. "Ya CIA'ya daha fazla uçak ve bomba verilirse?" diye üsteledi Eisenhower. "Yüzde yirmi" cevabını aldı ve hava harekâtını onayladı.

Dulles, Eisenhower'ı başkanlık seçimlerinde desteklemiş olan milyarder iş adamı Pawley'i aradı. Ancak o, gizli bir hava gücü kurabilirdi. Nikaragua Büyükelçisi Beyaz Saray'a çağrıldı, hemen yakındaki bankadan 150.000 Dolar nakit para çekilerek Pentagon'a gidildi, para buradaki bir askerî yetkiliye ödendi ve üç adet Thunderbolt uçağının Nikaragua devletine satış ve devrine ilişkin anlaşma imzalandı. CIA pilotlarının yönetimindeki uçaklar ertesi sabah Guatemala başkentini bombalamaya başladı (Bu arada Amerikan misyonerlerinin yönettiği bir radyo istasyonu ile demirli bir İngiliz şilebi de bombalardan nasibini aldı). Karada ise Castillo Armas birlikleri hiçbir ilerleme kaydedemiyordu. ABD Büyükelçiliği çatısındaki hoparlörlerden, T38 savaş uçaklarının uçtuğu algısı yaratacak cayırtılar koparılıyor, ortalık velveleye veriliyordu. 25 Haziran'da en büyük resmi geçitlerin yapıldığı meydan bombalanınca subayların direnci kırıldı. Arbenz kabineyi toplayarak bazı subayların hükümeti devirme hazırlığı içinde olduğunu anlattı. Bu gerekçeyle yetkilerini Albay C. A. Diaz'a devretti. Diaz, Armas'a karşı savaş andı içerek cuntasını kurdu. CIA, Diaz'a, ikna yeteneği yüksek bir adamını (Times Gazetesinin Berlin büro Şefi Enno Hobbing) göndererek "kendisinin Amerikan dış politikaları bakımından uygun olmadığını" söyledi. Cunta dağıldı. Büyükelçi Peurifoy'un iki ay süren manipülasyonları ve değişen dört liderden sonra Castillo Armas başkanlık görevini üstlendi. Davet edildiği Beyaz Saray'daki başkanlık yemeğinde yirmi bir pare top atışıyla karşılandı. R. Nixon, kadehlerin şerefe tokuşturulması öncesindeki konuşmasına şu cümleyle başladı: "Bu akşam Guatemala halkının, kendi çürümüşlüğü, yalancılığı ve alçaklığı içinde boğulan komünist yönetime karşı gerçekleştirdiği direnişe önderlik eden kahraman asker Castillo Armas'ı misafir ediyoruz."

Guatemala, askerî yöneticiler, ölüm timleri ve silahlı baskı gölgesinde geçecek kırk yıllık bir sürece adım atıyordu.

***

CIA yöneticileri, tıpkı İran olayında olduğu gibi “Başarı Operasyonu” diye adlandırdıkları Guatemala eylemi için de şatafatlı bir ambalaj yaptılar. Oysa yaz sonunda Guatemala istasyonunun başına geçen Jake Esterline, darbenin sadece kaba kuvvet ve kör talih sayesinde başarıldığını söyleyecekti. CIA yetkilileri, olaylar sırasında Armas’ın güçlerinden kaç kayıp verildiği konusunda Eisenhower’a “Sadece bir kişi” diyerek yalan söylediler. 43 kişi ölmüştü.

Bu yalan, CIA tarihinde bir dönüm noktasıydı. Yabancı ülkelerde gerçekleştirilen gizli operasyonlar için kapak sayfası düzenlemek, teşkilâtın sıradan bir uygulaması haline gelmişti. Üst düzey bir CIA yetkilisi olan Bisell, “CIA mensubu olarak bir çoğumuz, yaptığımız eylemler sırasında tüm ahlâki kurallara bağlı kalmak gibi bir zorunluluk hissetmiyorduk” demişti. O ve onun gibiler, CIA’nın itibarını cilâlamak adına Başkan’a yalan söylemekte bir sakınca görmüyorlardı. Bu yalanların bıraktığı kalıcı izler uzun süre çıkmayacaktı.

11. “Bunlardan Biri Yakalanacak, Ardından Kıyamet Kopacak”

Allen Dulles, teşkilâtı halkın ve yönetimin denetiminden uzak tutmak için ne mümkünse yapıyordu. Yardımcılarına sıklıkla kendisine parlatılmış başarı öykülerini içeren raporlar tanzim etmeleri talimatı veriyor, böylece bütçeden aldığı tahsisatı artırmayı amaçlıyordu.

Dulles’in tarzından rahatsız olanlardan biri de o günlerin kızıl avcısı Senatör Joseph McCarthy idi. McCarthy’nin ekibinde, Kore Savaşının sonlarına doğru CIA’dan kızgın bir biçimde ayrılan ajanlar bulunuyordu. Bunlar vasıtasıyla elde ettiği bilgilere göre CIA, bilmeden komünistler hesabına çalışan bir yığın eleman istihdam etmişti. Senatörün sıklıkla dile getirdiği temelsiz bir takım ithamların aksine bu suçlamada doğruluk payı oldukça yüksekti. Dulles, kamuoyunda komünizm korkusunun bu denli yoğun olduğu bir dönemde, CIA’nın Avrupa’da, Asya’da, Çinli ve Rus ajanlar tarafından aldatıldığı ortaya çıkarsa teşkilâtın sonunun geleceğinden endişe ediyordu.

CIA’nın çalışmalarıyla ilgili olarak muhtelif devlet organlarının yürüttüğü çalışmalar hep aynı sonuca ulaşıyordu: Teşkilâtın demir perde arkasında olup bitenlerle ilgili dişe dokunur hiçbir önemli çalışması bulunmamaktadır, CIA itibarını korumak için bir çok bilgiyi saklamış, yönetimine yalan söylemiştir. Dulles, acımasız, muhteris ve yeteneksiz bir bürokrattır, teşkilâtın acilen bir temizliğe ihtiyacı vardır, gizli operasyonların niceliği değil, niteliği önemlidir, Dulles ve adamları kaliteli operasyonlar gerçekleştirmek için gerekli yetenek ve bilgiden yoksundur, vs, vs...

Teşkilâtın sorunlarını sessizce gidermek yanlısı olan Eisenhower’a sunulan bir başka raporda da Sovyetlerle ilgili istihbarat ediniminin ABD’nin hayati bir meselesi olduğuna dikkat çekiliyor ve şöyle deniyordu; “ajanlar vasıtasıyla edinilen bilgiler, kaybedilen hayatlara ve yapılan harcamalara değecek boyutta değildir. ABD’nin gerçek bir istihbarat için hiçbir masraftan kaçınmaması gerekir”.

***

Eisenhower’ın teşkilâttan beklediği en öncelikli görev, nükleer saldırı tehditlerine ilişkin bir erken uyarı mekanizmasının kurulmasıydı. Dulles’e “Pearl Harbor benzeri bir olayı bir kez daha yaşamayalım” talimatını verdi. Diğer yandan MIT (Massachusetts Institute of Technology) başkanından, muhtemel bir saldırıyı erken haber almaya yönelik elektronik gözetleme ve iletişim tekniklerinin geliştirilmesi için her türlü çabanın gösterilmesini istedi.

CIA, dinleme faaliyetlerini kat be kat artıracak girişimler başlattı. Bunlardan biri, İngiliz istihbaratı ile ortak geliştirilen bir proje idi. Fikir İngilizlerden çıktı. İngiliz istihbaratı, II. Dünya Savaşının bitmesinden hemen sonra, Viyana’nın işgal edilmiş bölgelerinde yer altı tünelleri inşa ederek Sovyet iletişim kablolarına ulaşmış ve onları dinlemeyi başarmıştı. Buna benzer bir şey Berlin’de de yapılabilirdi. Hemen işe girişildi. Öncelikle şehrin fakir bölgelerinden birinde büyük bir bina yapılarak tepesine devasa bir anten dikildi. Amaç, haberleşme sinyallerinin atmosferden yakalanmasına yönelik bir tesis yapılmakta olduğu izlenimini vererek Rusları aldatmaktı. Bu arada Amerikalılar doğuya, Rus bölgesine giden tüneli kazdılar, İngilizler de Viyana deneyimlerinden yararlanarak kablolara dinleme aygıtlarını yerleştirdiler. Tünel 1955 yılının Şubat ayında bitirildi, Mayıs ayından itibaren de bilgi akışı başladı.

Sovyetlerin Almanya ve Polonya'daki nükleer ve konvansiyonel gücü, Sovyet Savunma Bakanlığının iç yüzü, Sovyet karşı casusluk teşkilâtının çalışma tarzı, Sovyet ve Doğu Alman resmi makamları arasındaki koordinasyonsuzluk, Rus istihbarat ajanlarının isimleri gibi çok önemli bilgilere ulaşıldı. On binlerce saatlik telefon dinlemeleri sonucunda elde edilen bilgilerin kağıda geçirilmesi ve tercüme edilmesi için yeterli personel bulunmasında büyük güçlükler çekildi ve muazzam paralar harcandı. Ne var ki bu faaliyetler sadece bir yıl sürebildi ve bir yılın sonunda tüneller Ruslar tarafından bulundu. Buna rağmen yaşanan eziyetlere değmiş, paha biçilmez bilgiler edinilmişti. CIA casusluk konusunda çaylaklıktan kurtulmuş, sonunda rüştünü ispat edebilmişti. Oysa kazın ayağı tam öyle değildi; Ruslar ilk kazma vurulduğu andan itibaren İngiliz istihbaratındaki köstebekleri George Blake sayesinde tünel projesinden haberdar idiler. Ruslar bir yıl boyunca tünelin içine yanıltıcı bilgiler mi üflediler yoksa edinilen bilgiler gerçeği mi yansıtıyordu bu gün bile tartışılıyor. Ancak deliller şunu gösteriyor ki, Sovyet ve Doğu Alman güvenlik sistemlerine ilişkin bazı bilgiler gerçekti. Ayrıca, Moskova'nın yeni bir savaşa girişmek anlamında bir takım niyetleri olduğuna ilişkin her hangi bir diyalogla karşılaşılmamıştı.

Hal böyle olsa da Beyaz Saray ve Pentagon, Kremlin'in niyetinin kendilerininkiyle aynı olduğu konusunda ısrarlı idiler: III. Dünya Savaşını ilk darbeyi vuran kazanacaktı. Dolayısıyla düşman ilk günden yok edilmeliydi. Bu yüzden Sovyet askerî tesislerinin yerleri tespit edilmeli, karşı taraf bir hamle yapamadan berhava edilmeliydi. Yönetimin, ABD ajanlarının bu tespiti yapabileceğine ilişkin inancı yoktu ama bu işi belki makinalar yapabilirdi.

MIT Başkanı Killian'ın raporu, CIA'daki modası geçmiş casusluk devrinin üzerine gölge düşmeye başladığının, bunun yerini teknolojinin almakta olduğunun habercisiydi. Bir süredir üzerinde çalışılmakta olan casus uçakları projesi artık uygulama aşamasına gelmişti. Eisenhower, Amerikan gözlerinin demir perde arkasını görmesini sağlayacak U-2 casus uçaklarının üretime geçirilmesi emrini verirken bir de kötümser öngörüde bulundu: "***Bu makinalardan biri, bir gün yakalanacak ve ardından kıyamet kopacak***".

U-2 uçakları büyük bir gizlilik içinde üretim bandına kondu. Bu arada CIA bünyesinde, akıllı alet yanlıları ile klâsik casusluk yanlıları arasında ciddi çekişmeler yaşanıyordu. U-2 projesini yürüten ve gelecekte CIA'nın başına geçecek olan Bisell, bu uçakları Sovyet tehdidine karşı çok etkili bir önlem olarak görüyordu. Bisell'e göre U-2'lerin Sovyet hava sahasına girerek gözetleme yapmasını hiç bir güç engelleyemeyecek, bu da Moskova'nın hem gücünü, hem gururunu fena halde zedeleyecekti.

U-2'lerin keşif bölgelerini belirleyen gizli CIA hücresinin şefi James Q. Reber, ileriki yıllarda şöyle bir saptamada bulunmuştu: "Pentagon'un bizden bütün istediği, Rusların kaç bombardıman uçağına, kaç atom bombasına, kaç tanka, füzeye sahip olduklarına dair bilgi idi. Soğuk savaş, adamların beyinlerini buna kilitlemişti. Başka türlü resimlerin de görülmesinde fayda olabileceğini düşünemez hale gelmişlerdi. Oysa, CIA, Sovyetler Birliğindeki yaşamın iç yüzünü anlamaya yönelik bir ufukla büyük resme bakabilseydi, öğrenirdik ki, Ruslar bir ülkeyi gerçekten güçlü bir konuma getirecek alanlara yatırım yapmıyorlar, ya da yeterince yapmıyorlardı. Zayıf bir düşmandılar. Günlük yaşamın gerektirdiği ürünler üretilmiyordu. Buradan yola çıkarak CIA belki anlardı ki, soğuk savaşın son hamleleri askerî alanda değil, iktisadî alanda yapılacaktı. Ancak bu tür düşünceler hayal güçlerini aşıyordu".

***

Başkanın CIA'nın yeteneklerine yönelik araştırmaları, istihbarat alanında teknolojinin kullanımını devrim yaratacak biçimde arttırdı ama teşkilâtın içindeki sorunların köküne inemedi. Oluşturulmasının üzerinden yedi yıl geçmiş olmasına rağmen CIA doğru dürüst denetlenemiyordu. CIA'nın sırlarının kiminle paylaşılacağına Dulles karar vermekteydi. Teşkilât başkanı olarak, ulusal güvenlik sisteminin diğer unsurlarının her şeyi ve özellikle gizli operasyonları bilmesi gerekmediğini düşünüyordu. Yurt dışındaki yardımcıları, istasyon şefleri, gizlilik içinde kendi politikalarını kendileri oluşturuyor, kafalarına göre uyguluyor, sonuçları da kendilerine uyacak şekilde yorumluyorlardı. Dulles uygun gördüğü bilgileri Başkan'la paylaşıyor, bazı şeyleri bilmemesinin daha doğru olacağı kanaatini taşıyordu.

12. "Bizim Yolumuz Yöntemimiz Farklı"

CIA'nın, kimsenin erişemeyeceği ustalıkla kullandığı bir silâh varsa o da nakit paradır. Teşkilât yabancı politikacıları satın alma konusunda tam bir uzmandır. Gelecekte dünyanın önde gelen güçlerinden birinin lideri olacak şahsiyeti saflarına kattığı ilk ülke Japonya oldu.

ABD'nin istihdam ettiği ajanların en önemlilerinden ikisi, II. Dünya Savaşı sonrasında ABD işgali altındaki Japonya'da vatana ihanet suçuyla hapiste yatmaktaydı. 1948 yılı sonlarında, koğuş arkadaşlarından bir çoğunun hapishanenin idam sehpasını boylamasından bir gün önce CIA'nın yardımıyla tahliye oldular. Bunlardan Nobusuke Kishi, teşkilâtın desteğiyle başbakanlığa kadar yükseldi. Yoshio Kodama ise, Amerikan ajanlarına yaptığı hizmetler sayesinde ülkenin bir numaralı gangsteri haline geldi. Bu iki adam, faşizme karşı savaş sürecinde Amerika'nın nefret ettiği tüm olumsuzlukların canlı temsilcileri idiler. Komünizme karşı savaş sürecinde ise Amerika'nın en çok ihtiyaç duyduğu tiplere dönüştüler. İkili, savaş sonrası Japon siyasi yaşamını şekillendirecekti.

Kodama 1930'larda, başını çektiği sağcı bir gençlik grubuyla başbakana suikast tertiplemeye çalışmış, başaramamış, yakalanıp hapse tıkılmıştı. Sonraları Japon hükümeti bu adamı, savaş sırasında ihtiyaç duyacağı metalleri temin etmesi için kullandı. İşgal altındaki Çin'de beş yıl çalıştıktan sonra savaş döneminin en büyük karaborsacılarından biri haline geldi, 175 milyon dolarlık bir servetin sahibi oldu ve amiral rütbesi ile ödüllendirildi. Kodama, servetinin büyük bir bölümünü Japonya'nın en muhafazakâr politikacılarına kariyer yaptırmak için harcadı ve bu kadronun iktidarı ele geçirme projesinin gerçekleştirilmesinde CIA namına hayatî hizmetlerde bulundu.

Kodama, Amerikan silâh sanayiinin en önemli girdilerinden biri olan tungsten maddesini Japon depolarından çalarak ülke dışına çıkarttı ve Pentagon'a 10 milyon dolara sattı.

Kishi ise, Kodama'nın finansal gücünü ve kendi yeteneklerini kullanarak Tokyo'daki önde gelen Amerikalılarla yakın dostluklar kurdu. CIA Başkanı Allen Dulles'in çok yakın arkadaşı olan Newsweek dergisi Tokyo bürosu Şefi Harry Kern'den İngilizce dersleri aldı ve onun sayesinde etkili Amerikan politikacılarıyla tanıştı. Kishi bunlardan birine hedefinin iktidardaki Liberal Partiyi çökertmek olduğunu söylemişti. Kendi liderliğindeki Yeni Liberal Parti, ne liberal, ne de demokratik olacaktı. İmparatorluk Japonya'sının küllerinden çıkaracağı feodal önderlerle iktidara gelecek ve Japon dış politikasını Amerikan isteklerine uyumlu hale getirecekti ama bunları yapabilmek için ABD'nin desteğine ihtiyacı vardı. İstediği destek, 1955 yılında bizzat ABD Dışişleri Bakanı Foster Dulles'den geldi; eğer Japon muhafazakâr kesimi bir araya getirebilir ve komünizm ile savaşta ABD'ye yardım ederse kendisine her türlü destek verilecekti. Tabii Amerikan desteğinin ne anlama geldiğini herkes biliyordu.

***

Japon Liberal Partisi ile CIA arasındaki en hayatî işbirliği para karşılığı istihbarat değişimi alanında gerçekleşiyordu. Paralar, bir zamanlar İtalya'da yapıldığı gibi siyah torbalar içinde el değiştirmiyor, CIA tarafından güvenilen Amerikalı iş adamları vasıtasıyla ödeniyordu. Bunların arasında, o sıralar U-2 uçaklarını üretmekle meşgul olan ve Kishi'nin kurmayı hedeflediği Japon savunma kuvvetlerine savaş uçağı satmaya çalışan Lockheed'in yöneticileri de vardı.

1955 yılının Kasım ayında Kishi, Japonya'daki muhafazakâr kesimi, Liberal Demokrat Parti çatısı altında birleştirmeyi başardı. Bir yandan sağlam adımlarla iktidara yürüyor, bir yandan da CIA ile, Japonya ve Amerika arasında gerçekleştirilecek yeni bir savunma işbirliği anlaşması üzerinde çalışıyordu. Parlamentodaki solcu partiler ise anlaşmaya şiddetle muhalefet etmekteydiler.

1957 yılının Şubat ayında, Kishi'nin Başbakan ilân edileceği gün, meclis gündemindeki maddelerden biri de Savunma Anlaşması idi. CIA ajanı Clyde McAvoy ile birlikte çalışıldı, anlaşmanın lehine oy verecek parlamenterler belirlendi, ayarlandı. Buna rağmen çıkacak bazı çatlak sesler nedeniyle anlaşmanın geçmeyeceğinden endişe ediliyordu. Meclis geleneği doğrultusunda 10.30 – 11.00 saatleri arasında verilmesi mutad olan mola sırasında, solcu parlamenterler koridorlara dağılmışken, toplantı salonunu terk etmeyen vekiller sayesinde oturum oldu bittiye getirildi ve katılanların oy çokluğu ile anlaşma meclisten geçirildi. Aynı yılın Haziran ayında Kishi, ABD'ne bir zafer ziyaretinde bulundu ve tahmin edilebileceği gibi çok iyi karşılandı. Bu ziyaret sırasında CIA'dan aldığı maddi desteğin arada bir değil, düzenli ve sürekli olmasını talep etti. Eisenhower, Liberal Demokrat Partinin önde gelen parlamenterlerine sürekli ve düzenli ödeme yapılmasını onayladı. Ödemelerde CIA'nın parmağı olduğunu bilmeyen politikacılara da kaynağın, Amerikan iş dünyası olduğu söylendi. Bu para akışı, dört ABD Başkanının onayıyla en az on beş sene sürdü ve soğuk savaş süreci boyunca Japonya'daki tek parti yönetiminin çimentosu oldu.

Kishi'den sonra gelen politikacılar da onun yolundan yürüdüler. Bunlardan, 1958 yılında CIA kadrolarına katılan ve on yıl boyunca teşkilâta hizmet veren Okinori Kaya en çok Başbakan Eisaku Sato'nun baş danışmanlığını yaptığı 1968 yılında zorlandı. O yılın en önemli iç siyaset konusu Okinawa Adalarındaki muazzam ABD askerî üsleri idi. Burası Vietnam'ı bombalamaya giden uçakların konuşlandığı üs olarak kullanıldığı gibi Amerika'nın nükleer silâh deposu olarak da kullanılıyordu. Ada, ABD'nin kontrolündeydi ama muhalefet adalardaki özerkliğin sonlandırılarak yönetimin Japonya'ya iadesi konusunda bastırıyordu. Bu durumun siyaseten devam edebilmesi için CIA'nın yaptığı bir çok gizli faaliyetin başrol oyuncusu Okinori Kaya idi. Yapılan tüm manipülasyonlara rağmen Okinawa'nın yönetimi 1972 yerel referandum sonucunda halkın kıl payı bir tercihiyle de olsa Japonya'ya devredildi. Buna rağmen adadaki Amerikan askerî varlığı günümüzde de sürmektedir.

Japonlar, CIA desteğiyle yaratılan siyasi sistemin adını *kozo oshoku* koydular, yâni; "Yapısal Yolsuzluk". CIA'nın rüşvetleri 1970 yılına kadar devam etti ancak Japon siyasi yaşamındaki yapısal yolsuzluklar daha uzun yıllar devam edecekti.

CIA'nın Tokyo İstasyon Şefi Horace Feldman, "İşgal yıllarında Japonya'yı biz yönettik, işgali takip eden yıllarda ise farklı biçimde yönettik. General MacArthur'un kendine özgü yöntemleri vardı, ***bizim de kendimize göre farklı yöntemlerimiz***..." diye konuşmuştu çok sonraları.

13. "İyimserlik Körlüğü"

Allen Dulles, gizli operasyonlara olan tutkusu nedeniyle, Başkan'a istihbarat sağlamak olan esas işini ihmal eder olmuştu. Dulles ve yardımcısı Wisner, 5 yıl boyunca yurt dışında iki yüzden fazla gizli operasyona imza atmış, Fransa'nın, Almanya'nın, İtalya'nın, Yunanistan'ın, Mısır'ın, Pakistan'ın, Japonya'nın, Tayland'ın, Filipinler'in ve Vietnam'ın iç işlerine müdahale maksadıyla Amerikan vergi mükellefinin parasını bu ülkelere akıtıp durmuştu. Teşkilât, ülkelerde darbelere düzenliyor, buralarda başkanlar ve başbakanlar ortaya çıkarabiliyor veya çöpe gönderebiliyordu ama esas düşmanı bir türlü ele geçiremiyordu.

Gizli operasyonların Kremlin'i sarsamadığını gören Eisenhower, 1955 yılı sonlarında CIA'nın hedefini şu şekilde değiştirdi: "Uluslararası komünizmi gözden düşürmek için sorun yaratmak, mevcut sorunları istismar etmek, komünist yönetimlere ilgi ve sıcaklık duyan tüm kişi ve partilerle mücadeleye girişmek, bu yolla özgür dünya halklarının ABD ile olan bağlarını güçlendirmek". Bunlar iddialı hedeflerdi ama Dulles ve Wisner'in amaçlarına oranla mütevazi kalmaktaydılar.

Teşkilâta bu yeni ayarın verilmesinden bir kaç hafta sonra Nikita Khrushchev, Komünist Parti Kongresinde öyle bir konuşma yaptı ki, CIA istese komünist dünyayı bu denli sarsacak bir tezgâh kuramazdı. Khrushchev'e göre üç yıl önce ölen Stalin, kendi gücü ve ikbali için herkesi ve her şeyi feda edebilecek sadist ve süper bencil biriydi.

CIA, konuşmayla ilgili duyumu bir ay sonra aldı ve tam metnini ele geçirip propaganda malzemesi olarak kullanmak istedi. Teşkilât, şimdi olduğu gibi o zaman da yabancı istihbarat teşkilâtlarına fazlasıyla bağımlı idi. İstediği konuşmanın metnini İsrailli ajanlar vasıtasıyla elde etti. CIA, İsrail istihbaratına olan ve halen süren bu bağımlılığı yüzünden, Orta Doğu'da olup bitenlere hep Yahudi gözlüğüyle bakmıştır.

Bundan sonra CIA içinde bir tartışma başladı. Konuşma içeriği usul usul bazı komünist partilere sızdırılarak kale içeriden mi sarsılmalıydı, yoksa büyük bir kampanya ile tüm dünyaya mı duyurulmalıydı? Uzun tartışmalardan sonra ikinci yol tercih edildi ve bu karar CIA'nın hayal bile edemeyeceği bir dizi olaya yol açtı.

***

Kararın ardından, konuşma metni aylar boyunca CIA'nın, uğruna yüz milyonlarca dolar harcadığı "Özgür Avrupa" radyo antenlerinden demir perde ülkelerine yayınlandı durdu. Sonuçlar kısa süre içinde görülmeye başlandı. Polonya'da işçiler komünist yönetime karşı şiddetli nümayişler başlattı ama Sovyetlerden çok sert karşılık gördü. Başkan Yardımcısı Nixon, uydu ülkelerden birinin daha Ruslarca hırpalanmasının karşı propaganda amaçlı olarak Amerikan amaçlarına hizmet edeceğini savunuyor, Sovyetleri tahrike devam edilmesini istiyordu. Ona göre Polonya'dan sonra Ruslara hırpalattırılacak ülke Macaristan olabilirdi. Propaganda tüm hızıyla sürdürüldü.

***

Dikkatler bu propaganda zaferi üzerine yoğunlaşmışken dünyada çok önemli iki gelişme yaşanıyordu ki bunlardan ne Dulles'in, ne de yardımcısı Wisner'in haberi vardı. Londra ve Paris'te savaş hazırlıkları yapılmakta, Macaristan'da ise bir halk ihtilâli tezgâhlanmaktaydı. Dulles, bu olayların iki haftalık çok hassas gelişme süreçleri boyunca Başkanına bilerek ya da bilmeyerek yanlış yorumladığı bilgileri aktardı.

O günlerde Wisner, İngiliz meslektaşı Sir Patrick Dean ile Mısır lideri Nasır'ı devirme plânlarını konuşmak için Londra'ya gitti. CIA başlangıçta, üç yıl önce bir darbe ile iktidarı ele geçiren Nasır'ı destekliyordu. Ancak sonraları Nasır, CIA'dan beklediği askerî yardımların gelmediğini gerekçe göstererek Mısır pamuğu karşılığında Rus silâhları almaya kalkıştı ve işin rengi değişti. Nasır'ın 1956 yılında bir İngiliz – Fransız ortaklığı olan Süveyş Kanalı Şirketini millileştirmesi, bu ülkeleri tarif edilemeyecek derecede öfkelendirdi. İngilizler Nasır'ı öldürmeyi öneriyor, Eisenhower buna karşı çıkıyor ve işin yıkıcı faaliyetlerle usul usul istenilen yöne çekilmesini savunuyordu.

İşte Wisner ve Sir P. Dean bunları konuşacaktı ama İngiliz istihbaratçı randevusuna gelmedi çünkü o sırada Paris'teki toplantıda Fransa ve İsrail ile birlikte İngiltere'nin Mısır'a yapacağı saldırı plânlarına son şekil verilmekteydi. CIA'nın bunların hiç birinden haberi yoktu. Dulles yönetimine, İsrail, İngiltere ve Fransa'nın müştereken Mısır'a saldıracağı yolundaki bilgilerin saçmalıktan ibaret olduğu bilgisini vermekteydi çünkü İsrail istihbaratı onu yanlış yönlendiriyordu. Orta Doğu'daki esas tehlike başka yerdeydi; Ürdün Kralına suikast düzenlenmişti ve Mısır kısa süre içinde Irak'a saldıracaktı! Bunun üzerine Eisenhower, 26 Ekim'deki Güvenlik Konseyi toplantısında Orta Doğu ile ilgili raporları bir kenara itti ve önceliğin Macaristan olayları olduğunu söyledi.

Budapeşte'de komünist hükümete karşı büyük ayaklanmalar yaşanmaktaydı. 27 Ekim'de, Kızıl Ordu tankları şehre girdi. Çatışmalarda yüzden fazla insan öldü. CIA'nın sekiz yıldan beri beklediği an gelmişti. Komünizme karşı yapılan ayaklanmalara her türlü destek verilecek, Katolik Kilisesi, köylü birlikleri, sürgün edilmişler, öğrenciler, kısacası tüm kesimler harekete geçirilecekti.

Talimatı alan Wisner hemen çalışmalara başladı ama tam anlamıyla çuvalladı. Avusturya'ya sürgüne gönderilmiş olanlar, Macaristan'a dönerlerken tutuklandılar, içeride örgütlediğini sandığı muhbirler, hırsız ve yalancı çıktı, böyle durumlar için ülkenin ıssız yerlerine gömdürüp sakladığı silâhlar bulunamadı. Teşkilâtın Macaristan konusundaki örtülü faaliyetlerinin ne denli gerçekçilikten uzak olduğu gizli bir CIA belgesinde şöyle dile getirilmişti: "***Hep görmek istediklerini gördüler, görmek istemedikleri için ise iyimserliğin körlüğünü seçtiler***".

***

CIA'nın Özgür Avrupa radyosu, Macar halkını Sovyet hedeflerine karşı sabotajlar düzenlemeye, tanklara karşı Molotof kokteylleriyle saldırıda bulunmaya teşvik ediyor, "Ya özgürlük, ya ölüm" sloganları atıyordu. O gece, bir zamanlar Macaristan'da başbakanlık yapmış ama sonradan yeteri kadar inançlı olmadığı gerekçesiyle komünistler tarafından görevden uzaklaştırılmış olan İmre Nagy radyoda bir konuşma yaptı. On seneden beri ülkede yapılan yanlışlıklar ve işlenen suçlardan bahsetti, halkın gücüne dayalı yeni bir koalisyon kurulacağından, Moskova ile bağların koparılacağından, tarafsız bir ülke olunacağından, yardım için Birleşmiş Milletler ve ABD'ye başvurulacağından söz etti. Ne var ki, Nagy parlamentodaki kontrolü ele geçirip Sovyetlere olan bağımlılığı gevşetmeye yönelik adımlar atmaya başladığında engellendi. Dulles onun bir hain olduğunu ve Sovyetlere ülkeye gelmesi için esas kendisinin davetiye çıkardığını, iş başına Tanrının da gücünü arkasına alan Vatikan'ın adamı Kardinal Mindszenty'nin getirilmesi gerektiğini düşünüyor ve Eisenhower'a bu şekilde tavsiyelerde bulunuyordu. CIA'nın Özgür Avrupa radyosu da Nagy hakkında yalan yanlış yayınlar yapıyor, "Tanrı tarafından gönderilen liderle yeni Macaristan'ın buluşmasını" kutsuyordu. Radyo aynı zamanda, halk ayaklanmasının giderek güç kazandığını, Rusların idam sehpalarına gönderileceği günün yaklaştığını pompalayıp durmaktaydı. Dulles fena halde yanılıyordu.

Sovyetler büyük bir güçle ülkeyi işgal etti. Ayaklanma dört gün içinde ölçüsüz bir şiddetle bastırıldı. On binlerce kişi öldü, binlerce Macar Sibirya esir kamplarına gönderildi. Amerika'dan yardım geleceğine inandırılmış halkın umutları boşa çıkmıştı. Yaşanan trajediden sonra Dulles, Eisenhower'a CIA'nın hiç bir zaman Macar halkını ayaklanmaya kışkırtacak yayınlar yapmadığını söyledi. Başkan bu yalana inandı ama gerçek kırk yıl sonra, o yayınların deşifresi ortaya çıkınca anlaşılacaktı.

Aynı günlerde, Dulles'in getirdiği yeni bir haber de Eisenhower'ı fena halde sarsmıştı; alınan bilgilere göre Ruslar Süveyş'i, İngiliz ve Fransızlardan korumak için 25 bin kişiden oluşan bir gücü Mısır'a gönderme hazırlıkları içindeydi! Bu haber de yalan çıktı.

***

Başkan CIA'nın içinde neler olup bittiğini daha yukardan görmek için güvendiği bir diplomata görev verdi. Aldığı rapor, içerdiği bir çok olumsuzluğun yanında CIA'nın başına buyruk bir yapıya dönüştüğünü, gizli operasyonlar (psikolojik savaş, paramiliter eylemler) adı altında dost olan yabancı ülkelerin dahi iç işlerine müdahale edildiğini, bu ülkelerdeki Amerikan diplomatik misyonunu zor durumlarda bıraktığını, başarısızlıkların gizlendiğini belirtiyordu.

Eisenhower, görevdeki son dört yılı boyunca CIA'nın işleyiş tarzını değiştirmeye uğraştı ama sonunda Dulles'in yerine bir başkasını görevlendiremeyeceğini kendi de kabul etti. Teşkilâtı yönetebilecek yetenekte bir başka isim düşünemiyordu. "Hükümetlerin sahip olabilecekleri en garip teşkilâtlardan biri" diye niteliyordu gizli servisini, "Bunu idare edebilecek kişi de ***sıra dışı, tuhaf bir dahi*** olmak durumunda haliyle".

Allen Dulles kimsenin kontrolü altına girmeyi hazmedemiyordu. Ağabeyi, Dışişleri Bakanı Foster Dulles'in, mutabakat iması taşıyan hafif bir baş hareketi onun için yeterli bir onay ifadesi idi. Ne var ki, ağabey Dulles kanser hastalığı nedeniyle gün saymaya başlamış enerjisini büyük ölçüde yitirmişti. Onun bu zayıf dönemlerinde Allen Dulles kendine Asya ve Orta Doğu'da yeni savaş alanları oluşturmaya başladı. "Avrupa'daki soğuk savaş çözümsüzlük içinde durağanlaşmış olabilir" dedi önde gelen yardımcılarına ama mücadele Pasifik'ten Akdeniz'e kadar uzanan yeni bir coğrafyada daha yoğun bir şekilde sürmeliydi.

14. "Sakar Operasyonların Envaî Çeşidi"

"Eğer Araplarla bir süre yaşarsanız görürsünüz ki bizim özgürlük ve insanlık onuru hakkındaki düşüncelerimizi anlamalarına imkân ve ihtimal yoktur. O kadar uzun süre dikta yönetiminde yaşamışlardır ki, kendilerinden özgür bir devlet yönetimini başarmalarını beklemek abesle iştigal olur". Eisenhower, Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısında Araplar hakkındaki düşüncelerini böyle dile getirmişti. CIA'da bu düşünceler doğrultusunda, jeolojik bir kaza sonucu milyarlarca ton petrolün üzerinde oturan Asya ve Orta Doğu'daki rejimleri baskı yoluyla değiştirip kontrol altında tutma görevine soyundu.

Yeni savaşın cephesi, Endonezya'dan başlayıp Hint Okyanusu üzerinden İran ve Irak çöllerine, oradan Orta Doğu'nun antik başkentlerini sarmalayan devasa bir hilâldi. Bu ülkelerin ABD'ye uyum göstermeyen Müslüman liderleri de CIA'nın siyasal eylemlerinin yasal hedefi olarak kabul edildi.

Moskova'nın bu coğrafyadaki etkisini zayıflatmak amacı ile CIA, yönetimdeki liderleri parayla ve danışmanlık hizmetleriyle ayartıyordu. Eisenhower, "Kutsal Savaş" sloganı ile, Allahsız komünistlere karşı "İslâmi Cihat" fikrinin benimsetilmesi için ne mümkünse yapılması gerektiğini düşünüyordu. CIA nezdinde "gizli bir görev gücü" oluşturulacak ve bu güç vasıtasıyla Suudi Arabistan Kralı Suud, Ürdün Kralı Hüseyin, Lübnan Başkanı Kâmil Şamun ve Irak Başkanı Nuri Sait silâhla, parayla ve istihbarat yardımı ile desteklenecekti. (Kral Hüseyin, Ürdün istihbarat teşkilâtına mâli kaynak aktarması maksadıyla yirmi yıl boyunca CIA'nın gizli maaş bordrosundan para aldı). 'Tarafsızları (emperyalizm ve sömürgecilik karşıtları, aşırı ulusalcılar) bertaraf etmek için her yol mubahtır' mantığı ABD'nin resmi dış politikası haline geldi.

CIA mensubu Harrison Symmes (sonradan Ürdün Büyükelçisi oldu) "Allen Dulles'e böyle bir yeşil ışık yakılmıştı" demiş ve eklemişti "O da doğal olarak bütün adamlarını savaş alanına saldı, sonuçta da, darbe hazırlıkları dahil ***sakarca tertiplenmiş envai çeşit dalavereler sırasında suç üstü yakalandık***. Bazen bu hazırlıkların asla istediğimiz sonuca ulaşmayacağını fark ediyor ve kendi ajanlarımızı, işleri daha da içinden çıkılmaz hale getirmesinler diye öldürtüyorduk ama öldüremediklerimiz de oluyordu".

***

Bu pis numaralardan biri Suriye hükümetini devirmek için tezgâhlandı ve tam on yıl sürdü; CIA, 1949 yılında Suriye'nin başına Amerikan yanlısı bir albay olan Adib Sishaklı'yı oturtmuştu ama albayın iktidarı dört yıl sonra komünist politikacılar ve subayların oluşturduğu Baas Partisince devrildi. 1955 yılının Mart ayında Allen Dulles,

ülkede CIA destekli bir askerî darbe ortamının olgunlaştığı kanaatine vardı. Sağ eğilimli subaylar yemlendi ama o sıralarda yaşanan Süveyş fiyaskosu ülkeyi Sovyetlere daha da yakınlaştırdı.

ABD ve İngiltere plânlarını bir süreliğine erteleddiler ancak alttan alta bir takım gizli faaliyetlerde bulunmaktan geri durmuyorlardı. Örneğin, CIA ajanları vasıtasıyla Irak, Lübnan ve Ürdün'de bazı komplolar, sabotajlar tertipleyip suçu Suriye'ye atarak Şam'daki Müslüman Kardeşler örgütünü rejim aleyhine ayaklanmaya tahrik etmek bu faaliyetlerden biriydi. İstikrarsızlıklar ve İngiliz/Amerikan istihbaratınca yaratılan sınır çatışmaları ülkeyi sarsacak, Batı yanlısı Irak ve Ürdün ordularının Suriye'yi işgaline zemin hazırlanacaktı.

CIA Suriye'nin en güçlü adamlarından biri olan istihbarat örgütü Başkanı Abdülhamit Seraj ile Genel Kurmay Başkanı ve Komünist Partisinin liderini kurban olarak seçti. Bunların bertaraf edilmeleri görevi, ABD'nin Şam Büyükelçiliğinde memur kimliğiyle bulunan ajan Rocky Stone'a verildi. Stone, sınırsız para ve siyasi ikbal vaadiyle Suriye ordusu içinden kendine bir yandaş takımı kurmaya başladı. Seraj kısa süre içinde komployu sezdi ve Amerikalılara bir tuzak hazırladı. Subaylar paraları aldıktan sonra devlet televizyonuna çıkarak "Ahlâksız Amerikalı iblisler, yasal düzenimizi bozmak için işte bize bu paraları verdiler" diye karşı atağa geçtiler. Sonrasında Seraj'ın güçleri ABD elçiliğini kuşattı, Stone göz altına alındı ve şiddet kullanılarak sorgulandı. Ajan bildiği her şeyi anlattı. Resmen casus ve istenmeyen adam ilân edilen Stone sınır dışı edildi. Böylesi bir aşağılanma ABD diplomatik tarihinde ilk defa meydana geliyordu. ABD de Suriye büyükelçisini sınır dışı etti ve tüm suçlamaları yalanladı. Bu gerilimin yansımaları halen dahi sürmektedir.

Yaşanan bu siyasi kargaşada gelişen Suriye – Mısır yakınlaşmasından Birleşik Arap Cumhuriyeti doğdu. Olaylar, Orta Doğu'daki Amerikan karşıtlığının temelini oluşturmakla kalmadı, bölgedeki Sovyet askerî ve siyasi etkinliğinin artmasına yol açtı.

***

Yüze göze bulaştırılan Suriye darbe tezgâhından sonra Beyrut ve Cezayir'de Amerikan aleyhtarı gösteriler başladı. Dulles'e göre bütün ipler Sovyetlerin elindeydi, özgür dünya komünistlerin bir tertibi ile karşı karşıyaydı ve Sovyetler Birliği'nin güney kanadında meydana gelen bu gelişmelerin önünün kesilmesi için acilen bir şeyler yapılmalıydı.

Irak'taki CIA ajanları ülkenin siyasi ve askerî liderlerine silâh ve para sağlıyor karşılığında komünizm karşıtı bir cephe oluşturmaya çalışıyordu. Ne var ki, 14 Temmuz 1958 gecesi Büyükelçilik uykudayken Amerikan yanlısı Nuri Sait'in başkanı olduğu Irak monarşisi, bir silahlı kuvvetler çetesinin darbesiyle devrildi. Olayın sonrasında bir Amerikalı diplomat "Bu bizim için tam bir sürprizdi" diye yazacaktı.

Yeni rejimin lideri Abdülkerim Kasım'ın yaptığı ilk iş devlet arşivlerine dalmak oldu. CIA'nın, monarşi taraftarı Irak hükümeti ile çok yakın akçeli ilişkilerinin belgeleri ortaya çıkarıldı. Ülkedeki CIA görevlilerinin tamamı çareyi kaçmakta buldular. General Kasım, Sovyet politik, ekonomik ve kültürel delegasyonlarına ülkenin kapılarını açtı. CIA, eğer bir şeyler yapılmazsa Irak'ın komünist kontrolü altına gireceği konusunda alarm zilleri çalıyordu. Bu tehlike karşısında durabilecek tek organize güç olarak ise ordunun dışında her hangi bir oluşum düşünülemiyordu.

CIA'nın Yakın Doğu teşkilâtı Başkanı Kim Roosevelt işten ayrılmış, yaşamını Amerikan petrol şirketlerine danışmanlık yaparak sürdürmeye başlamıştı. Onun yerine gelen James Critchfield derhal Baas Partisiyle ilgilenmeye başladı. General Kasım'a karşı düzenlenen iki suikast girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Nihayet tam beş yıl sonra CIA destekli bir darbeyle Amerikan etkisi yeniden güç kazandı.

1960'larda ülkenin İçişleri Bakanlığını yapan Ali Salih Sadi, "Biz iş başına CIA treniyle geldik" demiştir. O trenin içinde, geleceği parlak bir katil de bulunuyordu: Saddam Hüseyin.

15. "Çok Tuhaf Bir Savaş"

Amerika, Akdeniz'den Pasifik'e uzanan coğrafyayı sadece siyah ve beyaz olarak görüyordu. Domino taşlarının devrilmesini önlemek için Şam'dan Cakarta'ya, tüm başkentlerin sıkı bir biçimde Amerikan kontrolü altında olması şarttı. Fakat 1958 yılında CIA'nın Endonezya'daki hükümeti devirme tertipleri fena halde geri tepti. Öyle ki, bölgede Rusya ve Çin'den sonra gelen en büyük komünist partisi, bu yüzden çok daha geniş bir taraftar

kitlesi kazanmış oldu. Bu gücü geriletmek, ancak binlerce insanın ölümüne yol açan bir savaşla mümkün olacaktı.

Endonezya, Hollanda sömürge yönetiminden 1949 yılında kurtulmuştu. ABD, Sukarno başkanlığındaki Endonezya'nın bağımsızlığını destekliyordu. CIA ise Kore Savaşından sonra, ülkede 20 milyar varillik bir petrol rezervi olması ihtimalinin farkına vardı. Sukarno'nun pek de Amerika'nın dümen suyuna girme niyetinde olmaması ve ülkede hatırı sayılır bir komünizm taraftarlığı bulunması CIA'yı fena halde rahatsız etmeye başladı. Başkan Yardımcısı Nixon, CIA yetkililerini ve tüm ulusal güvenlik camiasını yatıştırmak için kendilerine Sukarno hakkındaki izlenimlerini şöyle aktardı; " Halkı üzerinde çok etkili, tüm kesimleri kucaklamış vaziyette, komünistlikle de alâkası yok. Hiç tereddüt duyulmamalıdır ki Amerika olarak kullanmamız gereken kart, Sukarno'nun ta kendisidir". Tabii Dulles kardeşlerin bu görüşle ilgili ciddi şüpheleri vardı. Sukarno, soğuk savaş boyunca ülkesini bu savaşın dışında tutacağını beyan etmişti, kardeşlere göre tarafsızlık diye bir şey olamazdı.

***

1955 baharında CIA, Sukarno'ya suikast yapmayı ciddi biçimde plânlarken, O, Asya, Afrika ve Arap dünyasından 29 lideri toplayarak düzenlediği uluslararası konferanstan, Moskova ve Washington'dan bağımsız bir çizgi izleme kararı çıkarttı. Konferansın bitiminden 19 gün sonra Beyaz Saray, CIA'ya gizli eylem plânın yürürlüğe koyması emrini verdi (NSC 5518 numaralı bu emir, 2003 yılında kamuya açıklandı). Bu emir CIA'ya, Endonezya'nın sola meyletmesini önlemek için, ülke seçmeninin ve politikacılarının oylarını satın almak, yandaş edinmek için siyasi mücadelelere girişmek ve paramiliter güç oluşturmak dahil tüm imkânların kullanılması yetkisini veriyordu.

CIA çok para dökmesine rağmen 1955 seçimlerini Sukarno'nun kazanmasını önleyemedi. Üstelik komünist Partisi bu seçimlerde % 16 oranına ulaşarak oy tabanını genişletti.

Endonezya, 3.000 kilometreye dağılmış binden fazla yaşanan adası olan, on üç büyük etnik gruba sahip, 80 Milyon Müslümanı barındıran (1950'lerin dünyasında en büyük 5. Müslüman ülke) çok geniş bir coğrafyaya yayılmış bir ülkeydi. Yetenekli bir hatip olan Sukarno ise bıkıp usanmadan yaptığı mitinglerle halkını avcunun içinde tutuyordu. 1957 yerel seçimlerinde komünist parti, aldığı 6 milyon oyla ülkenin üçüncü partisi haline geldi. Sukarno, parlamentoya bunların da katılımını isteyince Washington panikledi. Artık ya siyasi yollardan, ya da sert güç kullanarak Sukarno'nun sonunun getirilmesi elzem olmuştu. Ulusal güvenlik çevrelerinde konuşulanlara göre; "Durum kritikti... Sukarno gizli bir komünistti... Çare Sumatra adasındaki rejim karşıtı subaylardı ama bunların elinde yeterince silâh yoktu, acilen gönderilmeliydi... Aslında Tayvan, Güney Kore, Laos, bunların hepsinin durumu sallantıdaydı... vs.". Eisenhower'ın özel temsilcisi F.M. Dearborn, Jr.'ın raporuna göre Sokarno'nun durumu bunların hepsinden farklıydı zira; "Yıkım (sola eğilim anlamında) , bizzat halkın özgür oylarıyla gerçekleşmekteydi. İşte katılımcı demokrasinin tehlikelerinden biri de buydu".

***

25 Eylül 1957 tarihinde Başkan Eisenhower teşkilâta Endonezya hükümetinin devrilmesi emrini verdi. Görev emri üç hedefe işaret ediyordu; 1- Sukarno karşıtı komutanlara silâh ve sair askerî yardımlarda bulunulacak, 2- Sumatra'daki isyancı subaylar arasındaki kararlılık ve dayanışma artırılacak, 3- Esas ada olan Java'daki anti komünist güçler her biçimde desteklenerek eyleme geçirilecek.

Üç gün sonra, Sovyet istihbaratının kontrolündeki haftalık Hint dergisi Blitz, operasyonu haber olarak duyurdu: "SUKARNO'YU DEVİRMEYE YÖNELİK AMERİKAN KOMPLOSU". Bunun hemen ardından Endonezya basını olayı işlemeye başladı. Büyük gizli operasyon ancak 72 saat sır olarak kalabilmişti.

Amerikan uçakları adalara silâh ve ajan yığmaya başladı. Endonezya hava kuvvetleri, Sumatra'daki kalkışmacıları bombaladı. İlginç olanı, bu uçakları kullanan pilotların bir çoğu ABD'de eğitilmiş, kendilerine "Eisenhower'ın Oğulları" denilen insanlardı. Eisenhower'ın çocukları, CIA'ya karşı! Kaderin cilvesi...

***

ABD bir iç savaşın içine çekilmekte ve bunu kendi halkıyla Kongre'ye haklı göstermek konusunda zorlanmaktadır. Ancak, CIA önderliğindeki rejim karşıtı kalkışma da tüm hızıyla devam etmektedir. Ne var ki, Sukarno'nun güçleri, havada, karada ve denizde ayaklanmayı bastırma konusunda önemli kazanımlar elde etmektedir. Nihayet, 25 Nisan'da Allen Dulles, Eisenhower'a şu raporu verir: "Görevin başarılması pratik olarak

imkânsızlaşmıştır. Adalardaki ayrılıkçı güçler savaşma konusunda fazla bir heves göstermiyor, adamlarına da ne için savaştıklarını doğru düzgün anlatamıyorlar. ***Çok tuhaf bir savaş bu***".

***

Eisenhower, savaştaki Amerikan parmağını, inkâr etmeye yönelik zemini hazırlamak için Amerikalıların Endonezya'daki çatışmalara fiilen katılmamaları emrini çıkarttı. Dulles emre uymadı. CIA pilotları, adaları bombalamaya başladı. Beyaz Saray'a verilen raporlarda ise uçakların ayrılıkçı Endonezyalı pilotlarca uçurulan Endonezya uçakları olduğu yazıldı. Bombardıman sırasında yüzlerce sivil öldü ve halkta büyük bir öfke oluştu. İşin içinde Amerikan pilotlarının olduğunu düşünen halk haklıydı ama ABD Dışişleri iddiaları yalanladı.

ABD Büyükelçiliği ve Pasifik Güçleri Komutanı Amiral Felix Stump, CIA operasyonlarının "açık bir başarısızlık örneği" olduğunu rapor ettiler.

Savaşın resmen sonlanmasına vesile olan olay şöyle gelişmişti: Bombardımanı gerçekleştiren filodaki Amerikan uçaklarından birinin pilotu Al Pope, 18 Mayıs'ta Doğu Endonezya'daki Ambon City'de, deniz güçlerine bağlı bir gemiyi batırdıktan, pazar yerini ve bir kiliseyi havaya uçurduktan sonra peşine düştüğü, içinde yüzlerce askerin bulunduğu bir gemiyi kovaladığı sırada açılan ateş sonucu düşürülür. Pope fırlatma koltuğuyla kendini kurtarır ama, üzerindeki görev emri ve resmi kimliğiyle Endonezya güçlerinin eline düşer. Pope'ın kaybolduğu haberi CIA'nın savaş merkezine ulaşınca teşkilâtın Başkanı Allen Dulles, ağabeyi, Dışişleri Bakanı Foster Dulles'i telefonla arar. Konuşmanın sonunda her ikisi de kabul eder ki savaş kaybedilmiştir. 19 Mayıs tarihinde, A. Dulles, Endonezya, Filipinler, Tayvan ve Singapur'daki CIA istasyonlarına acele kaydıyla şu telgrafı çeker: Para ve silâh yardımlarını kesin, bütün delilleri yakın ve geri çekilin.

ABD'nin taraf değiştirme zamanı gelmişti. Dışişleri derhal farklı bir tavır aldı. CIA raporları da değişime anında ayak uydurdu. Beyaz Saray'a sunulan 21 Mayıs tarihli rapor şöyle diyordu: "Endonezya ordusu komünizmi bastırmakta olup Sukarno, gerek söylemleri, gerekse eylemleriyle ABD yanlısı bir tutum izlemeye başlamıştır". Oysa Sukarno olsun, ordu olsun, ülkedeki tüm siyasi kurumlar ve ülke halkı olsun, CIA'nın hükümeti devirmeye çalıştığını biliyordu. Fiyaskoyla sonuçlanan bu gizli operasyonun en belirgin sonucu, Endonezya'da gelecek yedi yıl boyunca komünist etkisi ve gücünün büyümesi olmuştur.

16. "Aşağıya Bak Yalan, Yukarıya Bak Yalan"

CIA Gizli Operasyonlar Servisinin başına Richard Bisell'in getirildiği 1 Ocak 1959 günü, Küba'da iktidar Fidel Castro'nun eline geçmişti. Teşkilâtın 2005 yılında açıklanan bazı kayıtları, Castro tehdidinin örgütçe nasıl algılandığını anlatır.

Başlangıçta, bazı ciddi gözlemciler Castro rejiminin bir kaç ay içinde çökeceğini öngörmüştü. CIA merkezinde ise Castro'yla gizliden irtibat kurulmasını, kendisine silâh ve para vererek demokratik bir hükümet kurması için destekte bulunulmasını önerenler vardı. Castro'nun 1959 yılı Mayıs ayında Washington'u ziyareti sırasında, kendisiyle tanışan bir CIA yetkilisi onu "Latin Amerika'nın demokratik ve diktatörlük karşıtı güçlerinin yeni ruhani lideri" diye tanımlamıştı.

***

Eisenhower, CIA'nın Castro hakkındaki yanıltıcı değerlendirmelerine çok öfkelenmiş hatıratına şu notları düşmüştü: "Bütün işaretler onu gösteriyor ki, Castro'nun iş başına gelmesiyle komünizm bu yarım küreye de sızmıştır". CIA karargâhında, 8 Ocak 1960 tarihinde yapılan bir toplantıda, Castro'nun devrilmesine yönelik özel bir eylem gücü kurulmasına karar verildi. Grup, CIA içinde gizli bir hücre anlayışıyla, daha önce Guatemala ve diğer Latin Amerika ülkelerinde görev yapmış seçme ajanlardan oluşturulmuştu. Grubun Başkanı Jake Esterline, Castro'ya karşı tezgâhlanan darbenin başarıya ulaşmasından veya duruma göre, başarısızlığa uğramasından sonra ne yapılacağı konusunda ciddi bir analiz yapılmadığı kanaatindeydi. Patronları hakkında şöyle demişti: " 'Tanrım, burada komünist olması ihtimali bulunan birisi var. Aman vakit kaybetmeden Guatemala'da Arbenz'i kovaladığımız gibi bunu da kovalayalım' diye düşünmüş olmalılar".

Dulles ve Bisell, 17 Mart 1960'da Başkan Eisenhower ve yardımcısı R. Nixon'a, Küba'da yapılacaklar hakkında bir brifing verdiler. Onlara göre adayı işgale gerek yoktu. Castro elin tersiyle iteklenince düşüverecekti. Plâna göre, edinilecek ajanlar vasıtasıyla sorumlu bir muhalefet hareketi yapılandırılacak, radyodan yapılacak propaganda

yayınlarıyla halk ayaklanmaya teşvik edilecek, Panama ormanlarında eğitilmiş 60 Kübalı muhalif ülkeye sızdırılacak, CIA bunlara uçakla silâh ve cephane indirecek böylece Castro, 6 ilâ 8 ay içerisinde düşürülecekti.

ABD'de 6,5 ay sonra seçimler yapılacaktı. Kennedy ve Nixon Başkan adaylarıydılar. Eisenhower, konunun son derece gizli tutulması, işin içinde hiç bir biçimde Amerikan parmağı görülmemesi şartıyla Küba harekâtına onay verdi.

***

Bu arada, Başkan ve Bisell, ABD tarihinin en büyük sırlarından biri olan U-2 casus uçakları konusunda çekişme halindeydiler. Eisenhower, altı ay önce, Kruschev'le Camp David'de yaptığı görüşmeden bu yana casus uçaklarının Sovyet toprakları üzerinde uçmasına izin vermiyordu. Sovyet lideri de ABD Başkanının, barış içinde birlikte yaşama konusunda gösterdiği cesarete övgüler yağdırıyordu. Eisenhower, "Camp David Ruhunu" kendinden sonra gelecek kuşaklara miras bırakmak arzusundaydı.

Öte yandan Başkan, CIA'ya ait hava gücünün, askerî malzeme tedarikçilerinin ve siyasi partilerin büyük baskısı altındaydı. CIA'nın raporlarına göre, Rusların kıtalar arası balistik füze kapasitesi, Amerika'nın gücünü fersah fersah aşıyordu. 1961'e kadar bunların sayısı 500'e ulaşacaktı. Eğer ABD ilk darbeyi vurarak kazanmak arzusundaysa, Varşova'dan Pekin'e kadar bütün başkentleri ve üsleri berhava etmek için 3.000'den fazla nükleer başlığa sahip olmalıydı (Bu dönemde Moskova'nın ABD'yi hedef alan nükleer füze sayısının 500 değil, 4 olduğu sonradan anlaşıldı).

Eisenhower, bir yandan casus uçakların Sovyet toprakları üzerinde düşürülüp ele geçirilmesinin III. Dünya Savaşına yol açabilecek kadar tehlikeli olduğunu biliyor, bir yandan da bunlar sayesinde edinilebilecek istihbarata büyük ihtiyaç duyuyordu. Resmen ikiye bölünmüştü. Kruschev'le 16 Mayıs 1960'da yapacağı zirve öncesinde, "anlamlı ve samimî" görüşme havasına ve en büyük varlığı olan "dürüstlük" imajına bir zarar gelmesini de hiç istemiyordu.

Teorik olarak U-2 uçaklarına görev emri ancak Başkan tarafından verilebiliyordu. Ancak proje sorumlusu olan Bisell ara ara kaçamak yapıyor ve bu uçakları kendi patronu Dulles'den ve Başkan'dan habersiz uçuruyordu. Ruslar bir gün, hava sahalarının zaman zaman ihlâl edildiğini anladılar ve kırmızı alarm uygulamasına geçtiler. Bu arada, Bisell, Başkan'dan, nihayet Sovyetler üzerinde uçuş yapma iznini kopardı ama uçuş 16 Mayıs zirvesinden en geç bir hafta önce yapılıp bitirilmeliydi. Heyecan içindeki Bisell, yaşanacak bir felaket durumunda ne yapılacağına ilişkin bir plân yapmayı ihmal etmişti.

Ve Başkanın korkusu gerçekleşti. Bir U-2 casus uçağı, 1 Mayıs'ta, Orta Rusya semalarında vurularak düşürüldü. CIA pilotu Francis Gary Powers, canlı olarak kurtuldu ve Rusların eline geçti. ABD bir açıklama yapmak zorundaydı. NASA bir meteoroloji uçağının Türkiye semalarında kaybolduğunu söyledi. Olay ABD halkından bir hafta boyunca gizlendi. Sonra, "Başkan uçuş yetkisi vermemişti" yalanı atıldı. Eisenhower'ın morali iyice bozulmuştu. Bu yalan, hem Dulles'i aslanların kafesine atıp yalnız bırakmak anlamına gelir, hem de Başkan'ın olup bitenlerden haberi olmadığı şeklinde bir inanışa yol açabilirdi. Eisenhower, 9 Mayıs'ta Oval Ofis'teki toplantıda istifa etmek istediğini duyurdu. Amerikan tarihinde ilk olarak milyonlarca vatandaş, ulusal güvenlik adına Başkan'ın kendilerini aldatabileceğinin ayırdına vardı. Makul bir gerekçeye dayanan inkâr politikası uygulanamaz hale geldi. Kruschev'le yapılacak zirve dinamitlendi, soğuk savaş sırasında hasımlar arasında biriken buzlar incelmeye yüz tutmuşken iyice kalınlaştı. CIA casus uçağı, "yumuşama" umutlarını en az on yıl öteye atmıştı. Eisenhower, CIA'nın füze sayısına ilişkin abartılı yalanlarına bir son vermek maksadıyla U-2'nin uçuşuna izin vermişti ama sonuçta kendisi yalancı durumuna düşmüştü. Başkan, yıllar sonra kaleme alacağı hatıratında en büyük pişmanlığının U-2 konusunda söylenen yalanlar olduğunu yazacak, bunun çok yüksek bir bedeli olacağını belirtecekti.

Başkan, sonuna gelmekte olduğu görev süresinin bir barış havası içinde tamamlanamayacağının farkındaydı. Görevi devretmeden önce, dünyanın dört bir yanında polislik yapmaya yoğunlaştı. CIA, Karayiplerden, Asya'dan ve Afrika'dan sürekli olarak sorun içeren raporlar düzenliyordu. U-2 fiyaskosu büyük bir kızgınlığa dönüşmüştü. Küba rejimini devirme gayretleri ikiye katlandı. Bisell, 500 Kübalı eğitmek için Nixon'dan yetki istedi (Bir hafta önce 60 kişiden bahsediyordu). Sonra da mafya ile temasa geçerek, Castro'yu öldürtmek için bir katil arayışına girdi. Artan hazırlıkları finanse etmek için talep edilen 10,75 Milyon Dolarlık ödenek, Eisenhower tarafından bir

şartla kabul edildi; Genel Kurmay, Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve CIA, müştereken, başarı şansını yüksek görecek ve tam anlamıyla hazır olunmadan eyleme geçilmeyecek.

***

Aynı gün Ulusal Güvenlik Konseyi toplantısında Başkan, CIA direktörüne Afrika'nın Castro'su olarak isimlendirdikleri Kongo Başkanı Patrice Lumumba'yı bertaraf etme talimatını verdi.

1960 yazında Belçika'nın acımasız sömürge yönetiminden kurtulan Kongo'da bağımsızlık ilân edilmiş, özgür bir seçim ortamında Lumumba başkanlığa seçilerek BM üyeliğine baş vurmuş, Amerika'dan yardım talep etmişti. CIA Lumumba'yı kuş beyinli, sahtekâr bir komünist olarak görüyordu. Bu yüzden kendisine yardım edilmedi. Belçikalı paraşütçüler kontrolü tekrar ele geçirmek için başkente inince Lumumba, zaten ayakta durmakta zorlanan yönetimini savunmak için Sovyet uçaklarını, tanklarını ve 'teknisyenlerini' ülkesine kabul etti. İşte bu gelişmeden sonra Eisenhower Lumumba'nın bertaraf edilmesi talimatını vermişti.

CIA, Lumumba'nın yerine getirilecek adamı seçmişti bile. Mobutu adındaki bu adama 250 bin dolar ödendi, ülkeye silâh ve cephane indirildi. Mobutu, Lumumba'yı yakalayıp Belçikalılara teslim etti. Flaman menşeli Belçikalı bir subay, ABD'nin yeni başkanının göreve gelmesinden iki gün önce Lumumba'yı makinalı tüfekle infaz etti.

Beş yıl sürecek siyasi çekişmelerden sonra Mobutu, CIA'nın kesintisiz yardımları sayesinde ülkenin kontrolünü tam olarak eline geçirdi. Teşkilâtın en beğenilen yandaşı olarak, soğuk savaş boyunca ABD'nin Afrika'da yürüttüğü tüm eylemlere destek verdi. Mobutu, ülkenin muazzam elmas, stratejik maden ve mineral kaynaklarından mal çalarak, gücünü korumak amacıyla muhaliflerini doğrayarak, tam otuz yıl boyunca iktidarını sürdürdü. Dünyanın en acımasız ve yolsuzluklara bulaşmış diktatörlerinden biriydi.

***

Nixon Küba'da eyleme geçilmesi için seçim sonrasının beklenmesine karar vermişti. Hakkında bir takım tertipler hazırlanmakta olduğunu bilen Castro, bu boşluğu iyi kullandı. Kalkışma sırasında kendisini devirmeye çalışacak olan CIA destekli muhaliflerini etkisizleştirdi. Ülke içinde Castro'ya karşı direniş iyice zayıfladı. Hatta bir Amerikan kuruluşunun özel olarak yaptırdığı kamu oyu araştırmasında, Castro'nun büyük bir çoğunluk tarafından desteklendiği belirlendi. CIA raporu beğenmedi ve göz ardı etti.

Teşkilâtın adaya silâh ve cephane indirme harekâtı başarısızlıkla sonuçlandı. Malların çoğu Castro güçlerinin eline geçti. Küba yönetiminin düşük yoğunluklu faaliyetlerle devrilemeyeceği anlaşılmıştı. Bisell, şok bir baskınla genel bir istila plânından bahsetmeye başladı. CIA'nın ne bunu yapabilecek büyüklükte bir silahlı gücü, ne de Başkan'dan bu hususta aldığı bir yetkisi vardı. Gizli Operasyonlar Servisi Müdürü R. Bisell, Küba eylemini bir türlü başarıya ulaştıramadığı için sağa sola söylediği yalanların batağında debelenip duruyordu. Örgüt içindeki çok gizli Küba hücresinin şefi Jake Esterline patronu için şu ifadeyi kullanmıştı: ***Aşağıya dönüyor, Küba Eylem Gücüne yalan söylüyor, yukarıya dönüyor, Başkana yalan söylüyor***".

Kennedy seçimleri küçük bir farkla kazandı ve hemen CIA Başkanı Allen Dulles ile FBI Başkanı J. Edgar Hoover'ın görev sürelerini uzattı (Talimat, Kennedy'nin babasından gelmişti. Gerekçesi de siyasi ve şahsi koruma sağlamaktı zira bu adamlar Kennedy ailesini, bir takım açıklarını bilecek kadar yakından tanıyordu).

Esterline'ın Bisell'e gönderdiği son rapor, Castro'nun artık ülkede kurumsallaştığını, ABD deniz piyadelerinin katılmadığı herhangi bir eylemin, rejimi devirme anlamında başarılı olamayacağını söylüyordu. Bu ve benzeri bazı bilgiler, başkanlığın devri telaşında kaynayıp gitmişti. Eisenhower, Küba'nın işgalini hiç bir zaman onaylamamıştı ama Kennedy bunu bilmiyordu. O sadece Bisell ve Dulles kendisine ne kadar söylüyorsa o kadarını biliyordu.

***

Allen Dulles, sekiz yıl boyunca, CIA'da bazı değişiklikler yapılması önerilerine karşı durmuştu. Gizli operasyonlardaki başarısızlıklarını üstlerinden saklamış, kendinin ve teşkilâtının itibarını korumak amacıyla suçlamaları kabul etmemiş, her şeyi inkâr etmişti. Eisenhower, görevini yeni gelecek Başkan'a teslim etmeden önce bazı şeyleri düzeltmek istiyor ve danışmanlarından raporlar, tavsiyeler alıyordu. Dulles ve örgütü hakkındaki eleştiriler genellikle şu noktalarda yoğunlaşıyordu:

- Makul ve ılımlı tavsiyeler dikkate alınmıyor, etraflıca müzakere edilmemiş konular hakkında bireysel kararlar alınıyor ve uygulanıyor.
- Sürpriz bir Sovyet saldırısına karşı tedbir alınmıyor.
- Sivil gözlemci raporları ile askerî istihbarattan gelen bilgiler koordine edilemediği için bunlardan hakkıyla faydalanmak mümkün olamıyor.
- Gizli operasyonlar tertiplemekten, ihtiyaç duyulan gerçek bir istihbarat teşkilâtı olma hedefine odaklanılamıyor.
- Bu operasyonlar için harcanan para, maruz kalınan riskler ve kaybedilen hayatlar, elde edilen faydalara değmiyor.
- Dulles bir yandan, Hava, Deniz ve Kara Kuvvetleri de dahil olmak üzere Amerikan istihbarat aygıtını uyumlu bir şekilde çalıştırmak olan görevini yerine getirmeye çalışırken, bir yandan da teşkilâtını idari açıdan yönetmekte yetersiz kalıyor.

Eisenhower'ın başkanlığındaki son Ulusal Güvenlik Konseyi toplantılarından birinde Dulles, her zaman olduğu gibi bu eleştiriler karşısında da kendisini hararetle savundu ve sözlerini şöyle tamamladı: Benim liderliğim olmadan Amerikan istihbaratı, havada başı boş biçimde uçup duran başsız bir gövdeden ibarettir". Ve Eisenhower'dan –nihayet- şu cevabı aldı: İstihbarat teşkilâtımızın yapısı hatalıdır. Bunun lâmı cimi yok, mutlaka tekrardan yapılandırılmalıdır. Bunu çok daha önceleri yapmalıydık. Pearl Harbor'dan bu yana hiç bir şey değişmedi. Bu konudaki sekiz yıllık mücadelemi kaybettim. Ne yazık ki halefime ***miras olarak bir enkaz devrediyorum!***"

***

BÖLÜM III

"Kaybedilmiş Davalar"

Kennedy ve Johnson Yönetimleri Döneminde CIA

1961 – 1968

17. "Kimse Ne Yapacağını Bilmiyordu"

Miras, 19 Ocak 1961 tarihinde devredildi. Yaşlı General ve genç Senatör Oval Ofis'te baş başa görüştüler. Eisenhower, Kennedy'ye temel ulusal güvenlik sorunları hakkında, yani nükleer silâhlar ve gizli operasyonlar hakkında kısaca bazı bilgiler aktardı. Kennedy, Eisenhower'a Küba'daki gerilla operasyonları ve buna Amerika'nın açık biçimde müdahil olması konusundaki şahsi fikrini sordu. Cevap şöyleydi: "Oradaki rejimin devamına izin veremeyiz. Dominik Cumhuriyeti'ndeki durumu da eş zamanlı olarak ele alsak iyi olur".

Dominik Cumhuriyeti'nin yolsuzluklarıyla maruf lideri General Rafael Trujillo, otuz yıldan beri iktidarı elinde tutuyordu. Baskıcı ve acımasızdı, düşmanlarına işkence yapmaktan zevk alırdı. Ülkesindeki Amerikan Büyükelçiliğinde görevli diplomat H. Dearborn'un onun hakkındaki değerlendirmeleri şöyleydi: "Her şeye rağmen kanun düzenini kurmuş, ülkeyi temizlemiş, alt yapıyı işler hale getirmiş ve Amerika'yı uğraştırmamıştır. Gerisi bizi ilgilendirmez".

Ne var ki, Trujillo yönetiminin zulmü yalnız kendi ülkesinde değil, tüm yarım kürede rahatsızlık yaratıyordu. Bu adamla hesaplaşmanın zamanı gelmişti. Bu dönemde, ABD'nin de Dominik Cumhuriyetiyle ilişkileri bozulmuş, Amerika bir kaç diplomatın dışında tüm hariciye görevlilerini ülkeden çekmişti.

H. Dearborn, bazı Dominikli muhaliflerin Trujillo'yu öldürmek üzere harekete geçtiği haberini almış, CIA'nın mutabakatı ile onlara elçilikte bulunan silâhları bile vermişti. Bu arada Başkan Kennedy'den şu telgrafı aldı: Dominiklilerin Trujillo'yu vurmaları umurumuzda değil ancak suikastı ABD'nin gerçekleştirdiğini düşündürtecek hiç bir emare olmamalıdır."

Trujillo iki hafta sonra öldürüldü. Onu vuran silâhın bir Amerikan silâhı olup olmadığı belirlenemedi ama bu olay, Beyaz Saray'ın emriyle bir cinayet işlenmesine en fazla yaklaşılan olay olmuştur. ABD Adalet Bakanı Robert F. Kennedy suikastı haber aldıktan sonra defterine şu notu düşmüştü: Şimdi en büyük sorunumuz, bundan sonra ne yapacağımızı bilmemektir.

***

CIA karargâhındaki düşünceler, Küba'yı işgal etme yönüne doğru hızla savrulmaktaydı. Bu kanaatin oluşmasında önderlik yapan isim Bisell'di. Zaten, o ana kadar teşkilâtın Castro'yu devirememiş olmasını bir türlü kabul edemiyordu. Bir çok başvurusuna karşın, Küba'nın işgaline yönelik plânını nihayet 11 Mart tarihinde Beyaz Saray'a kabul ettirdi. Plâna göre CIA tarafından devşirilmiş Küba kökenli işgalciler, Domuzlar Körfezine çıkacak ve derhal bir uçak pistini ele geçirecekti. Bu pist, kuracakları yeni hükümetin lojistik merkezi olarak kullanılacaktı.

Bisell, başkana müsterih olmasını söyledi, operasyon başarılı olacaktı. En kötü ihtimalle isyancılar Castro'nun güçleriyle karşılaşırsa dağlara doğru çekilirlerdi. Washington'da hiç kimsenin bilmediği şey ise, Domuzlar Körfezinin, mangrov ağacı kökleriyle kaplı, geçit vermez bir bataklık olduğu idi. Bu bölgenin, olası bir gerilla savaşında kullanılabileceğine dair karar, 1895 yılında yapılmış kaba saba bir arazi haritasına bakılarak verilmişti.

Bahara gelindiğinde, Başkan hala saldırı emrini vermemişti ama hazırlıklar son aşamadaydı. Yöredeki üst düzey CIA ajanları Esterline ve Hawkins, Castro'nun hava gücünü yok etmeden yapılacak bir saldırının felakete yol açabileceği konusunda Bisell'i uyardılar. Herkes biliyordu ki, Castro, sahip olduğu 36 savaş uçağı ile çıkartma yapan CIA mensubu Kübalıların yüzlercesini öldürebilirdi. Bisell sahadaki adamlarına on altı B-26 bombardıman uçağı ile ortalığı duman edeceği sözünü verdi ama tutmadı. Fazla gürültü çıkmamasını isteyen Başkanını memnun etmek için sadece sekiz uçağını gönderdi. CIA'nın 1.511 Kübalısı Domuzlar Körfezine doğru yol alırken Amerikan uçakları, Castro'nun uçaklarının ancak yarısına zarar veren bir saldırı gerçekleştirip üslerine dönmüştü.

CIA, ABD'nin BM'deki daimi temsilcisi Adlai Stevenson'a, saldırının taraf değiştiren Kübalı bir pilot tarafından gerçekleştirildiğini söyledi, münferit bir olaydı. Stevenson'da meseleyi dünyaya böyle satmaya çalıştı ama ertesi gün CIA'cılar tarafından aldatıldığını anladı, yalancı durumuna düşmüştü. Aynı gün Dışişleri Bakanı Dean Rusk'a gönderdiği bir telgrafta koordinasyonsuzluk yüzünden U-2 benzeri bir skandalla karşı karşıya olunduğunu bildirdi.

Bu arada, karaya çıkan bir kısım asker ağır kayıplar veriyor, onlara malzeme ve cephane götüren gemiler Castro'nun uçakları tarafından batırılıyordu. Başkan, CIA birliklerinin içine düştükleri felaketten kurtulması için ne yapılabileceğini Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral A. Burke'a danıştı ama onun da yapabileceği fazla bir şey yoktu. Amiral duruma bir bakmış, hayretini şöyle dile getirmişti: Operasyonun sorumluluğunu taşıyan ve uygulamayı gerçekleştiren CIA'nın da, başka her hangi birinin de neler olup bittiğinden haberi yoktu, gelinen noktadan sonra ***ne yapılması gerektiğini bilen de yoktu***. Anlaşılıyor ki bizden çok şey gizlenmiş, şu anda gerçeğin ancak bir kısmını öğrendik".

Bölgedeki CIA yetkilileri ve çıkartma alanındaki askerler Washington'dan uçak desteği için yalvardılar ama o destek hiç gelmedi. Berbat iki gün ve gece boyunca Castro'nun Kübalılarıyla, CIA'nın Kübalıları birbirlerini öldürüp durdular. Yardımdan umudu kesen çıkartma birliğinin lideri Pepe San Roman savaşı bıraktı (19 Nisan). Altmış saat süren çatışma sonunda CIA'nın 1.189 Kübalısı esir düşmüş, 114'ü öldürülmüştü.

Aynı gün, R. Kennedy, kardeşi Başkan Kennedy'ye şu mesajı gönderdi: Artık tavrımızı belirlememizin zamanı geldi çünkü bir iki yıl içinde durum, bu günkünden çok daha beter olacak. Eğer Rusların Küba'da bir füze üssü kurmasını istemiyorsak, hazırlıklarının önünü kesmek için ne yapacağımıza derhal karar vermeliyiz".

***

CIA hakkında yazılmış tüm raporlar, teşkilâtın ve bu çerçevede gizli operasyon uygulamalarının yeniden gözden geçirilmesi gereğine işaret ediyordu. Allen Dulles 1961 yılının Eylül ayında emekliliğini istedi. Ondan altı ay sonra da R. Bisell görevinden ayrıldı. Her ikisi de övgüler ve madalyalarla uğurlandı

***

Domuzlar Körfezi fiyaskosunun kederi içindeki Kennedy, CIA'yı toptan ortadan kaldırmayı düşündü. Sonra teşkilâtın gizli operasyonlar bölümünün kontrolünü otuz beş yaşındaki kardeşi Robert F. Kennedy'ye emanet etti. Yaptığı en akılsızca işlerden biriydi. İki kardeş, benzeri görülmemiş bir hızla gizli eylemlere girişti.

Eisenhower sekiz yılda 170 örtülü operasyon tertibine onay vermişti, kardeşler ise üç yıldan az bir zamanda 163'üne bulaştılar.

CIA'nın başına, Eisenhower döneminin bir siyasetçisi, 60 yaşında inançlı bir Katolik, ateşli bir antikomünist ve damardan Cumhuriyetçi bir şahsiyet olan John McCone atandı. McCone, II. Dünya Savaşı sırasında, sahip olduğu tersanede inşa ettiği gemilerle büyük servet sahibi olmuş, savunma ve atom enerjisi konularında üst düzey devlet görevlerinde önemli roller oynamıştı. Titiz kişiliğinin bir ürünü olan notları, soğuk savaşın en tehlikeli günlerini ayrıntılı bir biçimde anlatır.

Görev devir teslimi sırasında, Dulles ve Bissel bazı detayları McCone'den gizlediler. Bu ayrıntılardan biri, CIA'nın en büyük, en uzun süreli ve en yasa dışı uygulamasıydı; ülkeye giren ve çıkan tüm mektupların açılıp incelenmesi! İkili, CIA'nın Fidel Castro'ya suikast tertipleyip sonradan bunu ertelediğinden de bahsetmedi. Yeni CIA başkanı, sonuçsuz kalan bu girişimi göreve geldikten iki yıl sonra öğrendi, mektup açma işinden ise olay açığa çıkıp tüm ülkede duyulmasına kadar haberi yoktu.

1961 yazında Kennedy kardeşler, örtülü eylemleri gerçekleştirecek olan çok gizli bir birim kurdular. Bu birim, R. Kennedy'nin kontrolünde olacaktı ve tek işi Castro'yu bertaraf etmekti. Servisin başına getirdikleri General Ed Lansdale kontrgerilla işlerinde, yeşil dolarlarla düzenlenen komplo operasyonlarında, yanıltıcı propaganda yayma konularında uzmandı. Generali McCone ile tanıştırdılar. McCone, açık bir savaş dışında hiç bir şeyin Castro'yu deviremeyeceğini, CIA'nın da gizli veya açık, bunu yapacak güçte olmadığını düşünüyordu. Başkan'a şunları söyledi: "CIA, hükümetleri deviren, devlet başkanlarına suikastlar tertipleyen, yabancı ülkelerin iç işlerini manipüle eden esrarengiz bir yapılanma olduğu şeklindeki imajından artık kurtulmalıdır. CIA'nın tek yasal görevi, ABD kurumları tarafından toplanan tüm istihbaratı bir araya getirmek, analiz etmek, değerlendirmek ve Beyaz Saray'a rapor etmektir".

McCone her nedense kendisine, ABD'nin dış politikasını yeniden yapılandırmak gibi bir görev de tevdi edildiğine inanıyordu. Her ne kadar onun değerlendirmeleri hükümet aygıtının üst seviyelerindeki Harvard'lılardan daha sağlam olsa da, devletin bir numaralı istihbarat görevlisi olarak işi bu değildi ve olmamalıydı. Ne var ki, Kennedy kardeşlerin, McCone ve CIA'yı, ABD çıkarlarına hizmet yolunda oldukça sıra dışı bir biçimde kullanma konusunda bazı niyetleri vardı. McCone'ın yemin töreninde Başkan kendisine şunu söyledi: "Şu andan itibaren hedef tahtasının göbeğinde yaşamaya başlıyorsunuz, bu noktaya hoş geldiniz!".

***

Başkan daha işin başında, McCone'dan Berlin Duvarını delmenin bir çaresini bulmasını istemişti. Komünizm adına söylenen çok büyük yalanların Doğu Almanları kendilerini duvarın Batı tarafına atmaktan alıkoyamadığı tüm dünyaya ilân edilecek, muazzam bir siyasi propaganda malzemesi ele geçmiş olacaktı.

Başkan, durumu yerinde görmesi için yardımcısı L. Johnson'u Berlin'e gönderdi. Kendisine CIA tarafından verilen brifing çok etkileyiciydi. Söylendiğine göre, teşkilât neredeyse tüm köşe başlarını tutmuştu ve olan biten her şeyden haberdar olunuyordu. Oysa durum tam tersiydi. Polonya askerî misyonunu gözlem altında tuttuğu söylenen adam köşedeki gazete bayisi çıktı, Sovyet karargâhını izleyen kişi de çatı ustası, vs. Teşkilât, ABD'nin gelecekteki başkanına açıkça yalan söylüyordu.

CIA'nın Doğu Avrupa Bölümü Şefi David Murphy, kendisini Duvar konusunda bir şeyler yapması için çok sıkıştıran Başkan Kennedy'ye "Doğu Almanya'da bir operasyon yapılması söz konusu bile olamaz" dedi, çıktı işin içinden. Nedeni, 2006 yılında gizliliği kaldırılan bir belgeden anlaşılacaktı. Uzun yıllardan beri Batı Alman istihbaratı için çalışan ve çok güvenilen Heinz Fefe aslında bir Sovyet casusu idi. 1959 yılı Haziran'ından, 1961 yılının Kasım ayına kadar, CIA'nın Moskova'ya karşı hazırladığı tüm plânları Doğu Alman istihbaratına bildirmiş, CIA ajanı tam yüz kişinin isimlerini onlara vermişti. Teşkilâtın Almanya ve tüm Doğu Avrupa faaliyetleri de bu yüzden kilitlenip kalmıştı. Tahribatı onarmak on yıldan fazla sürecekti.

***

Kennedylerin en büyük arzusu, Domuzlar Körfezi olayında kaybedilen aile onurunu kurtarmaktı. R. F. Kennedy, 19 Ocak 1962'de McCone'a, ABD hükümetinin en öncelikli meselesinin Castro'yu devirmek olduğunu söyledi. Bunu gerçekleştirmek için hiç bir fedakârlıktan ve masraftan kaçınılmayacaktı. Muhatabı kendisine bu işi gerçekleştirebilmesi için sağlam istihbarat kaynaklarına ihtiyaç olduğunu, elinde böyle bir olanak bulunmadığını söyledi, iletişimde oldukları sadece on iki Kübalı ajanın yedisinin de Küba devlet güçlerinin eline geçtiğini ekledi.

Ama R. F. Kennedy kesin kararlıydı, Küba'daki rejim, 1962 yılında yapılacak Kongre seçiminden önce devrilmeliydi. Özel görevli Ed Landsale hemen bir "yapılacak işler listesi" çıkardı: Katolik kilisesinden ve Küba yeraltı dünyasından adamlar elde edilecek eylemlere girişilecek, gizli polis teşkilâtına fesat sokulacak, biyolojik ve kimyasal savaş yoluyla ekinler yok edilecek...

Küba masasının şef yardımcısı Sam Halpern ise Küba hakkında doğru dürüst bir şey bilinmediğinden plânın ham bir hayal olduğunu, çıkartılan bütün gürültünün bir Washington iç hesaplaşması olduğunu ve Küba olayının, ABD ulusal güvenliği ile hiç bir ilgisi bulunmadığını düşünüyordu. "Küba'da kim hangi işi yapar, kim kimi sever, kim kimden nefret eder, siyasi yapılanmaları nasıldır, hiç birini bilmiyoruz" demişti. Tıpkı CIA'nın kırk yıl sonra Irak'ta içine düşeceği gibi bir durum...

Başkan bunları duymak istemedi ve "Haydi işe koyulalım" emrini verdi. Ve işe konuldu; binlerce ajan istihdam edildi, Guantanamo'da üs oluşturuldu, Castro'ya suikast yapılması gerekirse, tetiği çekecek kiralık katillerle bile irtibata geçildi (Ahlâki mülahazalarla karşı çıkacağından emin oldukları için, işin bu kısmından McCone'a haber verilmedi).

Üç ay önce gizli operasyonlardan sorumlu birimin başına getirilmiş olan Richard Helms'de, ulusal güvenlik adına barış zamanında yabancı ülkelerin devlet başkanlarını öldürme işine bulaşmanın sapkınlık olduğunu düşünüyordu. "eğer başkalarının başkanlarını öldürürseniz neden onlar da gelip sizinkini öldürmesinler ki" diyordu. Ama eğer Beyaz Saray sihirli bir değnekle işin çözülmesini emretmişse, o sihirli değnek bulunmalıydı.

***

McCone göreve gelince, halledilmesi gereken ilk sorunun teşkilâtın güvenirliliğini yeniden sağlamak olduğuna karar verdi. Ama dizginleri ele almasının üzerinden altı ay geçmeden CIA genel merkezi, isyanları oynamaya başladı. McCone yüzlerce gizli servis çalışanını işten attı (ilk atılanlar, dayakçı kocalar, sakarlar ve alkoliklerdi). Teşkilâtta herkes geleceğinden endişe eder oldu, moraller sıfıra indi.

Bu arada Helms, casusluk faaliyetlerinde klâsik yöntemlere dönülmesi gerektiğine inanıyor ve Küba'da görev yapacak ekibi bu görüşe göre oluşturmaya başlıyordu. Miami'de kurduğu merkezde binlerce Kübalı Castro muhalifi ile mülakat yaptı. Sonuçta bunların arasından kırk beşini seçerek istihbarat sağlamaları amacıyla görevlendirdi. Öte yandan R. F. Kennedy, Küba'nın enerji tesislerinin, fabrikalarının neden hala komandolar tarafından havaya uçurulmadığını sorgulayıp CIA'ya baskı yapıyordu. CIA Küba'da örtülü operasyonlar gerçekleştirme konusuna öylesine yoğunlaşmıştı ki bu küçük ada ülkesinde ABD varlığını gerçekten tehdit edecek bazı önemli gelişmeleri gözden kaçırdı.

18. "Biz Kendi Kendimizi de Aldattık"

1962 yılının Haziran ayında Kennedy yaklaşmakta olan Brezilya seçimlerine müdahale etmek ve Başkan Joao Goulart'ı devirecek askerî bir darbe düzenlemek için sekiz milyon dolarlık ödeneği onayladı. Kennedy, solu hedef alması şartıyla askerî darbelere karşı olmadığını belirterek, Batı yarı küresinde ikinci bir Küba oluşmasına asla izin verilemeyeceğini söyledi. CIA'nın parasal yardımları Brezilya'nın siyasi hayatına, bazı saygın sivil toplum örgütleri aracılığıyla akıtılmaya başlandı. Paralar, Goulart karşıtı bazı politikacılara ve subaylara ödeniyordu ve bu yatırımlar iki seneden kısa bir zaman içinde meyvelerini verdi.

Gizli eylem tam tamları çalmaya devam ediyordu. Ağustos başında CIA direktörü McCone Başkan'a, Çin'e yüzlerce Mao karşıtı Çinli ajan indirilmesi teklifini götürdü. Başkan paramiliter bir operasyonu onayladı. McCone'ın endişesi, Çin üzerinde uçurulan U-2 casus uçaklarının komünist radarlarına yakalanmasıydı. Kennedy'nin ulusal güvenlik danışmanı, "Haydi, Başkan'a bir U-2 fiyaskosu daha hediye edelim ama bu kez de yakalanırsak uyduracağımız kılıfın ne olacağını şimdiden belirleyelim" dedi. Gülüştüler. Bir ay sonra bir U-2 uçağı Çin semalarında Mao'nun güçleri tarafından vurulup düşürüldü.

Ertesi gün Beyaz Saray'da, Haiti lideri François "Papa Doc" Duvalier'in iktidardan uzaklaştırılması konusu görüşüldü. Küba'nın otuz mil ötesindeki Haiti'nin lideri Duvalier, ABD tarafından sağlanan ekonomik yardımları hortumluyor, paraları yolsuzluklara bulaşmış iktidarını sürdürmek amacıyla kullanıyordu. Haiti içinden rejimi sallayacak güçte yardım alınamayacağı endişesi toplantıya hakim oldu.

10 Ağustos günü, McCone, R. Kennedy ve Savunma Bakanı R. McNamara, Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın odasında toplandılar. Konu Küba idi. McCone, Castro'nun ve kardeşi Savunma Bakanı Raul'un (silâh anlaşması imzalamak maksadıyla gittiği Moskova'dan henüz dönmüştü) tasfiye edilmelerinden daha öncelikli bir soruna dikkat çekti. Ruslar Castro'ya, ABD'yi vurma yeteneğine sahip orta menzilli füze verecekti. Elinde bu endişesini destekleyecek somut bir istihbarat verisi bulunmuyordu ama iç güdüleri dört aydır bunu söylüyordu kendisine. "Eğer ben Kruschev olsaydım" dedi, "Küba'ya füzeleri yerleştirir sonra da ayakkabımı masaya vurarak, 'hadi bakalım, şimdi Berlin'i konuşalım' derdim" diye sürdürdü söylemini. Toplantıya katılanlar bu görüşe ihtimal vermediler ama CIA'nın Sovyetler konusundaki analizlerinin yetersizliği konusunda giderek artan bir endişenin varlığı belliydi. CIA'nın yetenekleri konusunda bir tespit de, o yıllarda CIA bütçe toplantılarına katılan Gerald R. Ford'dan geldi: "CIA'nın yaptığı sunumlar hep dehşet verici olmuştur. On yıl içinde Sovyetlerin hem askerî, hem ekonomik açıdan ABD'yi fersah fersah geçeceğini öngörüyorlardı. 180 derece yanıldılar. Bu raporları yazanlar da, CIA'nın 'uzman' diye adlandırdığı en yetenekli adamlarımızdı..."

***

15 Ağustos'ta, McCone gene Beyaz Saray'ın yolunu tuttu. Bu kez konu, Karayip denizinde yer alan İngiliz Guyana'sının Başbakanı Cheddi Jagan'ın devrilmesi meselesiydi.

Amerika'da diş hekimliği eğitimi almış olan Jagan, Chicagolu Marksist, Janet Rosenberg ile evliydi. 1953 yılındaki ilk seçim zaferinden sonra Churchill'in emriyle görevden alınıp hapse atılmıştı. Serbest kaldıktan sonra gene seçimlere katıldı ve kazandı. 1961 yılında Amerika'yı ziyaret etti ve Kennedy ile görüştü. Bu görüşme sırasında Kennedy'ye müsterih olmasını, Guyana'ya asla Sovyet üsleri kurulmasına izin vermeyeceğini söyledi. Kennedy bir kaç hafta sonra Rusya'nın İzvestia gazetesine (editörü Kruschev'in damadı idi) şu beyanatı verdi: "ABD, halkların kendi istedikleri yöneticileri belirlemesi hakkına sahip olduğu düşüncesini destekler. Jagan bir Marksist olabilir ama madem ki kendi halkı, yasal ve adil bir seçimden sonra onu seçmiştir, ABD'nin buna diyecek bir şeyi olamaz".

Başkan, Ağustos 1962'de, 2 milyon dolarlık bir bütçeyle, Jagan'ın iktidardan uzaklaşmasıyla sonuçlanacak olan plânı onayladı. Sonrasında, İngiltere Başbakanı Harold Mac Millan'a şunları söyleyecekti: "Lâtin Amerika dünyanın en tehlikeli bölgesiydi. Eğer İngiliz Guyana'sında komünist bir rejimin kurulmasına izin verseydik, Amerika üzerinde öyle karşı konulamaz bir baskı oluşurdu ki, bu baskıyla Küba'nın askerî yöntemlerle vurulması kaçınılmaz hale gelirdi". O tarihlerde CIA tam on bir ülkede kontrgerilla hareketlerini desteklemekteydi; Vietnam, Laos, Tayland, İran, Pakistan, Bolivya, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Guatemala ve Venezuela.

21 Ağustos'ta R. Kennedy, CIA'nın Guantanamo'daki tesislerine sahte bir saldırı düzenleyip düzenleyemeyeceğini sordu. Bunu bahane ederek Küba'yı işgal etmeyi tasarlıyordu. McCone, bu tezgâhın nükleer bir savaşa yol açabileceği endişesini belirtti. Görüşmeler sürerken Başkan, CIA direktörüne, Washington'daki idarî binaların dinlenmesiyle ilgili yeni düzenlemelerin hangi aşamada olduğunu sordu. New York Times'da yayınlanan bir haber onu çok rahatsız etmişti. Haberde, Rusların Küba'daki hazırlıklarından bahsediliyor ve yazılanlar CIA raporlarıyla bir bir örtüşüyordu. Bu bilgi sızıntıları yüzünden Başkan gazeteleri dinlemeye aldırmıştı. İç tüzüğünde kesinlikle yasaklanmış olmasına rağmen CIA, yurt içinde kendi vatandaşlarına karşı casusluk yapıyordu. Bu bir ilkti ve bu ilkle Kennedy, kendisinden sonra gelen başkanlardan Johnson, Nixon ve George W. Bush'a örnek teşkil edecek bir uygulamayı başlatmıştı.

Görüşme tekrar Küba konusuna döndü, McCone Başkan'a son yedi hafta içinde Küba limanlarına otuz sekiz Sovyet gemisinin yanaştığını söyledi. Bunların balistik füze veya sair askerî mühimmat olabileceğinden endişe ettiğini dile getirdi ve ardından Güney Fransa sahillerinde uzun sürecek bir balayı tatiline çıktı.

***

29 Ağustos'ta Küba semalarında gözlem uçuşu yapan bir U-2, yerden havaya atılan türden bir füze üssü tespit etti. Burada konuşlandırılan SA-2 füzeleri, daha önce Sovyetler üzerinde dolaşan U-2'yi avlayan füzelerin aynısıydı. Füzelerin yerden havaya atılan tipten ibaret olması nedeniyle, Washington Küba üzerindeki U-2 uçuşlarını durdurdu. Çin'in düşürdüğü U-2 nedeniyle dünya kamuoyu zaten Amerika'nın bu tehlikeli oyunundan rahatsızdı. 11 Eylül'de alınan bu karardan dört gün sonra ilk Sovyet orta menzilli füzelerini taşıyan gemiler

yüklerini Küba limanlarını boşalttılar. ABD, Küba'da olup bitenlere 45 gün boyunca gözlerini kapatmış, çok önemli kararların verilebileceği anlar bu kör noktaya denk gelmişti.

Balayı tatili sırasında McCone, Washington'la irtibatını kesmemişti. Teşkilâtına, Başkanı bir sürpriz tehlikesine karşı uyarmalarını söyledi. Uyarmadılar. CIA, Küba'daki Sovyet askerlerinin sayısını 10.000 olarak tahmin ediyordu, doğrusu 43.000'di. Küba ordusunun 100.000 kişiden ibaret olduğu sanılıyordu, doğrusu 275.000 idi. CIA Sovyetlerin Küba'da bir nükleer tesis kurmakta olduğu iddiasını ise kesinlikle ret ediyordu. Bu değerlendirmeler, kırk yıl boyunca yaptığı en yanlış değerlendirmelerdi, ta ki Irak silâh gücünün tahminlerinin yapılacağı güne kadar...

En doğru haber, kara yolu trafiğini gözlemleyen, hiyerarşinin en alt seviyesindeki Kübalı bir ajandan geldi; yollardan, dorsesi brandayla kaplı Sovyet TIR'ları geçiyordu, çok iri telefon direklerine benzeyen bir şeyler taşıyorlardı. Bunlar, tam 99 adet Sovyet nükleer başlığı idi ve her biri, Truman'ın Hiroşima'ya attığı bombadan yetmiş beş misli daha güçlüydü.

***

Nükleer başlıklar, kimse tarafından fark edilmeden 4 Ekim tarihinde Küba'ya indirilmişti. Durumdan on gün sonra haberdar olan CIA, keşfini bir zafer havası içinde yönetime rapor etti.

Başkan'ın Dış İstihbarat Komisyonu'nun bir kaç ay sonra hazırladığı rapor ise Küba'daki Sovyet stratejik yapılanmasının, CIA'nın yanlış değerlendirmeleri ve hükümeti zamanında bilgilendirememesi yüzünden geliştiğini yazıyordu. İstihbarat mekanizması doğru dürüst işler hale getirilmezse, Amerika'nın başına büyük belâlar gelebilirdi... (Mekanizmanın işlerliği düzeltilemedi ve CIA, benzeri bir yanılgıya, 2002 yılında, Irak'ın askerî gücü hakkındaki tahminleri sırasında tekrar düştü).

McCone'ın ısrarları üzerine 14 Ekim tarihinde Küba üzerinde U-2 keşif uçuşları yeniden başlatılmıştı. ABD, benzeri o güne kadar görülmemiş bir Sovyet silahlanmasıyla karşı karşıya idi. Füzelerle ilgili teknik bilgiler de Oleg Penkosky isminde bir casustan geldi. Penkosky, aylardan beri CIA ile irtibat kurmaya çalışıyordu ama deneyimsiz CIA yetkilileri adamı ciddiye almıyordu. Casus sonunda İngilizlere yanaştı, ABD de bilgilere bu sayede ulaştı. Ancak, Penkosky bir hafta sonra Rus istihbaratınca tutuklandı.

15 Ekim günü, füzelerin SS-4 tipi orta menzilli balistik füzeler olduğu, Küba'dan fırlatıldığında Washington'a kadar ulaşabilecekleri ve bir mega tonluk savaş başlıkları taşıyabilecekleri anlaşıldığında Kennedy, New York'ta Kasım ayında yapılacak seçimler için kampanya çalışmalarıyla meşguldü. Resimleri gördüğünde "Allah kahretsin" dedi, "Tam da içimdeki sesin söylediği gibi!". R. Kennedy'de "Evet, Kruschev bizi faka bastırdı ama ***biz de kendi kendimizi aldattık***" diye söylendi.

19. "Füzeleri Takasa Sokmaktan Memnuniyet Duyarız"

16 Ekim 1962 günü Kennedy'ler, Beyaz Saray'ın bodrumundaki operasyon odasında üst düzey savunma yetkilileri ile U-2'den çekilmiş hava fotoğrafları üzerinde değerlendirmeler yapıyorlardı. Başkan sordu "Bu füzeler ateşlenmeye hazır mı?" Değildi ama hazırlıklar o yöndeydi. "Hiç birimiz Kruschev'in Küba'ya balistik füze konuşlandırabileceğini düşünemedik" diye söylendi Kennedy. İşin doğrusu, McCone dışında kimse düşünememişti. "Bu yaptıkları çok riskli bir şey. Durup dururken Türkiye'ye füze yerleştirmiş olsak ancak bu kadar risk olabilirdi" diye sürdürdü sözlerini Kennedy. Kısa bir sessizlikten sonra, Ulusal Güvenlik Danışmanı Bundy, kısık bir sesle, "Yerleştirdik efendim" dedi. Dışişleri Bakanı Rusk sağlıklı bir değerlendirme yaptı; "Aslına bakarsanız, Türkiye ve benzeri yerlerdeki nükleer silâhlarımız nedeniyle Rusların, bizim onlardan korktuğumuzdan daha fazla korkmaları gerekir" dedi.

Başkan Kennedy, üç farklı saldırı planı üzerine yoğunlaşmayı emretti. Bir; nükleer füze üslerinin hava veya deniz kuvvetlerinin jetleriyle havaya uçurulması. İki; gerekirse bundan daha da kapsamlı bir hava harekâtı düzenlenmesi. Üç; Küba'nın işgali ve ele geçirilmesi.

Bundy, Kennedy'nin geniş kapsamlı açık bir saldırı yerine gizli sabotaj eylemlerini tercih ettiğini biliyordu ve CIA'nın girişebileceği faaliyetleri sıraladı; denizaltılarla Küba kıyılarındaki Sovyet gemilerinin havaya uçurulması, karaya çıkartılacak komandolar vasıtasıyla yerden havaya füzelerin bulunduğu rampaların tahrip edilmesi, buradan da nükleer füzelerin bulunduğu üslere doğru saldırının devam ettirilmesi... Kennedy'ler tereddüt

içindeydi, çünkü onlara göre CIA kör bir bıçak gibi, vurur ama kesemezdi. CIA'nın iki numaralı adamı Marshall Carter büyük bir endişeyle, yapılacak sürpriz bir saldırının, işin sonu olmayıp sadece başı olacağını, hücumun yapıldığı günün, III. Dünya Savaşının birinci günü olacağını söyledi.

***

Takip eden günlerde, önceki Başkan Eisenhower dahil bir çok kişinin görüşleri alındı. Nükleer bir savaşa yol açmadan Küba'daki füzelerin nasıl ortadan kaldırılabileceği tüm yönleriyle tartışıldı. CIA Direktörü McCone, ilk kez geniş kapsamlı bir abluka fikrini ortaya attı ama bu fikir Başkan'ın güvenlik danışmanları tarafından pek de önemsenmedi.

18 Ekim günü, yeni gözlem fotoğrafları geldi. Füzelerin 2.200 mil menzilli olduğu (neredeyse Seattle'a kadar tüm Amerikan kentleri vurulabilirdi), üslerde yüzlerce Sovyet askerinin bulunduğu daha da belirgin biçimde görülüyordu. Bu üslere yapılacak sürpriz saldırı, ölecek olan Rus askerleri düşünüldüğünde, Havana'ya değil, doğrudan Moskova'ya savaş açmak anlamını taşıyacaktı. Başkan, en büyük hatanın nükleer savaşa yol açmak olacağını söyleyerek seçenekleri şöyle sıraladı; savaş ilân etmeden abluka uygulamak, savaş ilân ederek abluka uygulamak, üslere hava saldırısında bulunmak, ve işgal! Eğilim 'abluka' yönündeydi ve Başkan, 22 Ekim 1962 gecesi yaptığı bir TV konuşmasında abluka kararını tüm dünyaya duyurdu.

***

Şimdi ABD'nin BM'deki temsilcisi A. Stevenson'un elini güçlendirmek gerekiyordu. Çünkü Stevenson, Domuzlar Körfezi operasyonundan bazı resimler göstermiş, sonrasında bunların sahte oldukları ortaya çıkmıştı. Uluslararası kamu oyunun nükleer füzelerin gerçekliğine inanabilmesi için sağlam delillere ihtiyaç vardı. Kendisine U-2'ler tarafından alınan görüntüler verildi.

Sıra, ablukanın nasıl yönetileceğinin tartışılmasına gelmişti. Rus gemileri ablukayı delip ilerlemeye çalışırlarsa ne yapılacaktı? McCone tersanecilikten gelen deneyimiyle, "Kıçlarındaki dümen vurulacak elbette" dedi .

Abluka, 24 Ekim saat 10.00'da yürürlüğe girdi. Amerikan ordusu, nükleer savaş düzeyinin bir alt seviyesinde alarma geçirildi. McCone, gün boyu Başkan'ı, ablukanın füze rampalarındaki faaliyeti durdurmayacağı konusunda uyardı, nükleer tehlike sürüyordu, hem de hava keşif fotoğraflarından anlaşıldığı kadarıyla giderek artan bir biçimde...

Üslerin hava saldırısıyla vurulması seçeneği tekrar tartışılmaya başlanmıştı ki, 26 Ekim gecesi N. Kruschev'den Başkan Kennedy'ye uzun bir mesaj geldi. Rus lider, termo-nükleer bir savaşın yol açabileceği felaketlerden bahsediyor ve bir çıkış yolu öneriyordu; eğer Amerikalılar Küba'yı işgal etmeyeceklerini taahhüt ederlerse Sovyetler füzelerini geri çekebileceklerdi. Konu ertesi gün Beyaz Saray'da tartışılırken Başkan'ın önüne Associated Press tarafından Moskova'dan geçilen bir haber kondu; Kruschev, eğer Amerikalılar Türkiye'deki füzelerini çekerlerse, kendilerinin de Küba'daki füzelerini çekeceklerini Başkan Kennedy'ye bildirmişti! Toplantı salonu bir anda karıştı. Başlangıçta, Başkan ve McCone dışında kimse teklife olumlu yaklaşmadı. McCone önerinin gayet ciddi olduğunu, göz ardı edilmemesi gerektiğini söyledi. Kennedy de bunu savunuyordu ki bir U-2 uçağının Alaska sahillerinden Sovyet hava sahasına girdiği ve Rus jetleriyle kapıştığı haberi geldi. Bir U-2 de Küba'da düşürülmüş, pilot ölmüştü. Genel Kurmay, 36 saat içinde Küba'ya saldırılmasını tavsiye etti. McNamara, eğer bu yapılırsa Rusların Türkiye'deki füzelere saldırabileceğini, kendilerinin de buna karşılık vermek maksadıyla Sovyetlerin Karadeniz'deki deniz üslerini vurmak zorunda kalabileceklerini söyledi. "Küba'ya saldırırsak böylesi bir gelişmeyi önleyemeyiz ama saldırmadan önce Türkiye'deki füzelerin ateşleme mekanizmalarını iptal etmeliyiz" dedi. "Madem Türkiye'deki füzeleri ateşlenemez hale getireceksiniz, neden şunları karşılıklı olarak geri çekmiyorsunuz ki" diye patladı McCone. Ve toplantının seyri değişti. Herkesten "Al-Ver işine girelim" sesleri yükselmeye başladı. McCone bastırmaya devam etti; "Bunu daha önce konuştuk, ***Türkiye'deki füzelerle, Küba'daki zımbırtıları takasa sokmaktan memnun oluruz*** dedik. Bana kalsa bunu derhal yaparım, başka kimseye danışmam bile. Bir haftadan beri, bunu konuşup duruyoruz, herkes de öneriye sıcak bakıyordu, ta ki Kruschev önerene kadar. Neden?"

Toplantı önerinin kabul edilmesiyle sona erdi, Başkan'ın istediği de buydu. Robert Kennedy, Sovyet Büyükelçisi Anatoly Dobrynin'i Adalet Bakanlığındaki ofisine davet etti. Muhatabına, pazarlığın kamuya açıklanmaması şartıyla Kruschev'in önerisinin ABD tarafından kabul edildiğini söyledi. Al-Ver işi derinlerde bir sır olarak kaldı. Kennedy'ler, Kruschev'le pazarlık yapıyor görüntüsü verilemezdi.

Çeyrek yüzyıl sonra McCone şunları söyleyecekti: "Kennedy'ler, Sovyet temsilcileriyle böyle bir pazarlığın yapıldığını ve Türkiye'deki füzelerin bu pazarlığa konu edildiğini hiç kabullenmediler". Bütün dünya, Başkan Kennedy'nin sakin ve mantıklı yaklaşımları ile kardeşinin barışçıl bir çözümden yana koyduğu çelik gibi bir irade sayesinde nükleer bir savaşın eşiğinden döndüğüne yıllar boyu inandı. McCone'ın krizin çözümünde oynadığı önemli rolün üzeri, yirminci yüzyılın sonuna kadar örtülü kaldı.

Füze krizi sona ermişti ama Amerikan yönetiminin Castro'dan kurtulma takıntısı devam ediyordu. 1963 sonbaharında CIA, Fidel Castro'yu öldürmesi için Küba ordusunda binbaşılığa kadar yükselmiş, İspanya'da askerî ataşelik yapmış bir isim olan Rolando Cubela ile anlaştı. Kendisi hakkındaki suikast tertiplerinin farkında olan Castro bir demecinde şöyle demişti: "Eğer Amerikan liderliği, Küba yönetiminden her hangi birine karşı suikast teşebbüsünde bulunursa, kendilerinin de asla emniyette olamayacaklarını bilmelidir". Buna rağmen CIA'dan bir yetkili ile Cubela Paris'te buluştu. Suikastçı uzun namlulu, dürbünlü ve güçlü bir silâh talep etti. "Gerçek bir vuruş talep ediyoruz" dedi CIA yetkilisi, "İstediğin silâh temin edilecek".

20. "Hey Patron, İyi İş Çıkardık Değil mi?"

4 Kasım 1963 tarihinde Kennedy, sekreterine bir Amerikan müttefiki olan Güney Vietnam'ın Başkanı Ngo Dink Diem'in suikasta kurban gitmesiyle ilgili bir not dikte ettirirken şöyle söyleniyordu: Ne yazık ki işlerin bu noktaya varmasında epeyce sorumluluğumuz var. Öldürülüş biçimi de çok vahşiceydi".

CIA mensubu Lucien Conein, Diem'i katleden isyancı generallerle işbirliği yapması için Kennedy tarafından görevlendirilmiş bir casustu. 1954 yılında Ho Chi Minh, Dien Bien Phu savaşında Fransızları yenilgiye uğrattıktan ve ülke Kuzey / Güney olarak ikiye bölündükten sonra buraya gönderildi. Conein, bölgede daha önce de çeşitli savaşlara katılmış olduğu için çok deneyimliydi. Kuzey Vietnam'da bir çok sabotaj eylemleri gerçekleştirmişti. Eylemleri arasında, trenleri, otobüsleri, yakıt depolarını havaya uçurmak, 200'den fazla Vietnamlıyı komando olarak eğitmek, Hanoi'deki ıssız mezarlık alanlara, gerektiğinde kullanmak üzere silâh gömüp gizlemek gibi işler vardı. Saygon'a döndükten sonra CIA'nın sağladığı paralarla siyasi partileri oluşturma işini organize etti, gizli polis teşkilâtını eğitti, propaganda amaçlı sinema filmleri yaptırdı, hatta bir astroloji dergisi yayınlatarak yıldızların Diem'in yanında olduğu söylentisini yaydı. Bir ülkenin sıfırdan başlayarak yapılandırılmasında önemli roller üstlendi.

ABD, bölünmeden sonraki dokuz yıl boyunca, bu Budist ülkenin, mistik bir Katolik olan Başkanı Diem'i, komünistleri Vietnam'dan uzak tutması hedefine dönük olarak destekledi.

***

1959 yılında K. Vietnam'ın köylü askerleri, Laos'un balta girmemiş ormanları boyunca, G. Vietnam'a giden ve Ho Chi Minh adını verdikleri bir geçit yolu açma işine başladılar. CIA, Laos'taki hükümeti satın alarak, komünistlerle savaşacak gerillalar yetişmesine ve yol yapımının durdurulmasına çalıştı. K. Vietnamlılar da, Güneyde bir komünist oluşum gerçekleştirmek için gösterdikleri çabalara hız verdiler.

Mücadele tırmanıyordu. Başkan Kennedy Amerikan askerlerinin hayatlarını, Uzak Doğunun balta girmemiş ormanlarında heba etmek istemediği için yerel güçleri kullanmayı tercih etti. CIA bu maksatla, Laos'ta ve sair yerlerde aşiret liderlerini satın aldı ve onları Komünist K. Vietnam rejimine karşı silahlandırdı. Ama CIA'nın önde gelen şahinleri, Laos'ta savaşa girme taraftarıydı.

Vietnam'da görevlendirilen CIA mensupları, ülkenin tarihinden ve kültüründen bîhaberdi, kendilerini de komünizme karşı girişilmiş küresel bir savaşın süngüsü olarak görüyorlardı. Yerel yetkililer de, Amerika'yı temsil eden gücün bölgedeki ABD diplomatik misyonu olmadığının ve ABD adına tavır alma yetkisinin sadece CIA'da olduğunun farkındaydılar çünkü paranın musluğu CIA'nın elindeydi.

CIA'cılar, Saygon'da çok para harcıyor ve çok iyi vakit geçiriyorlardı ama düşman hakkında yeterli istihbarata sahip olmayışları büyük eksiklikleriydi. Tecrübesizlikler yüzünden bir çok fiyasko yaşandı. Bunlardan biri de Kuzey'e gönderilen 200'ün üzerinde G. Vietnamlı ajanın, tek tek düşmanın eline geçmesiydi. CIA bu ajanları, müttefik olduğu sanılan bir Kuzeyli casusun yardımıyla düşman topraklarına sızdırmaya çalışmıştı.

Kennedy, 1961 yılında, Vietnam'da olup biteni rapor etmesi için özel temsilcisi General Maxwell Taylor'u bu ülkeye gönderdi. Gelen bilgiler G. Vietnam'daki durumun vahim olduğunu söylüyordu. Eğer ABD burada

güvenilirliğini kanıtlamak ve davaya olan inancını ispatlamak istiyorsa kendi askerini göndermeliydi, işler artık lâfla yürümüyordu. Bu rapor "çok gizli" olarak arşivlerde kaldı.

General Taylor, esas savaşın G. Vietnam hükümetinin içinde verilmesi gerektiğinden bahsediyordu. ABD, G. Vietnam yönetiminin içine sızmalıydı. İşin Lucien Conein'e verilmesi de bu düşüncenin ürünüdür.

***

Conein, Başkan Diem'in yarı deli kardeşi Ngu Dinh Nhu ile çalışmaya başladı. Çekinmeden ABD yarbay üniformasını taşıyan Conein, köylüleri komünistlere karşı militan olarak yetiştirmek de dahil olmak üzere G. Vietnam'ın tüm askerî ve siyasi faaliyetlerinde rol üstlenir pozisyona geldi.

Buda'nın 2527. doğum günü kutlamalarının yapıldığı 7 Mayıs 1963 akşamı Hue şehrinde Diem'in askerleri Budistlere saldırdı ve birkaçını öldürdü. Budistlerin çoğunlukta olduğu bir ülkede Katolik bir rejim kurmaya çalışan Diem, uyguladığı baskı sonucu Budistleri karşısına almış ve güçlü bir muhalefet hareketine neden olmuştu. 11 Haziran günü, Quang Duc isimli Budist rahip, rejimi protesto amacıyla sokak ortasında oturup kendini yakınca tüm dünya basınına malzeme oldu.

Bu olayı takiben, Diem gücünü korumak amacıyla baskılarını daha da arttırdı, kadın, çocuk, rahip demeden birçok insanın kanına girdi. Robert Kennedy de kimse tarafından sevilmeyen Diem'in iktidardan uzaklaştırılmasını istiyordu ama komünistlere karşı kim mücadele edecekti?

4 temmuz günü L. Conein, 18 yıldan beri tanıdığı General Van Don'dan bir mesaj aldı. Gizlice buluştukları yerde, General, Conein'e, Başkan Diem'i devirmeye yönelik bir darbe hazırlığı içinde olduğunu açıkladı. Gerçekleştirebilirse ABD'nin tavrının ne olacağını sordu. Cevap olumluydu ama darbede Amerika'nın – Conein'in – rolü bulunduğu asla ortaya çıkmamalıydı (Bu karar, Dışişleri Bakanına, Savunma Bakanına ve CIA Başkanına danışılmadan verilmişti).

McCone, yerine uygun biri bulunmadan Diem'in uzaklaştırılmasına karşıydı. Saygon CIA istasyon şefliğine vekâlet eden Dave Smith'e suikast ve darbe hazırlıklarına son verilmesini emrederek görüşlerini Başkan Kennedy'ye aktarmaya gitti. Ancak, Conein'in de iyice bulaştığı tezgâh o kadar ilerlemişti ki, saatleri geri çevirmek artık çok zordu.

***

Takvimler 1 Kasım'ı gösterdiğinde darbe vuruldu. Saygon'da öğle saatleri, Washington'da gece yarısıydı. Conein, 'üniformasını' giydi, yanına 70 bin dolarla silâhını aldı ve G. Vietnam ordusu Genel Kurmay Başkanlığının yolunu tuttu. Sokaklarda silâhlar patlıyordu. Darbe liderleri, havaalanı, telefon idaresi ve benzeri önemli merkezleri ele geçirmişlerdi. Diem'e, Başkanlıktan istifa ederse, kendisine ve kardeşine güvenli bir şekilde yurtdışına çıkma izni vereceklerini söylediler, aksi halde bir saat içinde başkanlık sarayına saldıracaklardı. Diem öneriyi ret etti ve ABD Büyükelçisini arayıp ABD'nin nasıl bir tutum alacağını sordu. "Bir fikrim yok" dedi Büyükelçi, "Washington'da sabahın 4.30'u, bu saatte orada kimsenin görüşü olmaz" diye ekledi. Sonra Diem'e, kendisine yapılan öneri hakkında ne düşündüğünü sordu. Diem yalanı seçti ve öneriden haberi olmadığını söyledi. Sonrasında eskiden tanıdığı Çinli bir tüccarın evine sığındı. Çatışmalar gece boyunca sürdü, başkanlık sarayının isyancıların eline geçişi sırasında yüzlerce Vietnamlı öldü. Nihayet sabah 6'da Diem darbeci generali arayarak başkanlıktan istifa edeceğini bildirdi. General, güvenlik vaadiyle Diem ve kardeşini, Çin mahallesinde buluşma noktası olarak belirledikleri bir kiliseden aldırdı. Diem ve kardeşini taşıyan cipin şoförü Generalin şahsi korumasıydı. Konvoy yola çıkarken General'in emri geldi: "Her ikisini de öldürün!".

Generaller Conein'e Diem'lerin intihar ettiğini söylediler. Conein buna hiç inanmasa da, durumu Washington'a böyle bildirdi. 2 Kasım Cumartesi günü Dışişleri Bakanı Dean Rusk'tan şöyle bir cevap aldı: "Haberin şokunu yaşıyoruz. Olay gerçekten intihar ise, halk hiç bir tereddütte mahal vermeyecek biçimde buna ikna edilmelidir".

O gün, Saygon'daki Amerikan Büyükelçiliğinde görevli bir subay olan Jim Rosenthal, bazı önemli misafirleri karşılamak için malikânenin kapısına gider. O'nun sözleri: "O manzarayı hiç unutamam. Misafirleri taşıyan araç kapıya yanaşmış, yığınla gazete fotoğrafçısı flaşlarını patlatmakta, ön kapı açılıyor, Conein dışarı fırlayıp misafir arabasının arka kapısını açarak selâma duruyor. İçerden generaller çıkıyor. Büyükelçi onları karşılıyor. Herifler darbeyi yapıp Başkanı öldüreli daha 48 saat bile geçmemiş, bizim Conein, suratında ***'Hey patron, nasıl ama, iyi iş çıkardık di mi?***' der gibi bir ifadeyle generalleri Büyükelçi'ye teslim ediyor...".

21. "Bunun Bir Komplo Olduğunu Sanmıştım"

J. Kennedy'nin Plânlama Dairesi Direktörlüğüne getirdiği Richard Helms, 19 Kasım 1963 günü Beyaz Saraydaki toplantıya elinde bir seyahat çantasıyla geldi. Toplantı sırasında çantayı açarak içindeki hafif makinalı tüfeği masanın etrafındakilere keyifle gösterdi. Bu zafer kupası, Fidel Castro'nun Venezuela'ya sokmaya çalıştığı kaçak silâh kasalarının birinden çıkmıştı. Toplantı Castro'nun nasıl tasfiye edileceği hakkındaki görüşlerin tartışılmasıyla devam etti. Toplantı sonunda Helms silâhı çantasına yerleştirirken Başkan'a dönerek; "İyi ki bu aleti binaya sokarken gizli servise yakalanmadım" diyecek oldu. Kennedy gülümseyerek, yarı şaka, yarı ciddi; " Evet" dedi, Bu gerçekten bana bir güven duygusu veriyor". Ve üç gün sonra öldürüldü (22 Kasım 1963).

McCone, olayın hemen ardından CIA'nın dünyadaki tüm istasyonlarına durumu bildirir bir mesaj hazırlamaya giriştiğinde aklından geçenler, Başkan Yardımcısı L. B. Johnson'un düşündükleriyle hemen hemen aynıydı; "Eğer Başkanımızı öldürebildilerse şimdi sıra kimde?" Washington'da neler oluyor? Füzeler ne zaman başımıza yağmaya başlayacak? ***Bu bir komplo olmalı!***..."

Cinayeti takip eden bir yıl boyunca, teşkilât, ulusal güvenlik gerekçeleriyle, bildiklerinin bir çoğunu yeni Başkan'dan ve onun, olayın aydınlatılması için kurdurttuğu komisyondan gizledi. Kendi yaptığı araştırmaların üzerindeki güvensizlik bulutları ise halen dahi dağılmamıştır, belge şaşkınlık ve şüphe ifadeleriyle dolu bir belirsizlik yumağıdır.

Aşağıda yazılanlar 1998 ile 2004 yılları arasında kamuya açılan belgelere ve CIA yetkililerinin yeminli ifadelerine dayanmaktadır.

***

Gizli servisin Meksika merkezinde görev yapan sekreter, Dallas'taki suikastın sorumlusu olarak Harvey Oswald adlı birinin yakalandığı haberini radyoda duyduktan iki dakika sonra söz konusu kişiyle ilgili dosyayı patronu, CIA'nın Güney Amerika'daki örtülü operasyonlardan sorumlu şefi John Whitten'e sundu.

Dünyanı en geniş tabanlı en etkili telefon dinleme imkânlarından birine sahip olan Meksika istihbaratı dinleme servisi, Oswald'ın 1 Ekim 1963 günü Mexico City'deki Sovyet Büyükelçiliği ile yaptığı görüşmeyi kaydetmişti. Bu görüşmede Oswald Sovyetler Birliğine gitmek için yapmış olduğu vize başvurusunun ne durumda olduğunu soruyordu. Kimdi bu Oswald? CIA, adamın 1959 yılında Sovyetlere sığınmış eski bir Amerikan deniz piyadesi olduğunu biliyordu. Bir Rus kadınla evliydi, Amerikan Pasifik donanmasına ilişkin sırları Ruslara satacağı tehdidinde bulunmuş, 1962 yılında da Amerika'ya dönüş yapmıştı. Rusya'da bulunduğu sırada KGB tarafından sorgulanmış olmalıydı, hatta daha ileriki bir zamanda kullanılmak amacıyla KGB saflarına katılmış dahi olabilirdi. Helms, Oswald soruşturmasını Whitten'e verdi. Bu görevi, karşı istihbarat uzmanı olan James Angleton istiyordu ve bu ikili birbirini hiç sevmezdi. Hayal kırıklığına uğrayan Angleton tüm araştırmalar boyunca Whitten'in çalışmalarını sabote etmeye çalıştı.

Araştırmalar sırasında Oswald'ın Eylül ve Ekim ayları boyunca Sovyet ve Küba elçiliklerine sık sık gittiği, Küba'dan, Sovyet vizesi çıkana kadar bu ülkede kalma talebinde bulunduğu ortaya çıktı. Böylece olayın arkasında Castro'nun olabileceği düşünceleri filizlenmeye başladı. Yeni Başkan Johnson'un ise, ABD'nin son üç yıldan beri Castro'yu öldürmeye çalıştığından haberi yoktu. Bunu Castro'nun dışında sadece üç kişi biliyordu; Allen Dulles, Richard Helms ve Robert Kennedy.

24 Kasım 1963 günü Washington'da Kennedy'nin cenaze töreni sırasında Lee Harvey Oswald Dallas polis merkezindeydi. Polislerin arasında buradan çıkarıldığı sırada, canlı yayın yapan tüm televizyon kanallarının kameraları adamın üzerindeyken, bir başka suikastçı tarafından vurulup öldürüldü.

Johnson, CIA'nın Oswald hakkındaki tüm bildiklerini bir rapor halinde kendisine vermesini istedi. Bu rapor sonradan kayboldu veya kaybedildi ama Whitten'in söylediğine göre özeti şuydu: CIA'nın elinde Oswald'ın bir Moskova veya Havana ajanı olduğuna ilişkin sağlam bir delili bulunmuyor ama adam ajan olabilir de!

***

Bunun üzerine Başkan Johnson bağımsız bir soruşturma heyeti oluşturmaya karar verir, başkanlığına da Yüksek Mahkemenin baş yargıcı Earl Warren'i getirir. Heyet Warren'in ismiyle anılır.

CIA bu gelişmelerden hiç memnun değildir. Çünkü, teşkilât tarafından yapılan soruşturmaların Başkan'ın gözünde yetersiz görüldüğü gibi bir algı oluşmaktadır ama daha önemlisi CIA, Castro'ya karşı plânlanan suikast hazırlıklarının ortaya çıkacağından endişe etmektedir. Kamuoyunda, Castro'nun bu hazırlıklar nedeniyle Kennedy'yi öldürtmüş olabileceği biçiminde bir kanaat oluşması çok kaygı verici bir olasılıktır. Kennedy suikastının müsebbibi olmak durumuna düşmek, CIA hakkında hiç de hayırlı olmayacaktır.

Başkan, hem FBI'ya hem de CIA'ya, Warren Komisyonuna tüm bilgileri vermelerini ve tam bir işbirliği ruhu ile çalışmalarını emreder. Her iki teşkilât da bu konuda, görevi kötüye kullanma derecesinde berbat bir performans gösterir (Bu iki örgüt arasındaki koordinasyon ve işbirliği eksikliği ile isteksizliği, adeta 11 Eylül öncesi yaşanan durumun habercisidir). Oswald hakkındaki soruşturmanın vardığı nokta özetle şudur: Adam ABD'ye kızgın bir Castro hayranıdır. CIA kendisi hakkında KGB saflarına katılmış bir casus olabileceğine dair haklı şüpheler beslemektedir. Havana üzerinden acil olarak Moskova'ya dönmek arzusundadır. Olay günü Dallas'ta Başkan'ın araç konvoyu içinde, adeta kendisine infaz işi verilmiş bir görevli gibi yer almıştır.

Whitten, olaydan on beş yıl sonra verdiği ifadede, Castro'ya suikast tertipleriyle ilgili olarak Warren Komisyonuna hiç bir bilgi verilmemesi hususunda Helms ve Angleton arasındaki bir mutabakattan bahsetti. Ona göre, Komisyonun böyle bir gizli mutabakattan haberi olsaydı, soruşturma çok farklı yönlere gidebilecekti.

Angleton'un tavrı, açıkça adaletin tecellisini engellemek kapsamına girmekteydi. Bunu yaparken sığındığı tek bahane, Moskova'nın, olaydaki rolünü gizlemek için teşkilatın içine köstebek yerleştirmiş olması ihtimaliydi ve ketumiyetinin kendisine göre haklı sebebi buydu.

***

Angleton, 1964 yılında ABD'ye sığınmış bir KGB ajanı olan Yuri Nosenko'dan şüphelenmekteydi. Nosenko varlıklı bir ailenin çocuğuydu ve babasının etkin kişiliği sayesinde, içki ve kadın merakı yüzünden başını soktuğu yığınla belâdan kurtulmuş, KGB'de önemli noktalara gelmişti. 1982 Haziranında, silahsızlanma konferansına katılmak üzere Cenevre'ye gelmiş olan Sovyet heyetinde güvenlik görevlisiydi. Bu seyahati sırasında kaldığı otelin odasına aldığı bir fahişe, Nosenko'nun 900 dolarını çaldı. KGB, ajanlarına verdiği dövizlerin uygunsuz biçimde harcanmasına çok ağır cezalar verirdi bu yüzden Nosenko'nun parayı yerine koyması şarttı. Amerikan delegasyonundan David Mark isimli bir diplomatla ilişki kurdu ve kendisine para karşılığında bazı sırlar satabileceğini söyledi. Anlaştılar. Nosenko, Rus ajanları sorgulamakta uzman olan Tennent Bagley tarafından uzun uzadıya sorgulandı ve önemli bilgiler verdi. Başlangıçta Bagley, Nosenko'nun verdiği bilgilerin doğruluğuna ikna olmuştu ama sonrasında Angleton'un telkinleriyle aksine inandı ve adama düşman kesildi. ABD'den sığınma talep eden Nosenko, KGB'deki Oswald dosyasını incelediğini ve içinde Sovyetlerin Kennedy suikastına bulaştığına ilişkin herhangi bir bulguya rastlamadığını söylüyordu. Bagley ve Angleton ikilisinin Nosenko'nun yalan söylediğine dair kesin kanaatleri ilerde çok olumsuz gelişmelere neden olacaktı.

Angleton, eğer Nosenko'nun dilini çözer de adamın Rusların büyük komplosunun bir parçası olduğunu kanıtlarsa, Başkan Kennedy olayını da çözmüş olacağına inanıyordu. Sığınmacı KGB ajanı, Adalet Bakanı Robert Kennedy'nin onayıyla Nisan 1964!de hapse atıldı. Üç yıl boyunca fiziki ve psikolojik işkence gördü. Ama kendisini suçlayacak somut bir delil elde edilemedi. CIA bir süre sonra kendini bir ikileme düşmüş buldu. Nosenko'yu salıverip sonra da Kennedy cinayetinin kilit adamını serbest bırakmakla suçlanmak istemiyordu. Ne var ki, defalarca ve farklı kişiler tarafından yapılan sorgulamalardan da bir sonuç alınamıyordu. Tutukluluk halinin devamını yasal gösterecek tüm gerekçeler ortadan kalkınca Nosenko'ya, yattığı beş yılın ardından 80 bin dolar tazminat ödendi ve değişik bir kimlik verilerek tahliye edildi, sonra da CIA kadrosuna alındı.

CIA, suikast olayında Rusların parmağı olmadığını hiçbir zaman kabul etmedi. Warren Komisyonunun nihai raporunda da Nosenko'dan hiç bahsedilmedi. Richard Helms'e göre bu olay, Sovyet ve Küba istihbarat servislerinin raporlarının açılacağı güne kadar aydınlanamayacaktı. Başkanlığının son günlerinde L. B. Johnson'un söylediği gibi, "Kennedy Castro'yu bitirmeye çalıştı ama Castro ondan önce davrandı".

22. "Hayra Alâmet Olmayan bir Sapma"

Kennedy'nin gizli operasyonları, tüm hayatı boyunca Johnson'un peşini hiç bırakmadı. Dallas suikastının, bir nev'i Diem olayının ilâhi intikamı olduğunu hep tekrarlayıp durmuştu; "Bir avuç serseriyi bir araya getirdik ve gittik adamı öldürdük" derdi. Başkanlıktaki ilk yılında Saygon'dan darbe üzerine darbe yedi. Başkentte türeyen isyancı bir grup Amerikalıları öldürüp duruyordu.

Johnson, Robert Kennedy'nin ABD ulusal güvenlik mekanizmaları üzerindeki etkinliğinden rahatsızdı. CIA teşkilâtını da, o aralar sahip olduğu 'esrarengiz işler şebekesi' imajından kurtarıp, yasaların ön gördüğü çizgiye çekmek istiyordu. CIA Direktörü McCone'ın istediği de buydu. CIA, yasalarda belirtildiği gibi istihbarat toplamak, bunların analizini yapmak ve Başkan'a rapor etmekten sorumlu olmalıydı sadece. Komplolar kurup yabancı hükümetleri devirmek, örgütün görevi olmamalıydı.

1963 yılının sonlarına doğru Johnson'un en büyük sıkıntısı Vietnam meselesiydi. Tüm güçlerle saldırmak mı, yoksa pılıyı pırtıyı toplayıp oradan çıkmak mıydı en doğru olanı. Binlerce Amerikalıyı oraya ölmeye göndermek de istemiyordu, kendine 'korkup çıktı' dedirtmek de... Savaş diplomasisi dışındaki tek seçenek 'gizli operasyonlar' olarak öne çıktı.

***

1964 başlarında McCone ve CIA Saygon istasyonunun yeni şefi Peer de Silva tarafından verilen bilgiler iç karartıcıydı. Vietnam'daki çatışma stratejilerinin dayandırıldığı istihbaratın çoğu yanlıştı ve Vietkong, hem K. Vietnam'dan hem de başka yerlerden ciddi destek alıyor, bu destek de giderek büyüyeceğe benziyordu.

Vietkong, G. Vietnam'da da ciddi taban bulmaya başlamıştı. Bun bilgi üzerine CIA ve Pentagon yeni bir plân geliştirdi. 34 A kodu verilen bu plânın temel amacı, K. Vietnam'a istihbarat ve komando unsurları indirmek, limanlara ve sair alt yapı tesislerine sabotajlar düzenlemek suretiyle Hanoi'yi, G. Vietnam ve Laos'taki yıkıcı faaliyetlerinden vazgeçirmek idi. Savaşçılar, CIA eğitiminden geçmiş G. Vietnamlılar, Çinli ulusalcılar ve Güney Korelilerden oluşmaktaydı. Yukarıdan gelen bir emir üzerine bu birliklerin yönetimi CIA'dan alınıp Pentagon'un Vietnam'daki özel Operasyonlar Grubuna devredildi. Helms'e göre bu "***hedeften hayra alâmet olmayan bir sapma"*** idi ve CIA'yı espiyonaj görevlerinden uzaklaştırıp ona bir nevi askerî destek üniforması giydirmek olacaktı.

1964 Martında, Savunma Bakanı McNamara ile McCone yeniden Saygon'a gittiler. Döndüklerinde Bakan Johnson'a olumlu bir tablo çizildi. CIA Direktörü McCone'a göre ise düşmana insan ve malzeme takviyesinin yapıldığı Ho Chi Minh geçidi açık olduğu sürece işlerin olumlu gitmesi mümkün değildi. Bu fikir ayrılığı McCone'un kariyerinde sonun başlangıcı oldu.

Johnson, kendisinden önceki başkanlar gibi CIA direktörünü düzenli olarak görmüyor, haftalık yazılı raporlarla yetiniyor, bunları da canı istediği zaman okuyordu. Her ne kadar yasalara göre CIA, her türlü Amerikan istihbarat biriminin tepesindeki çatı örgüt olarak tanımlansa da Pentagon, orkestradaki birinci keman olma rolünü CIA'ya bırakmak istemiyordu. Pentagon bürokratlarının, istihbarat işlerinin sağlıklı yürütülmesini önler mahiyetteki çalışmaları McCone'ı bıktırdı ve istifasını sunmasına yol açtı. Johnson, Vietnam savaşının kızıştığı o günlerde yönetimde çatlak görüntüsü vermemek için istifayı kabul etmedi.

ABD savaş gemilerine yapıldığı iddia edilen bir saldırı sonucunda, Tonkin Körfezi Kararnamesi adı verilen savaş yetkisi apar topar Kongreden geçirildi. Başkanın ve Pentagon'un yaptığı açıklamalara göre, orta yerde her hangi bir tahrik olmadığı halde, K. Vietnam gemileri 4 Ağustos 1964 günü Tonkin Körfezinde ABD gemilerine saldırmıştı. Ulusal Güvenlik Ajansı, tüm verileri dikkatle inceledikten sonra, ilk saldırının K. Vietnam tarafından yapıldığının tartışma götürmeyecek bir gerçek olduğunu saptamış ve McNamara'da yeminiyle durumu doğrulamıştı.

Bu raporlar ve tespitler masum bir hatadan ibaret değildi ne yazık ki. Vietnam savaşı böylece, tahrif edilmiş istihbarat raporlarına dayandırılan siyasi yalanlarla başlamış oldu. Eğer CIA, kendisine yasalarca emredilmiş biçimde çalışsa ve McCone görevini lâyıkıyla yapsaydı, uydurma bilgilere dayanan raporların, bir iki saatlik ömrü bile olmazdı. Gerçekler, Ulusal Güvenlik Ajansı'nın 2005 yılında yaptığı itiraf niteliğindeki açıklamalar yayınlanıncaya kadar ortaya çıkmadı.

İşin doğrusu, K. Vietnam saldırısının, bir dizi Amerikan tahrikinden sonra yapıldığıydı. Bu tahriklerden ilki, ABD gemilerinin 12 mil kuralına kulak asmayıp Tonkin Körfezindeki Hon Me adası sahillerine yaklaşarak çıkartma hazırlıklarına başlamasıydı. K. Vietnam sahil koruma botları ada etrafında toplanmaya başladı. Amerikan Maddox savaş gemisi bunlara üç kez ateş açtı ve bölgedeki 7. filonun uçaklarından yardım istedi. Uçakların saldırısı sonucu K. Vietnam botlarından üçüne ağır hasar verdirildi, dört denizcileri öldü. Maddox'un bordasında ise bir tek kurşun deliği vardı. 3 Ağustos'ta ABD dışişleri Hanoi'ye nota vererek saldırıların devam etmesi halinde sonuçlarının ağır olacağı uyarısında bulundu.

İkinci ABD tahriki, Hon Matt adasındaki K. Vietnam radar üssünün havaya uçurulması teşebbüsü idi. 4 Ağustos günü sabaha doğru, Amerikan savaş gemileri Maddox ve Turner Joy alaca karanlık ortamında hayalet gibi lekeler gördükleri iddiasıyla delicesine ateş açarlar, gemiler bir yandan da kendi etraflarında hızla dönmektedirler. Bu dönüşlerin yarattığı etkiler, sonar raporlarına düşman torpidoları olarak yansır. Çılgınca salvolar devam eder, Amerikan gemileri, kendi gölgelerine ateş etmektedir.

Johnson o gece, K. Vietnam deniz üslerine hava saldırısı emri verdi. İlk saldırının K. Vietnam tarafından geldiğine ilişkin düzmece istihbarat raporları hükümete, zaten önceden kararlaştırılmış olan politikaları hayata geçirme olanağı vermişti. 7 Ağustos tarihinde Kongre Vietnam savaşını onayladı (Kongre'de 416'ya 0, Senato'da 88'e, 2 karşı oy).

Dönemin, istihbarattan sorumlu direktör yardımcısı R. Cline, oynanan bu siyasi tiyatroyu Yunan tragedyasına benzetmişti. Tıpkı kırk yıl sonra, Irak kitle imha silâhları düzmecesine dayanarak savaşa giren bir başka Amerikan Başkanı döneminde oynanan siyasi tiyatro gibi...

Yaşananlardan 4 yıl sonra Johnson, Tonkin Körfezinde o gece neler yaşandığını şöyle özetleyiverdi: "O lânet olası aptal denizciler, uçan balıklara ateş edip duruyorlardı".

23. "Akıldan Fazla Cesaret"

Richard Helms, Gizli Operasyonlar Şefi koltuğundan kalkıp CIA direktörlüğü koltuğuna otururken en az on yıl boyunca Vietnam kâbusları gördüğünü söylemişti. Hiçbir zaman başarıya ulaşmayan, her yeni girişimden sonra başarısızlığı daha da artan olayların yaşandığı bir kara basan...

Helms'in yazdıkları arasında şunlar da vardı: "En yetenekli elemanlarımızla, espiyonaj literatüründeki her türlü denemeyi yapıyor ama Hanoi hükümetine bir türlü sızamıyorduk. Politikalarının ne olduğunu, kimler tarafından yapıldığını bir türlü çözemiyorduk. İstihbarat konusundaki bu zafiyetimizin temelinde, Vietnam tarihi, kültürü, sosyal yapısı ve dili hakkındaki ulusal cehaletimiz yatıyordu. Öğrenmeyi istemedik. Bu yüzden de ne kadar bildiğimizi bilemedik. Olayları anlamadık, yanlış değerlendirdik ve çok hatalı kararlar aldık".

L. Johnson'un da Vietnam konusunda kâbusları vardı. Kararsızlık göstermesi halinde, R. Kennedy'nin kendisini, John Kennedy'nin G. Vietnam davasına sadakatsizlik etmekle suçlayacağından korkuyordu. " Eminim ki bana omurgasız bir korkak olduğumu söyleyecekti. Uykumda kendimi yerdeki kazıklara bağlanmış olarak görüyordum, binlerce insan üzerime 'korkak, hain' diye bağıra çağıra geliyordu".

***

Komünist gerilla örgütü Vietkong'un, Güneydeki faaliyetleri güçlenerek sürüyor, bunlarla nasıl mücadele edileceği konusunda ABD'de her kafadan bir ses çıkıyordu. İşin özüne R. Kennedy indi; "Bize silâh kullanmasını bilen adamlar lâzım".

16 Kasım 1964'de CIA'nın Saygon İstasyon Şefi Peer de Silva'dan iddialı bir öneri geldi. Da Silva, G. Vietnam'daki CIA gücünü artırmak amacıyla çeşitli vilâyetlerde paramiliter devriye birlikleri kurarak Vietkong'u avlamayı düşünüyordu. Bu stratejinin büyük riski, olayı, 'McNamara'nın savaşından McCone'ın savaşına' dönüştürecek olmasıydı. Buna rağmen işe girişildi ve Vietnamlı sivillere kontrgerilla eğitimi verilmeye başlandı. McCone, da Silva'ya güveniyor, çabalarını destekliyordu ama hiçbir girişimin bu savaştan galip çıkılmasına yetmeyeceğini düşünüyordu. CIA, ayrılıkçı teröristlerle mücadele edecek bir teşkilât değildi, buna göre yapılanmamıştı. İtirazı bunaydı ve Başkan Johnson'a bir kez daha istifasını verdi, gene ret edildi.

Yönetim, domino teorisinin gerçekleşmesinden korkuyordu. Buna göre, G. Vietnam'ın komünistlerin eline geçmesi halinde, arkasından Laos, Kamboçya, Tayland, Endonezya, Malezya ve Filipinler gelirdi. Bu gelişmelerden Orta Doğu, Afrika ve Latin Amerika da geniş biçimde etkilenirdi.

Da Silva'nın yazdıklarına göre Vietkong, terör kartını ustalıkla amaçları doğrultusunda kullanıyor, yerel halktan da her türlü lojistik ve istihbarat desteği alıyordu. Vietkong 1964 sonlarında terörü başkente taşıdı. Saygon ziyaretinde bulunan Savunma Bakanı McNamara bombalı bir eylemden kıl payı kurtuldu. 7 Şubat 1965'de Vietkong, Pleiku'da bir Amerikan üssüne saldırdı, 8 Amerikalı öldü. Amerikalıların silâhları daha çok ve daha büyüktü ama Vietkong'un da casusları daha fazla ve daha yetenekliydi. Belirleyici fark da buydu.

Dört gün sonra, L. Johnson, Vietnam'ın bombalanması emrini verdi. Napalm dahil her türlü bomba kullanıldı ama düşman adeta bombayı yedikçe güçleniyordu. CIA'nın Saygon'daki adamları ise, Washington'un kötü haberlerden hoşlanmadığını biliyordu. İstihbarat siyasileşmiş, bilgiler generallerin, sivil yetkililerin ve bizatihi CIA'nın tezgâhından geçtiği sırada çarpıtmalara uğrar olmuştu. Vietnam'daki kötü gidişat Başkanlığa yansıtılmıyordu ve bu iş daha üç yıl böyle devam edecekti.

8 Mart'ta Amerikan deniz piyadeleri Da Nang'a çıktı ve güzel kızlar onları çiçeklerle karşıladı. Vietkong'un karşılaması ise daha farklı oldu. 30 Mart'ta, Saygon'daki ABD elçiliğine komşu CIA ofisinin önünde patlatılan bir araç bombası, sokaktaki yirmi kişiyle birlikte, Da Silva'nın sekreterinin canını aldı. İki CIA görevlisi kör oldu, altmış elçilik ve teşkilât görevlisi yaralandı, Da Silva'nın kendisi de bir gözünü kaybetti.

Johnson çaresizlik içinde savaşa binlerce asker daha gönderip bombardımanı yoğunlaştırma kararı alırken (bunu yaparken CIA direktörüne danışmadı) "Görünmeyen düşmanla nasıl savaşabilirim?" diye düşünüyordu.

***

2 Nisan 1965'de McCone bir kez daha istifasını sundu. İstifası, halefi iş başına gelir gelmez yürürlüğe girmek üzere kabul edildi. Ayrılmadan önce Başkan'a şu uyarıları yaptı: "Haftalar ilerledikçe, bombalamayı durdurmamız konusunda kendi halkımızdan, basından, BM'den ve dünya kamuoyundan daha fazla baskı gelmeye başlayacak. Zaman aleyhimize işliyor ve K. Vietnam da buna oynuyor. Balta girmemiş ormanlarda asla kazanamayacağımız ve çıkmakta müthiş zorlanacağımız bir savaş bizleri bekliyor". Önemli bir CIA analisti olan Harold Ford'da şöyle diyordu: "Vietnam'daki gerçeklerden giderek uzaklaşıyoruz. ***Tutumumuzdaki cesaretin yeri, aklın yerinden çok daha fazla***".

L. Johnson, McCone'un diskurlarına, işine gelenler hariç, çoktandır kulak asmıyordu zaten. CIA hakkındaki düşüncelerini şöyle dışa vurmuştu bir keresinde: "Çocukluğumu geçirdiğim çiftlikte Bessie adlı bir ineğimiz vardı. Sabahın köründe kalkar, bin bir eziyetle sütünü sağardım. Tam kovayı doldurduğumda, boka bulanmış kuyruğuyla bir darbe vurur kovayı devirirdi, illet olurdum. Bizim CIA'da böyle; çalışır didinir iyi bir program yapar uygulamaya koyarsınız, gelip bir darbe vururlar, her şeyi berbat ederler".

24. "Uzun Bir Kaydıraktan Aşağıya Kayışın Başlangıcı"

Johnson CIA'yı yönetecek yeni bir "Büyük Adam" arayışındaydı. Teşkilâtın direktör yardımcılarından Marshall Carter, Başkana şöyle bir tavsiyede bulundu: "Askeriyeden 'evet efendimci' birini seçmeniz büyük hata olur, siyaset dünyasından bir ahbap çavuşun seçilmesi ise tam bir 'felâket'. Eğer CIA içinden bu göreve lâyık biri bulunamıyorsa dükkanı Kızılderililere teslim ederek çekip gidelim zaten!".

Başkanın ulusal güvenlikçilerinin (McCone, McNamara, Dean Rusk ve Bundy) tartışmasız tek adayı Richard Helms idi ama L. Johnson CIA'nın başına, adını Polaris nükleer füzelerinin geliştirilmesi programında duyurmuş, başarılı bir deniz subayı olan 59 yaşındaki emekli Amiral Red Raborn'u getirdi. Reborn yemin töreninde Başkan'ın övgü dolu sözlerini dinlerken mutluydu ama bu onun CIA çatısı altındaki son mutlu anları olacaktı (28 Nisan 1965).

Aynı gün Dominik Cumhuriyetinde olaylar patladı. 1961 yılında Amerikan destekli bir suikast sonrasında diktatör Rafael Trujillo devrilmiş, ülkede Karayiplerde örnek olacak bir yönetim de kurulmaya çalışılmış ama başarılı olunamamıştı. Şimdi silahlı asiler sokaklara dökülmüştü.

Johnson Dominik'e 400 deniz piyadesi gönderdi. Bu, 1928 yılından beri herhangi bir Latin Amerika ülkesine yapılan en kapsamlı çıkartma ve aynı zamanda da, Domuzlar Körfezi fiyaskosundan sonraki ilk silahlı

müdahaleydi. Yeni CIA Direktörü Reborn, her hangi bir somut delile dayanmadan isyanın Küba tarafından yönlendirildiğini rapor etti. Johnson müdahaleyi genişleterek, bölgeye önce 1000, sonra 6500 Amerikan askeri daha gönderdi. McNamara, olayda Castro'nun parmağı olduğuna inanıyordu. Johnson da TV'lere çıkıp halkına, Batı dünyasında yeni bir komünist devletin kurulmasına izin vermeyeceğine ilişkin vaatlerde bulunuyordu. Ne var ki basın gelişmeleri şiddetle eleştiriyor, U-2 olayı Eisenhower'ı, Domuzlar Körfezi olayı Kennedy'yi nasıl etkilediyse, Dominik olayının da Johnson'u öyle etkileyeceğini yazıyordu. Johnson'da bir "inanılırlık zafiyeti" vardı. Tabir yerleşti. Başkan artık yeni CIA direktöründen görüş almıyor, onu umursamıyordu.

İstihbarattan sorumlu Direktör Yardımcısı Roy Cline, istikrarsız liderlik yüzünden teşkilâtta morallerin sıfır olduğunu, "***uzun bir kaydıraktan aşağıya doğru kayışın başladığını***" söylüyordu.

Kendisine bir ülkeden bahsedildiğinde, burasının Afrika'da mı, yoksa Güney Amerika'da mı olduğunu bilemeyen Reborn'un tökezleme sürecinde teşkilâtı fiilen Richard Helms yönetiyordu ve o sıralar üç gizli operasyonu sürdürmekteydi: Laos'da Ho Chi Minh geçidinin işlerliğine son vermek, Taylan'da seçimlere fesat karıştırarak başa işbirlikçi bir hükümet getirmek ve Endonezya'da gerçekleşmekte olan komünist katliamına destek vermek.

L. Johnson, bu savaşların başarısı için tavsiyesine baş vurduğu Eisenhower'dan şu görüşleri aldı: "Zafer tamamen iyi bir istihbaratın mevcudiyetine bağlıdır. Bunu sağlamak da en zor işlerin başında gelir".

***

Laos bir istihbarat savaşı olarak başladı. Süper güçler ve onların müttefikleri arasında imzalanan bir anlaşma uyarınca tüm dış güçlerin Laos'u terk etmeleri gerekiyordu ama diplomasi dünyasındaki nezaket kuralları, gerçek dünyanın şartları ile örtüşmüyordu.

1965 yazında Johnson, on binlerce Amerikan askerini Vietnam'a gönderdi. Laos'taki savaşı ise CIA sürdürüyordu. Ho Chi Minh geçidine sürülen Hmong kabilesi köylüleri ve Tai komandoları hep CIA kamplarında eğitilmişlerdi ve başlarında CIA yetkilisi Bill Lair vardı. Laos'taki işler kötü gitmeye ve kayıplar artmaya başlayınca Lair gerçekleri gizleme yolunu seçti. Bir kere bu yola sapılınca dönüş çok ama çok zor oluyordu.

Bu ülkedeki en sıkı savaşçılardan biri de Anthony Poshepny, nam-ı diğer, Tony Poe idi. Hmong ve Tai birlikleriyle dağ bayır dolaşan uçuk bir kişilikti. Sonunda da onlardan biri haline dönüştü. Poe, öldürdüğü düşmanların kulaklarını keser, torbaya doldurduğu kulakları, kazandığı zaferlerin bir kanıtı olarak getirip, CIA ofisindeki amirlerinin masasına koyardı. Tropikal bölgeye savaşmaya gönderilmiş Amerikan gençlerinin, içine düşmesi çok sıradan olan, seks, alkol bağımlılığı, delirme gibi olumsuzluklar Laos'ta daha da azmaktaydı.

Mayıs 1965'de Laos İstasyon Şef Yardımcılığına atanan Jim Lilley'in anlattıkları: Yerel savaşçıların, etkisiz hale getirdiklerini söyledikleri Vietkong sayısı abartılıydı, üstelik Amerikan uçaklarının bombalaması için hedef gösterdikleri düşman yerleşkelerinin koordinatları da çoğunlukla yanlış çıkıyordu. Bu yüzden ABD uçakları dost köyleri bombalıyor, felâketler yaratıyor ve büyük nefret çekiyordu. CIA'nın, Long Tieng'deki üssünü genişletmeye karar vermesiyle yeni yollar, depolar, daha geniş pistler, cipler, iş makinaları, daha fazla personel, cephane gelmeye başladı. Ama merkez olayı paramiliter bir sorun olarak görmekten vaz geçmiyor, işin esasını bir türlü yakalayamıyordu. Laos adeta ikinci bir Vietnam'a dönüşmüştü ve ABD kontrolü elinden kaçırmaya başladı.

K. Vietnam'ı alt etmenin kilidi komünistlerin malzeme ve insan trafiğini geçirmek için kullandıkları Laos'taki Ho Chi Minh geçidini kullanılmaz hale getirmekti ama sanki bu trafik, her Amerikan bombardımanından sonra biraz daha artıyordu. Bu aşamada CIA, Laos İstasyon Şefliğine yeni bir atama yaptı: Ted Shackley.

***

Shackley daha önce Asya'nın yakınından bile geçmemişti ama bir an önce sonuç almak için işe hızlı başladı. Onun yönetimi altında ofisindeki CIA çalışanlarının sayısı 30'dan 250'ye, Loolu paramiliter savaşçıların sayısı 40 bine çıktı. Bunların gayretleri ve B-52 bombardıman uçakları sayesinde geçidin beli kırılır gibi olmuştu. Shackley'in Washington'a gönderdiği, şu kadar yeni komandoyu saflarımıza kattık, ayda şu kadar komünist öldürüyoruz, şöyle işler başarıyoruz mealindeki raporlar yönetimi şevklendirmiş ve CIA'nın Laos'taki savaşı için on milyonlarca dolarlık yeni ödenek çıkmıştı. Shackley savaşı kazanmak üzere olduğunu sanıyordu ama Ho Chi Minh üzerindeki trafik hiç kesilmeden akıyor, akıyordu...

***

CIA Tayland'da daha ince, daha alengirli bir siyasi sorunla karşı karşıya geldi: Bir demokrasi yanılsaması yaratmak!

Tayland 1965 yılına kadar ABD tarafından desteklenen bir cunta tarafından yönetilmişti. Desteğin nedeni de generallerin bölgede komünizmin yayılmasına karşı koymalarıydı. Ancak bölgede demokrasinin de işleyeceğini göstermek gerekiyordu. ABD, generalleri serbest seçim düzenlemeleri konusunda teşvik ediyordu ama sol oyların çoğunluğu almasına da bir biçimde engel olunmalıydı. CIA fonlarıyla ABD yanlısı yeni bir siyasi parti oluşturuldu ve örgütlendirildi. Amaç partiye seçimi kazandırmak ama perde arkasında da mevcut yöneticilerin ipleri tutmaya devam etmelerini sağlamaktı. Amerika'nın Vietnam'da kazanabilmesi için Tayland'ın istikrarlı olması şarttı. Plân, Başkan Johnson tarafından bizzat onaylandı ve uygulandı.

***

CIA'ya göre, eğer Amerika'nın Endonezya'daki etkisi azalırsa, Vietnam'da kazanılacak bir zaferin hiçbir anlamı kalmayacaktı. Beyaz Saray bu şekilde uyarıldı. Teşkilât yedi yıldan beri dünyanın en kalabalık Müslüman nüfusunu barındıran bu ülkeyi yönetecek yeni bir lider arayışındaydı. Bu sırada, 1 Ekim 1965 akşamı Endonezya'dan bir siyasi deprem haberi geldi. Sukarno, adeta kendi rejimine karşı bir darbe yapmış, iktidarını korumak amacıyla ülkenin komünist partisi (PKI) ile işbirliğine girmişti. Duyurunun yapıldığı gece, aralarında Genel Kurmay Başkanının da bulunduğu beş general öldürülmüştü. Ulusal radyo, Başkanı ve ülkeyi CIA'dan korumak için bir ihtilal konseyinin yönetime el koyduğunu duyuruyordu. CIA'nın ordu ve hükümetin içinde bazı adamları bulunuyordu. Bunlardan biri, PKI ve Sukarno hükümeti içine sızması için görevlendirilmiş Adam Malik idi.

CIA, Adam Malik, Merkezî Java Sultanı ve Suharto ismindeki bir generalden oluşan troykaya bir gölge hükümet kurdurtma çabasına girişti. Malik, Endonezya'daki Amerikan Büyükelçisi Marshall Green ile buluşarak hedefini açıkladı: Kendi önderliğinde kurulacak Kap-Gestapo adlı siyasi bir örgüt vasıtasıyla Endonezya'yı komünistlerden kurtarmak!

Kısa süre sonra ülkeden katliam haberleri gelmeye başladı. General Suharto'nun sivil şok grupları, Doğu ve Merkezî Java'da yüzlerce insanı öldürüyordu. CIA, programın desteklenmesi gerektiğine inanıyordu ama gelişmelerde Amerikan parmağı olduğu anlaşılmamalıydı. Bu çerçevede Endonezya ordusuna 500 bin dolarlık bir yardım yapılması kararlaştırıldı. Yardım CIA eliyle tıbbi malzeme olarak yapılacak ama bunlar piyasada satılarak elde edilecek nakit ordu tarafından amaçları doğrultusunda kullanılacaktı.

Endonezya'yı büyük şiddet dalgası sardı. Rejim değişti. Adam Malik Dışişleri Bakanı oldu (Malik daha sonraları, ABD'nin desteği ile BM Genel Kurul Başkanlığı yaptı). Şiddet olayları sırasında 500 binden fazla insan öldü, 1 milyondan fazlası siyasi görüşleri nedeniyle tutuklandı, bunlardan bazıları on yıldan fazla hapis yattı. Endonezya, soğuk savaş sonuna kadar askerî diktatörler tarafından yönetildi. ABD, kırk yıl boyunca, Endonezya'da komünizm karşıtlığı adına sürdürülen vahşette parmağı olduğunu inkâr etti. Büyükelçi Marshall Green "Dalgaları biz oluşturmadık" demişti, "Biz sadece oluşan dalgalara binip sahile çıktık".

***

1966 yılında teşkilât bünyesinde kapsamlı değişiklikler meydana geldi. Richard Helms nihayet beklediği göreve kavuştu (Uzun yıllar boyu birlikte çalıştığı kader arkadaşı Frank Wisner, kısa süre önce beynine sıktığı bir kurşunla intihar etmişti, bu atama onun için iyi bir teselli oldu). R. Helms 30 Haziran 1966 tarihinde yemin ederek göreve başladı. Üçte biri denizaşırı ülkelerde casusluk yapan 20 bin kişilik bir teşkilâta ve 1 milyar doları aşan bir bütçeye sahipti, Washington'un en güçlü adamlarından biri haline gelmişti.

25. "Böyle Giderse Bu Savaş Kazanılamaz"

Richard Helms görevi devraldığında, 250 bin Amerikan askeri fiilen savaşın içindeydi. Güneydoğu Asya'da 1.000 gizli ajan, CIA merkezinde 3.000 istihbarat görevlisi, giderek büyüyen felâketle uğraşmaktaydı. İstihbarat görevlileri kötümser, savaş alanındakiler ise gidişattan memnun, ayrı dünyalarda yaşıyorlardı.

O dönemde CIA saflarına katılan yüzlerce gençten biri olan Bob Gates (Gelecekte, CIA Direktörlüğü ve Savunma Bakanlığı yapacaktı), doksan günlük bir staj dönemi yaşadı. Olaylara objektif bir gözle bakabilen bu iyi eğitimli genç, Vietnam savaşı hakkında şöyle bir gözlemde bulunmuştu: ABD'nin savaş pilotu sıkıntısı çekmeye başladığı

anlaşılıyor. Komünistleri bombalamaya, saçı başı ağarmış albay rütbeli pilotlar gönderiliyor. ***Böyle giderse bu savaş kazanılamaz***.

***

CIA'nın yetenekli analistlerinden birinin hazırladığı kitap kalınlığındaki rapor, Amerikalıların yaptığı hiçbir şeyin savaşı kazandıramayacağını öngörüyordu. Raporu okuyan Savunma Bakanı McNamara, Vietnam'da görev yapmış en üst düzeydeki uzmanı görmek istedi. Ona, kendi yerinde olsaydı Vietnam'da ne yapacağını sordu. Uzman, Vietnam'da en uzun süreyle (17 yıl) görev yapmış bir kişi olarak yapılması gerekenleri şöyle anlattı: "Amerikan güçlerine takviye yapmayı keser, Kuzey'i bombalamayı durdurur ve Hanoi ile ateş kes pazarlığına otururdum". McNamara diğer randevularını iptal etti ve uzman George Allen'le görüşmesini sürdürdü. İkinci sorusu şöyleydi: "Amerika, Asya'daki domino taşlarının yıkılmasına neden izin versin?" Şu cevabı aldı: "Barış masasında karşılaşmanız muhtemel olan riskler, savaş alanındaki risklerden daha büyük değildir. Eğer bombardımanı durdurup, Sovyetler, Çin, Asya'daki müttefikleriniz ve düşmanlarınızla bir pazarlık masasına otursanız, onurlu bir barış anlaşmasıyla masadan kalkma şansınız olabilir".

Bu toplantıdan üç hafta sonra McNamara Başkan'ı aradı, Vietnam'daki güçlere takviye yapılarak bir yere varılamayacağını ve bombardımanın kesilmesi gerektiğini söyledi. Başkan, anlaşılmaz bir homurtuyla cevap verdi ve telefon kapandı.

McNamara, Vietnam'daki Amerikan askerlerini öldüren Vietkong güçlerinin sayısı hakkında fena halde yanıltıldığını çok geç anladı. Tıpkı, bir çok yıl sonra Irak'ta düşülen yanılgı gibi... Eğer Vietkong, iki yıl kesintisiz sürdürülen bombardıman ve yoğun saldırılardan sonra hala 500 bin kişilik bir güçle ayakta durabiliyorsa bu savaş kazanılamazdı. Ancak, G. Vietnam'daki Amerikalı komutanlar Başkan Johnson'a gönderdikleri raporlarda öyle söylemiyorlardı. Mesele savaşı kazanıp kazanamama meselesi değildi onlara göre, yönetim, savaşın hangi hızda kazanılmasını istiyordu, mesele buydu. Ordu, her ne kadar basını ve dolayısıyla halkı ikna edemiyorsa da savaşı kazanabileceğini ispat etmek kararlılığındaydı ve CIA'da yanıltıcı raporlar vermeye devam ediyordu.

Ancak R. Helms, Başkan dışında hiç kimsenin göremeyeceği, acıtıcı derecede dürüst bir CIA çalışmasını, yazdığı bir mektup ekinde kendisine sundu. Mektup, çalışmanın çok hassas bilgiler içerdiğini ve sızması halinde son derece sakıncalı sonuçlar doğacağını belirttikten sonra şöyle devam ediyordu: Amerikan kamuoyunun yönetime getirdiği bazı kısıtlamalar içerisinde hareket edildiği sürece, karşımızdaki iyi organize olmuş, kalabalık, yetenekli ve halk tarafından destek gören isyan hareketini bastırmamız mümkün değildir. ABD askerî gücü, bunun gibi kararlı, becerikli ve siyasi açıdan basiretli bir gerilla gücüyle başa çıkabilecek şekilde yapılandırılmamıştır".

Yöneticilerin ve komutanların önüne hiç bir dönemde görülmediği kadar fazla istihbarat geliyordu ama pek azı bir anlam ifade ediyordu. ABD Başkanları, üretilen bir dizi yalanı birbirlerine ve halka anlatmışlar, savaşı da bu yalanlara dayanarak yönlendirmeye çalışmışlardı. Beyaz Saray ve Pentagon'un halkı her şeyin iyiye gittiğine inandırması bir yere kadardı, sonucu belirleyecek olan savaş alanındaki gerçeklerdi.

26. "Siyasi Bir Hidrojen Bombası"

13 Şubat 1967'de CIA Genel Merkezi Beyaz Saraya bir uyarı gönderdi. Sol eğilimli bir dergide, CIA'nın, sivil toplum örgütlerini ve vakıfları kullanarak yabancı ülkelerin iç işlerine yasa dışı biçimde karıştığı, emellerine alet ettiği masum ve genç insanları tehlikeye attığı iddia edilecekti. Yönetimi çok zor durumda bırakacak bir saldırı olacaktı bu. L. Johnson, CIA'nın ilişkide olduğu vakıf ve organizasyonlarla ilgili bir rapor hazırlanmasını istedi. CIA'nın 20 yıldan beri gizlice yürüttüğü çalışmalar gün ışığına çıkmak üzereydi. Teşkilât, Radio Free Europe, Radio Liberty, Kültürel Özgürlük Kongresi, Ford Vakfı, Asya Vakfı gibi tanınmış kurumları, bunların yanında bir çok etkin basın ve yayın kuruluşunu, vitrindeki bir takım kukla şirketler vasıtasıyla finanse etmişti. Özellikle radyolar, demir perde ülkelerindeki insanlara yönelik yayınlarıyla, siyasi propaganda savaşı sahasında CIA'nın tarihindeki en etkili silâhı olmuştu.

Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ta, 1961 yılından beri CIA eliyle bu tür çalışmalara harcanan milyonlarca doların halkın diline düştüğünü, yurt dışında da gözden kaçmadığını söyleyip duruyordu. CIA'nın bu tip işlere verdiği destek, giriştiği gizli operasyonlar arasında en önde gelen faaliyetlerden biriydi. Yapılan araştırmalar gösteriyordu ki, CIA'nın bu türden çalışmaları lâyıkıyla denetlenemiyordu. Teşkilâtın kontrolden çıkmak üzere olduğu, gerek Beyaz Saray'da, gerek Dışişleri ve Adalet Bakanlıklarında ve gerekse de Kongre nezdinde giderek ağırlık kazanan bir endişe haline gelmekteydi.

***

20 Şubat 1967'de Başkan Johnson, Adalet Bakanlığına vekâlet eden Ramsey Clark'ı çağırdı. Castro'ya suikast tertiplenmesiyle ilgili olarak, CIA, mafya ve R. Kennedy arasında ne tür bir ilişki yaşandığının FBI tarafından araştırılmasını istedi. Önde gelen bir gazeteciden, CIA'nın Castro'yu öldürtmek üzere bir suikastçı kiraladığını, adamın cinayeti işleyemeden Castro'nun eline geçtiğini ve işkence altında suçunu itiraf ettiğini öğrenmişti. Söylendiğine göre, Castro da bunun üzerine Oswald ve başka bir kaç kişiyi toplayarak J. Kennedy'nin işini bitirmeleri talimatını vermişti.

On gün sonra bu bilgileri Johnson'a aktaran gazeteci Drew Pearson'ın köşesinde şöyle bir yazı çıktı: "***Başkan Johnson siyasi bir hidrojen bombasının üzerinde oturuyor***. Teyit edilmeyen bilgilere göre, Senatör R. Kennedy, Castro'ya suikast talimatı vermiş olabilir. Castro'ya doğrultulan silâh geri tepti ve senatörün kardeşini vurdu".

Yazı R. Kennedy'yi fena halde korkuttu. R. Helms ile buluştular. Helms R. Kennedy'ye CIA ile kardeşi arasında suikastı konu alan tek iç yazışma belgesini verdi. Belgede Castro'ya düzenlenmesi plânlanan mafya suikastı ile Kennedy arasında açıkça bağlantı kuruluyordu. Bu bilgiyi, bir kaç gün sonra tamamlanan FBI raporu da doğruluyordu. Johnson bu kez, Castro, Trujillo ve Diem'e karşı düzenlenen komplolarla ilgili olarak CIA'nın da bir araştırma yapmasını talep etti. Helms tarafından görevlendirilen müfettişlerce yazılan CIA raporu şu sonuca ulaşıyordu: Diem ve Trujillo'nun katilleri ABD hükümeti tarafından cesaretlendirilmişti ama kontrol ABD yönetiminin elinde değildi. Castro olayına gelince, CIA ajanları Castro hakkında "bir şeyler" yapılması gerektiği konusunda ABD yönetiminin en üst kademelerinden baskı görüyorlardı. Bu "bir şeyler"in, Castro'nun öldürülmesi anlamına geldiğini de Küba'da görevli tüm istihbarat mensupları biliyordu.

Rapor bu kadarını söylüyordu. Cinayet konusunda Başkanlığın bir emri bulunup bulunmadığına değinilmiyordu. Bu ayrıntıyı aydınlatacak tek kişi R. Kennedy idi. Helms, 10 Mayıs tarihinde raporu Başkan'a sundu. Aralarında geçen konuşmaya ilişkin bir bilgi bulunmuyor, varsa da bilinmiyor. Ancak Helms, 23 Mayıs'ta, Senatör Richard Russel'in başkanı olduğu CIA alt komitesine ifade vermeye çağrıldı. Rusell bu toplantıda Helms'e eski CIA ajanlarının bu konularda sessiz kalmalarının sağlanıp sağlanamayacağını sordu. Rusell merkeze dönerek CIA müfettişlerinin hazırladığı raporla ilgili olarak ortada ne kadar belge varsa imha etti. Raporun tek kopyası Helms'in kasasına kilitlendi ve tam altmış yıl boyunca dokunulmadan orada kaldı.

***

Helms 1967 baharı boyunca teşkilât içi huzursuzluklarla boğuştu. Konu, en yetenekli çalışanların, Jim Angleton'a karşı isyan boyutunda tavır almalarıydı. Angleton, İsrail'in yardımlarıyla, Kruschev'in Stalin'i yerin dibine batırdığı konuşmayı ele geçirdiğinden beri teşkilât içinde şah kesilmişti. Angleton'un görevi, bünye içine sızabilecek komünist ajanlardan teşkilâtı korumaktı. Bu görevin önemli olduğuna şüphe yoktu ama son geliştirdiği "Büyük Komplo" teorisi örgütü zehirliyordu.

Bu teoriye göre (Helms'in 2007 yılında açıklanan gizli zabıtlarında yer almaktadır) Moskova ile Pekin arasında ayrılıkların baş gösterdiği doğru değildir. Uluslararası komünizm tek vücut halindedir. Ayrışma olduğuna dair söylentiler bizzat komünistler tarafından yayılmaktadır. Amacı Batı'yı şaşırtmak ve dayanışmalarını gevşetmektir. Özgür dünyanın mensubu olan ülkeler arasındaki saflar açıldıkça, Moskova'nın bunları tek tek ele geçirmesi kolaylaşacaktır. Bunu önleyecek olan da Batılı istihbarat örgütleridir ama Sovyetler, onların içine fena halde sızmış vaziyettedir. Batı uygarlığının kaderi büyük ölçüde karşı casusluk uzmanlarının elindedir.

Angleton'un takıntıları yüzünden, CIA'nın içindeki sadık yabancı ajanların getirdiği bilgilere kulak tıkanmaya başlanmıştı çünkü bu ortamda herkes birbirinden şüphe eder hale gelmişti. Gizli servisin içinde Angleton'a karşı bir cephenin varlığı iyiden iyiye hissediliyordu. Ne var ki Helms bu adamı hep tuttu. Bu arka çıkışın iki ana nedeni vardı; biri, onun iş başında olduğu süre boyunca CIA'nın içine hiçbir Sovyet casusu sızmamıştı. İkincisi ise, İsrail'in, Mısır, Suriye ve Ürdün'e karşı girişeceği saldırıyı (6 Gün Savaşı diye bilinir) önceden ve doğru bir

zamanlamayla tahmin etmişti. Bu başarılar da Helms'in Başkan nezdindeki itibarını yükseltiyordu. Nitekim Helms, o bilgiyi getirdiği hafta Başkan'ın en yakın çalışma arkadaşlarıyla yediği Salı yemeklerine davet edilmiş, CIA nihayet istihbaratın ne denli önemli bir rol oynadığını kanıtlayarak Başkan'ın gözüne girmişti.

***

Helms, yurt içindeki gizli CIA operasyonlarını kontrol altında tutmak istediği kadar yurt dışındakileri de toplumun gözünden uzak tutmaya çalışıyordu çünkü hepsi birer potansiyel hidrojen bombasıydı. İşte bunlardan bir kaçı:

1967 sonbaharında Saygon'da çok hassas bir operasyon başlatıldı. CIA, siyasi açıdan çok etkin bir Vietkong savaş esirini Hanoi'ye iade etmek suretiyle karşı tarafın barış konusundaki yaklaşımlarını anlamak istiyordu. Amaç, düşmanla en üst seviyede barış görüşmeleri yapmanın yolunu açmaktı ama bu girişimden bir sonuç alınamadı.

CIA, aralarında Panama'nın da bulunduğu bir çok ABD dostu ülkede yerel komünist partilerin kurulmasını gerçekleştirip yönetti. Amacı bu yerel komünist parti liderlerinin Moskova'ya davet edilmelerini ve buradaki toplantılara katılmalarını sağlamaktı. Böylece Sovyet stratejileri ilk ağızdan öğrenilebilecekti.

İyi operasyonların hazırlık aşaması yıllar alabiliyordu. Alt yapının oluşturulması, ilişkilerin geliştirilmesi için sabır, para ve kurnazlık gerekiyordu ama bunlar yetmiyor, gerçek silâhlara da ihtiyaç duyuluyordu. Bunlar, işbirlikçi devlet liderlerinin ve onların emrindeki, CIA tarafından eğitilmiş güvenlik güçlerinin elinde olmalıydı. Üst düzey bir CIA yetkilisi olan Al Haney, ABD'nin dünyaya polislik yapmasının ancak Amerikan dostu üçüncü dünya ülkelerinin silahlandırılmasıyla mümkün olabileceğini söylemişti. Görüşlerini şöyle temellendiriyordu: "Anti demokratik rejimlerin güvenlik mekanizmalarını güçlendirerek o rejimlerin yöneticilerinin yerlerini sağlamlaştırmalarına yardım etmek, etik açıdan Amerika'ya yakışmaz deniliyor. Ancak bizim, sadece kendi ideallerimize uyan rejimleri destekleyip, diğerlerini göz ardı etmek gibi bir ahlâki lüksümüz olamaz. Özgür dünya şemsiyesi altındaki, mutlak monarşileri, diktatörlükleri ve cuntaları ayırıp geriye ne kaldığına bir bakın. Eğer sadece bunlarla işbirliği yapılacak olunursa, ABD kendini dünya realitelerden soyutlama yoluna sokar".

Al Haney'in önerisi doğrultusunda uygulamaya konulan program çerçevesinde, 25 ülkede, 771.217 asker ve polis teşkilâtı yetkilisi eğitim gördü. Aralarında, İran, Irak, Güney Kore ve Güney Vietnam'ın da bulunduğu bu ülkelerin gizli polis örgütleri, CIA yardımlarıyla kuruldu ve söz konusu ülkelerin güvenlik teşkilâtı sorumlularıyla içişleri bakanları her zaman CIA ile yakın işbirliği içinde oldular.

1960'lı yıllarda CIA'nın Latin Amerika ülkelerindeki faaliyetleri dramatik biçimde artmıştı. Aralarında Brezilya ve Arjantin'in de bulunduğu 11 Latin Amerika ülkesi CIA tarafından destekleniyordu. Dost bir liderin başa gelmesiyle, bu liderin üzerindeki Amerikan etkisinin sürekli kılınması için CIA istasyon şefleri şöyle taktikler uyguladıklarını anlatır: "Dünyada neler olup bittiğinden haberleri olmadığı için onların istihbarat servisleri gibi çalışır, liderlerine haftalık brifinglerle işinize gelen, manipüle edilmiş bilgileri verirsiniz ve tabii Washington'a, şuraya buraya tatile götürürsünüz".

Helms bir resmi raporunda, Latin Amerika askerî cuntalarının ABD için iyi olduğunu yazmıştı. Siyasi krizlerle ancak bunlar başa çıkabiliyordu. Özgürlük ve demokrasi adına karmaşık mücadelelerle uğraşılacağına, kanun hakimiyetinin ve nizâmın sağlanıp sürmesi için elbette bunlar tercih edilmeliydi.

L. Johnson yönetimi süresi boyunca, Kennedy'ler tarafından başlatılan kontrgerilla hareketleri kök saldı, Eisenhower tarafından yürürlüğe konan iç güvenlik programları geliştirildi. 1967 yılında, iki kıtaya özenle yerleştirilmiş diktatörler sayesinde CIA, soğuk savaş döneminin en önemli zaferlerinden birini skor tabelasına yazdırdı: Che Guevara'nın avlanması.

***

Che, Küba devriminin askerleri ve casusları için yaşayan bir efsane, bir semboldü. Bu asker ve casuslar, Kongo gibi çok uzak yerlerde dahi görev yapmaktaydılar. Kongo, o dönemde Afrika'daki soğuk savaşın yönetim merkeziydi ve lider Mobutu, CIA ile gayet uyumlu çalışıyordu. Küba ve Sovyet etkisini kırması için kendisine her türlü askerî ve şahsi destek veriliyor, karşılığında, Afrika'nın göbeğinde CIA üsleri kuruluyordu.

Soğuk savaş döneminin klâsik çatışmalarından birinde, Che'nin Kübalılarıyla, CIA'nın Kübalıları, Tanganika gölünün batı kıyılarında karşı karşıya geldi. Yeterli donanıma sahip olmayan Che çekilmek zorunda kaldı, Atlantik'i aşıp Bolivya dağlarında gizlendi ama CIA'nın takibinden kurtulamadı. Çok fakir bir ülke olan Bolivya'nın

yönetimi Rene Barrientos isminde sağcı bir generalin eline geçmişti. Muhaliflerini şiddet yoluyla bastıran general, sağladığı istikrar nedeniyle CIA'nın gözüne girmiş ve parasal desteğini almıştı.

CIA'nın Domuzlar Körfezi operasyonu gazisi Kübalı uzmanlarıyla, CIA eğitimli Bolivyalı komandolar dağlarda Che'nin izini sürdü ve sonunda onu yakaladılar (8 Ekim 1967). Che bacağından yaralanmıştı ama genel sağlık durumu iyiydi. Sorgulandı. Che, Kongo'daki çatışmalar ve Küba devriminin gelişimi hakkında bilgiler verdi. Castro'nun, Domuzlar Körfezi çıkartması sırasında yakalanan hainler dışında, 1.500 kadar siyasi düşmanını ortadan kaldırdığını açıkladı. İdeallerinin eninde sonunda gerçekleşeceğine inanıyordu. Bolivya'dan kaçış için bir planı yoktu, ya kazanacak, ya kaybedecekti. Che'nin yakalanışı nedeniyle Güney Amerika'daki gerilla hareketi muazzam bir darbe yemişti. Yüksek komuta kademesi Che'nin öldürülmesi emrini verdi. Tetiği çekecek cellada Che'nin söylediği son sözler şunlar oldu: "Karıma yeniden evlenmesini, Fidel'e de gerilla hareketinin Güney Amerika'da yeniden yükselişe geçeceğinden emin olduğumu söyleyin".

Bölgedeki CIA'cı Tilton, Genel Merkezdeki Tom Polgar'a Che'nin öldürüldüğü haberini geçti. Polgar, Che'nin öldürüldüğünden emin olmak için Tilton'a "Adamın parmak izlerini gönderebilir misin?" diye sordu. Tilton "İsterseniz parmaklarını da gönderebilirim" diye cevap verdi, infazcısı Che'nin elini kesmişti.

***

CIA'nın hatalı girişimleri, sayısal açıdan, yukarıdaki gibi zafer borusu çalabileceği eylemlerinden çok daha fazlaydı. Teşkilât bir keresinde, Mustafa Amin isminde önemli bir Mısırlı gazetecinin işkence görmesine ve dokuz yıl hapiste yatmasına neden olmuştu. O yıllarda Cemal Abdül Nasır, CIA'nın yönetimini devirme çabası içinde olduğundan şikâyet ediyordu – haklı olarak. Amin Nasır'a yakın bir kişilikti ve gerek bilgi vermesi ve gerekse ABD yanlısı yazılar yazması için CIA'dan para alıyordu. CIA elbette bunu inkâr ediyordu ama bir gün bir Amerikalı yetkiliden para alırken kameralara yakalandı, deşifre oldu, sonrasında hapis ve işkence geldi.

Helms CIA'nın güvenirliliğini artırmak istiyordu. Kamuoyundan ve hükümetin içinden gelen eleştiriler, hele basın yoluyla orta yere saçılan gizli operasyon ayrıntıları teşkilâtı fazlasıyla yıpratıyordu. Direktör, 30 Eylül 1967'de yazdığı bir talimatla, tüm birimlerden, siyaseten hassas projelerin yeniden gözden geçirilmesini ve Amerikan bütçesinden para alan tüm yabancı politikacılar (iktidardakiler ve muhalefettekiler) ile askerî yetkililerin isimlerini istedi.

Yapılan derinlemesine incelemeler sonucunda, foyası meydana çıkmış yabancı ajanlara, üçüncü sınıf gazetelere, başarısız politikacılara ve diğer verimsiz operasyonlara akıtılan paralar epeyce azaldı. Batı Avrupa'da yürütülmekte olan büyük siyasi mücadelelerin sayısı da eksilmişti. CIA artık Güneydoğu Asya'daki sıcak savaş ile Orta Doğu, Afrika ve Latin Amerika'da yürütülmekte olan soğuk savaşlara odaklanacaktı.

Ne var ki, yurt içinde de bir savaş vardı. Helms'in Başkan'dan aldığı yeni emir, siyasi açıdan en hassas bir konuya; Amerikan vatandaşları hakkında casusluk yapılmasına yönelikti.

27. "Yabancı Komünistleri Yakalayın"

Johnson, savaş aleyhtarı hareketlerin kendisini Beyaz Saray'dan uzaklaştıracağını sanıyordu, oysa onu oradan uzaklaştıran savaşın kendisi oldu.

Ekim 1967'de bir avuç CIA ajanı Washington'da düzenlenen savaş karşıtı büyük bir gösterinin arasına karıştı. Başkan, bu gösterilerin Moskova ve Pekin tarafından düzenlenip finanse edildiğini düşünüyor, katılımcıları da devlet düşmanı olarak görüyordu. Helms'e bu görüş ve düşüncelerin delillendirilmesi talimatını verdi. Helms Başkan'a Amerikan yurttaşları hakkında casusluk yapılmasının kanunlara göre yasak olduğunu hatırlattı ise de Johnson, "Biliyorum ama gene de, fütursuzca ***iç işlerimize karışan o yabancı komünistlerin izlenip yakalanmasını istiyorum***" dedi. Helms, yasalara aykırı olduğunu bile bile bir yurt içi denetim ve gözetleme operasyonuna girişti. 'Kaos' kod adlı bu operasyon, CIA'yı bir nevi gizli polis konumuna getiriyordu. Helms, yedi yıl boyunca bu denetimleri sürdürdü ve işi yapacak birimi, 'Özel Eylemler Grubu' adı altında, Angleton'un Karşı Casusluk Biriminin içine monte edip orada gizlemeyi başardı. 11 CIA ajanı saçlarını uzattı, Yeni Sol hareketinin jargonunu öğrendi ve Amerika ile Avrupa'daki barış örgütlerinin arasına sızdı. Tam 300.000 isim fişlendi, 7.200 kişi hakkında detaylı dosya açıldı, Ulusal Güvenlik Ajansı, çok yoğun bir biçimde Amerikan yurttaşlarını yasa dışı biçimde dinleme işine soyunmuştu.

Başkan ve Kongre'deki muhafazakârlar, barış yanlısı protestocularla, Amerika'yı sarsan ırkçı göstericiler arasında bir bağ olduğunu ve bunların her ikisinin de arkasında komünistlerin bulunduğuna inanıyordu. CIA'nın bunu kanıtlaması istendi, onlar da ellerinden geleni yaptı. 1967 yılında Amerikan gettoları savaş alanına dönmüştü. 75 farklı noktada patlayan gösteriler, vurduğu yerleri harabeye çevirdi, 88 ölüm, 1.397 yaralanma meydana geldi. 16.389 tutukludan 2.157'si mahkûm oldu. İşin ekonomik faturası da 665 milyon dolar olarak belirlendi.

CIA, bütün çabalarına rağmen ne zenci isyancıların, ne de barış protestocularının arkasında, Moskova'nın veya Hanoi'nin parmağı bulunduğuna dair somut bir delil ortaya koyabildi.

Milyonlarca Amerikalı her akşam TV'leri başında savaş haberleri izler hale gelmişti. Gündemi sarsan bir olay da 31 Ocak 1968 günü meydana geldi. 400 bin komünist asker, Güney Vietnam'ın neredeyse bütün büyük şehirlerini ve askerî garnizonlarını (Amerikan birlikleri dahil) hedef alan saldırılarda bulunmuştu. 1 Şubat tarihinde ise, Saygon güvenlik güçlerinden bir polisi, sokak ortasında, soğukkanlılıkla, bir Vietkong isyancısının kafasına kurşun sıkarken gösteren o meşhur fotoğraf bütün gazetelerde yayınlandı. Ertesi gün Amerikan uçakları, sadece Khe Sanh bölgesine tam 100.000 ton bomba yağdırdı ama bir önceki gün yaşanan sürpriz saldırının yarattığı ağır psikolojik etkinin silinmesi kolay olmayacaktı. Düşmanın niyetleri hakkında hiçbir şey bilememek CIA adına büyük bir istihbarat zafiyetiydi.

11 Şubat 1968 günü Helms'in Vietnam uzmanlarıyla yaptığı toplantıda şu görüşler ağırlık kazandı: Saygon'daki Amerikan Komutanı General Wetmoreland'ın tutarlı bir stratejisi yok. Buraya daha fazla Amerikan birlikleri gönderilmesinin bir anlamı kalmamıştır. Eğer ABD hükümeti ve G. Vietnam ordusu, dayanışma ve koordinasyon içinde düşmanla savaşmayı beceremeyecekse, mücadeleye son verip Vietnam'dan çekilmelidir.

Bölgeye gönderilen müfettişler G. Vietnam ordusunun dağıldığını, Amerikan ajanlarının ve askerlerinin moral çöküntüsü ve panik içinde olduğunu rapor ettiler. Helms bu durumu şahsen Başkan'a anlattı. Johnson'un konuyla ilgili siyasi iradesi adeta yerle bir oldu.

19 Şubat günü Hanoi bir saldırı daha gerçekleştirdi. Başkan Johnson bunun üzerine Eisenhower'ın görüşlerini almak istedi. II. Dünya Savaşının muzaffer komutanı ve eski başkan, 500 bin Amerikan askerine komuta eden General Wetmoreland'ın, Amerikan tarihinde hiçbir komutanın taşımadığı kadar büyük bir sorumluluk taşıdığını söyledi. Johnson, Eisenhower'a, kendisinin II. harpte 5 milyon askere komuta ettiğini, mukayese edildiğinde Vietnam olayının o kadar da büyük olmadığını, neden bu durumu 'en büyük sorumluluk' olarak nitelediğini sordu. Eisenhower'ın cevabı: "Bu başka türlü bir savaş, Wetmoreland düşmanının kim olduğunu bilmiyor!".

Sonunda Johnson, hiçbir stratejinin Vietnam'daki istihbarat zafiyetini telafi edecek güçte olamayacağını idrak etti. Amerika, anlamadığı bir düşmanı yenemezdi. Bir kaç hafta sonra, gelecek seçimlerde başkanlığa adaylığını koymayacağını açıkladı.

***